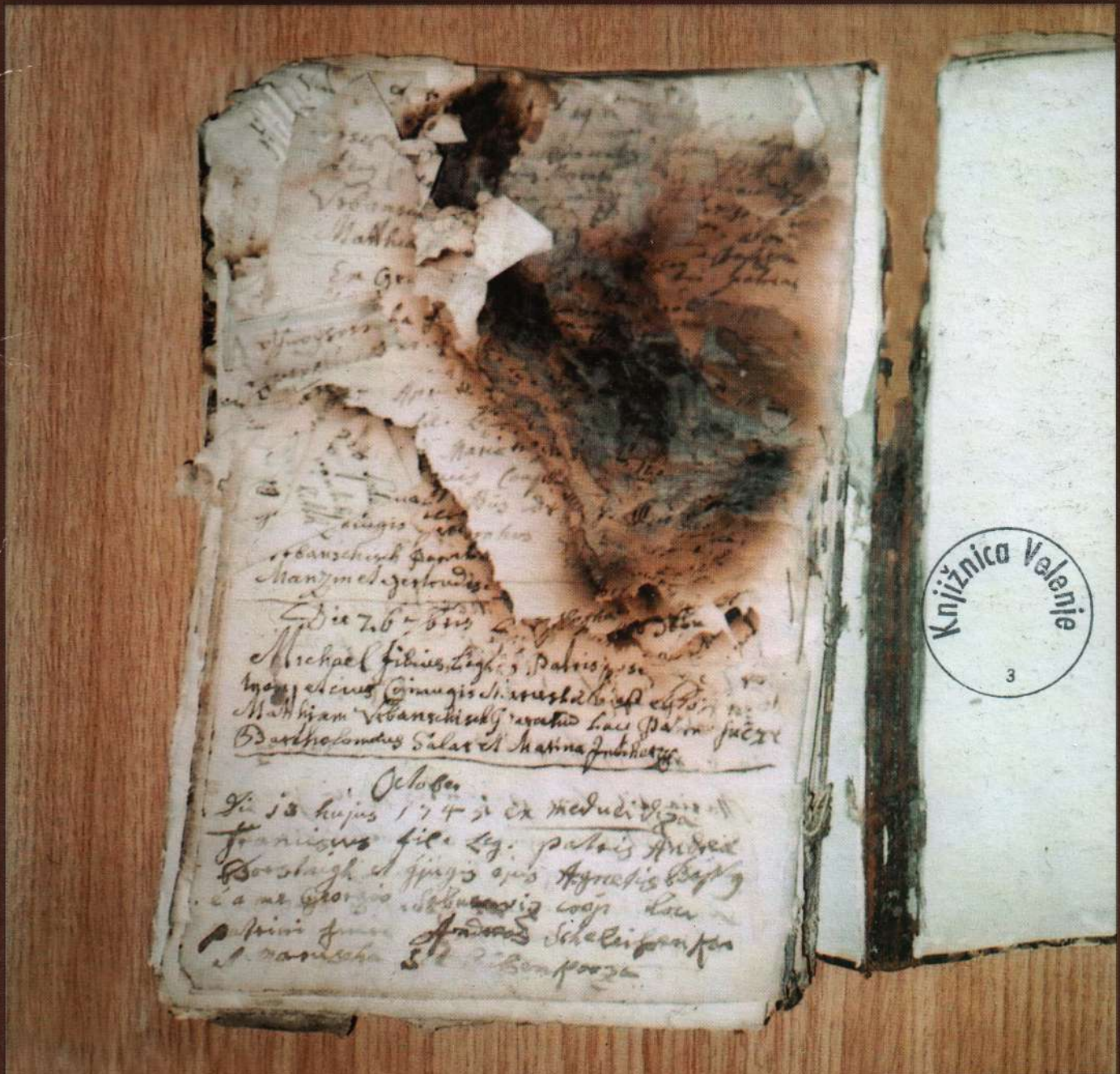

Bilten
slovenskega
rodoslovnega
društva

Letnik 9
številka 2
oktober 2002

PREVESA

Kazalo

Uvodnik	3	Leon Drame	41
mag. Irena Zupanič Pajnič		Družinska srečanja	
Ugotavljanje sorodstvenih povezav z genetskimi metodami	4	Popis prebivalstva v ZDA za leto 1930	41
Jurij Šilc		Zagreb dobiva Centar za istraživanje obiteljskog podrijetla	42
Urbarji - pomoč pri iskanju najstarejših prednikov	11	Aleja zaslužnih	
Janez Toplišek		Alojzij Pavel Florjančič	42
Ženitveni zapisnik	22	Silvo Torkar	
Peter Hawlina		Odziv na prispevek E. Krischa v Drevesih 3/2001	44
Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije	25	Kaj delamo	
Peter Hawlina		Marjan Zupan	44
Ohranjanje arhivskega gradiva	27	RAST - RAZiskovalni STiki	46
Dagmar Slekovec		Tiny Tafel	46
Uporaba telefonskega imenika v rodoslovju	28	Novi člani	47
Ali jih kdo pozna	29	Koledar prireditev SRD za leto 2002	47
Peter Hawlina		Poročila o delu	48
Računalniški pripomočki pri rodoslovnih raziskavah	32	Leon Drame	
Peter Hawlina		7. simpozij Slovenskega rodoslovnega društva	48
Priporočila rodovnikarjem, ki svoje poreklo v Sloveniji raziskujejo iz tujine	33	Tatjana Tomazo-Ravnik	
Albert Peterlin		Izlet članov SRD v Nabrežino	48
Slovenia - Sources and Resources	36	Vasja Butina	
Peter Hawlina		Poročilo o občnem zboru SRD	50
Nekaj priporočil glede oblikovanja grbov in zastav	40	Misli in humor	51
		Urednikovi načrti in želje	51

Uvodnik

Te dni mi je simpatična znanka povedala nekaj iz svojega družinskega izročila. Slišalo se je nekako takole: Pred davnimi časi se je v neko mesto pripeljala gosposka kočija z družinskim grbom na vratih. Ustavila se je pred župniščem. Izstopila je gospa, v župnišče jo je pospremil kočijaž, ki je med drugo prtljago v župnišče ponese tudi košarico z dojenčkom. Deček je bil povit in oblečen v najfineše perilo, izvezeno z istim grbom, kot ga je imela kočija. Za kočijo kmalu ni bilo več sledu, deček pa je ostal v župnišču. Župnik je poleg otroka sprejel tudi zajeten mošnjiček cekinov, ki je zadostoval za otrokovo dobro oskrbo in šolanje.

Pravljici podobna zgodba se s tem konča. Znanka je vedela povedati le še to, da je deček dobil priimek Silvester, da je bil vzrejen v župnišču v Vipavi in bi bila njegova mati lahko prišla nekje z zahoda. Vprašala me je, če bi ji lahko svetoval, kako bi poskusila dokazati družinsko izročilo ali celo določiti dečkovo poreklo.

Čutil sem, da me je s svojim vprašanjem v nekem smislu povišala. Počutil sem se skoraj kot čarodej, od katerega prosilec pričakuje nekaj več, kot se dobi na vsakem semnju.

Brez okolišenja sem ji priznal, da ne vem za nobeno drugo pot, kot za raziskovanje po ohranjenem arhivskem gradivu. Najprej bi bilo vredno ugotoviti, ali je bil deček krščen v Vipavi in bi v zapisu krsta našla ime in priimek matere, kar pa ni posebno verjetno. Če še tega zapisa ni, je nadaljnje raziskovanje praktično nemogoče. Družinsko izročilo sicer nakazuje verjetnost, da je bil deček iz 'boljše hiše', morda celo plemiške. Kljub dokaj dobro dokumentiranim rodovnikom 'plave krvi', bi bilo vsakršno raziskovanje podobno iskanju igle v kopici sena.

Nekaj podobnega bi lahko našel še v marsikaterem družinskem izročilu. Tudi med mojimi predniki so se že našli posamezniki, ki so po priimku Peruzzi iskali bližnjico z imenitno družino z istim priimkom, ki jo je v času renesanse v Firencah premoženjsko uničil splet okoliščin in družina Medici. Spor med obema družinama je menda Shakespeare prestavil v Verono in družini preimenoval v Montego in Capulet.

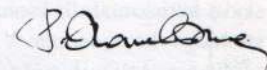
Prestavimo se iz prelepega sveta pravljič, mitov in legend v vsakdanjo stvarnost in med 'navadne ljudi'. Tokratna naslovnica nekoliko spominja na osmrtnico. Saj tudi je nekaj podobnega. Zgodba z naslovne strani lahko vsakemu bralcu pove kaj drugega. Mene močno spominja na slike, ki sem jih kot otrok ogledoval v knjižnici svojih staršev - zdravnikov. S to razliko, da so bili tam prikazani najrazličnejši bolezenski primeri na ljudeh. Brez dvoma pa

bo vsak rodoslovec v tej naslovnici prepoznal enega od krutih dejstev, na katera prej ali slej naletimo, ko skušamo pri svojih raziskovanjih prodreti čimdlje v preteklost.

Od naših sogovornikov pogosto slišimo, da po matičnih knjigah svojega porekla ne morejo raziskovati, saj naj bi vsi arhivi v njihovi župniji izginili v požaru. Na žalost se je to tu in tam zares zgodilo. Tako pogosto, kot je to slišati od posameznikov, pa se to vseeno ni zgodilo. Za povrh so bili dolžni od leta 1835 dalje vsi župniki na škofijo pošiljati prepise zapisov o rojstvih, porokah in smrtih. Vsaj do tega časa je torej vsakomur omogočeno opravljati rodoslovne raziskave. S tem nemara posežemo še nekoliko v 18. stoletje. Če bi npr. leta 1835 našli zapis o poroki, bi za ženina in nevesto dobili podatke o rojstvu ali vsaj starosti ob poroki. Razkrili pa bi se nam tudi podatki o njunih starših, ki so bili zagotovo rojeni nekje v drugi polovici 18. stoletja. To pa je že kar nekaj. Saj tako pridemo vsaj do šeste, če ne celo sedme ali osme generacije prednikov.

Na naslovnici lahko preberemo, da je bil Franc Borštnik, sin Andreja in Neže, 13. 10. 1741 krščen v Škocjanu pri Turjaku. Če je preživel otroška leta, se poročil in imel družino, bi lahko o njem in njegovih potomcih izvedeli še marsikaj in nemara prišli do njegovih danes živečih potomcev. Ta Franc si gotovo ni nikoli mislil, da bo za las ušel svojemu drugemu izginotju. (Toliko manj je lahko pričakoval, da bo zapis o njegovem krstu prišel na naslovnico časopisa, ki ga prejema večina največjih svetovnih knjižnic.) Približno dva tedna pred njim je bil krščen neki Mihael. Podatke o vpisu njegovega krsta je ogenj že toliko načel, da cel zapis ni več ohranjen. Toliko slabše je stanje z večino zapisov pred tem datumom. Knjiga krstov za Škocjan pri Turjaku čaka na večše roke restavratorja, še bolj pa na čas, ko bo za to delo dovolj denarja. Takrat bo knjigo spet mogoče uporabljati in v njej poskusiti iskati vsaj tisto, kar skrivajo ostale strani v knjigi, ki je do takrat ni mogoče odpreti.

Tako družina Borštnik kot družina Silvester in vse druge družine in posamezniki pa kljub delno uničenim arhivskim virom ne smejo izgubiti upanja. Njihovo poreklo in sorodstvene vezi s sodobniki se bodo kaj kmalu lahko raziskovale in bolj nezmotljivo kot to zmorejo matične knjige in drugo arhivsko gradivo dokazovale s pomočjo genetskih raziskav. Če nam naslovnica nakazuje enega od koncev naših raziskav, jih nosilni prispevek na čisto drugačen način znova odpira. Upam, da s tem klasično rodoslovno raziskovanje ne bo postalo nepotrebno in z genetskimi raziskavami ne bo razvrednoteno vse naše dosedanje delo.

DREVEŠA

ISSN 1318-6221

Leto 9, številka 2, oktober 2002

Časopis Drevesa izdaja Slovensko rodoslovno društvo.

Vse pravice pridržane. Ponatis prispevkov je možen samo po dogovoru z uredništvom.

Urednik: Peter Hawlina

Lektoriral: Milan Govekar

Teh. ureditev in grafična priprava: GPro design, Ljubljana

Tisk: Embalažno grafični servis, Trata-Škofja Loka

Naklada: 500 izvodov

Naslov: Lipica 7, 4220 Škofja Loka, Slovenija

e-naslov: srd@guest.arnes.si

Ugotavljanje sorodstvenih povezav z genetskimi metodami

mag. Irena Zupanič Pajnič

Molekularno genetske metode za identifikacijo biološkega materiala in preverjanje sorodstvenih povezav se od začetka 90. let uporabljajo v sodnomoedicinskih, kriminalističnih, paleoantropoloških in genealoških študijah, pa tudi študijah muzejskih živalskih in rastlinskih materialov. Najpogosteje uporabljamo metodo genetskega profiliranja, pri kateri določamo alelne vzorce ali genetske profile jedrne DNK. Ta metoda nam prvič v zgodovini omogoča pozitivno identifikacijo in ne le izključuje. Vse predhodne metode so namreč uporabljale serološke in biokemične označevalce, ki so imeli prenizko variabilnost, da bi lahko natančno določili identiteto vzorca. Zelo uspešno uporabo polimorfizmov DNK je omogočilo odkritje verižne reakcije s polimerazo (t.i. reakcija PCR), s katero je danes možna uspešna identifikacija las, slin iz cigaretnega ogoraka, slin iz poštne znamke, prhljaja, epiteljskih celic na prstnem odtisu in paleoantropološkega biološkega materiala.

Uspešnost genetskih identifikacijskih metod je odvisna od količine in kvalitete izolirane DNK in torej od ohranjenosti biološkega materiala, ki ga želimo preučevati. Pri svežih tkivih in relativno dobro ohranjenih bioloških vzorcih z metodo genetskega profiliranja analiziramo dolžinske polimorfizme jedrne DNK (avtosomalne kromosome in kromosom Y). Iz starih kosti in zob ter las brez korenin pa zaradi močne degradacije jedrne DNK ni moč izolirati v zadostnih količinah. V takih primerih se poslužujemo sekvenčnih polimorfizmov mitohondrijske DNK (mtDNK).

Preiskave jedrne DNK

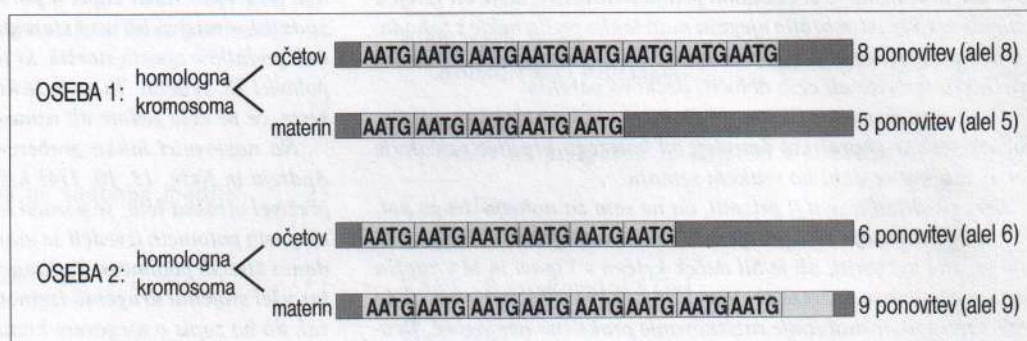
Na jedrni DNK opravljamo dve vrsti preiskav. Prva je preiskava avtosomalnih kromosomov, druga pa preiskava moškega spolnega kromosoma Y. Oba tipa preiskav uporabljamo za reševanje različnih sodnomoedicinskih primerov. Vzrok za to so razlike v načinu dedovanja avtosomov in kromosoma Y ter velike razlike v diskriminacijskem potencialu obeh tipov preiskav.

Avtosomalna DNK

Je najbolj polimorfna, zato jo najpogosteje preiskujemo, tako pri preverjanju bližnjih sorodstvenih povezav kot pri identifikacijskih testih. Analiziramo mikrosatelite ali kratke tandemске ponovitve, ki jih označujemo s kratico STR, kar v angleščini pomeni Short Tandem Repeat. Lokusi STR predstavljajo individualno najbolj specifične odseke človeškega genoma. Njihova variabilnost znotraj populacije je tako visoka, da lahko z uporabo večjega števila lokusov med seboj razlikujemo katerikoli osebi, razen enojajčnih dvojčkov (ti se razlikujejo po prstnih odtisih). Pripadajo nekodogeni DNK in ne

kodirajo proteinov ter so raztreseni po vsem genomu. So nevtralni, kar pomeni, da ne nosijo nobene informacije o posamezniku in nam omogočajo le ugotavljanje identitete. Lokusi STR imajo obliko kratkih, tandemsko ponovljenih nukleotidnih zaporedij, t.i. osnovnih motivov, ki se ponavljajo v številnih identičnih ali sorodnih kopijah. Dolžinski polimorfizem lokusov STR torej temelji na variacijah v številu ponovitev osnovnega motiva. Forenzični lokusi STR imajo osnovni motiv dolžine 4 nukleotidov, njihova skupna dolžina pa ne presega 400 nukleotidov.

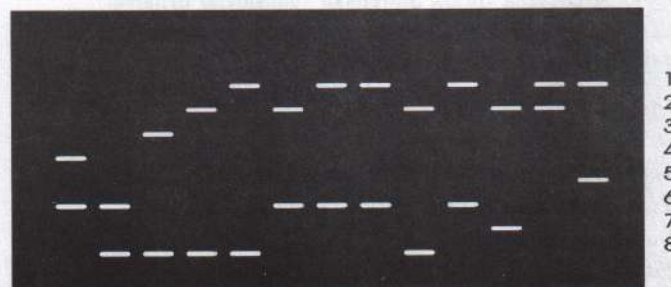
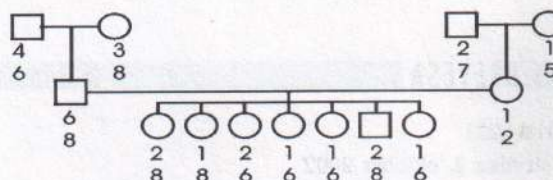
Na Sliki 1 je shematsko prikazan dolžinski polimorfizem lokusa STR. Osnovni motivi so obarvani rumeno, njihovo nukleotidno zaporedje je AATG, mejna področja lokusa pa so obarvana modro. Obe prikazani osebi imata zaradi različnega

Slika 1: Shematski prikaz dolžinskega polimorfizma lokusa STR.

števila ponovitev osnovnega motiva na lokusu različno dolge alele. Tako ima oseba 1 na enem kromosomu 8 ponovitev osnovnega motiva in na homolognem kromosomu 5 ponovitev, oseba 2 pa ima 6 in 9 ponovitev osnovnega motiva.

Rodovniške analize so pokazale, da se lokusi STR razporejajo neodvisno iz staršev na potomce, kažejo kodominantno naravo alelov in se dedujejo strogo po Mendlovih zakonih dedovanja, po katerih otrok vedno podeduje en alel od matere in enega od očeta (Slika 2). Na tej osnovi temeljijo preverjanja špurnih očetovstev in vse ostale preiskave, pri katerih ugotavljamo bližnje sorodstvene povezave med posamezniki. Identifikacijski testi, pri katerih iščemo popolno identičnost genetskih profilov analiziranih vzorcev in jih najpogosteje uporabljamo v kriminalističnih primerih, pa temeljijo na predpostavki, da imajo vsa tkiva posameznika enak genotip.

Slika 2: Dedovanje lokusov STR.

S preiskavo 15 avtosomalnih lokusov STR dosegamo pri identifikacijskih testih verjetnost ujemanja naključno izbrane osebe z genetskim profilom biološke sledi $1 \text{ v } 10^{15}$. V primerjavi z velikostjo celotne človeške populacije (6×10^9) kaže ta verjetnost edinstvenost genetskih profilov. Pri preverjanju spornih očetovstev pa dosegamo verjetnost očetovstva, ki v glavnem presega vrednost 99,9999%. Po nemški zakonodaji mora za potrditev očetovstva ta verjetnost presegati vrednost 99,9%.

Preverjanje bližnjih sorodstvenih povezav:

Najpogosteje uporabljamo teste ugotavljanja bližnjih sorodstvenih povezav za preverjanje starševstva oz. spornih očetovstev, saj običajno materinstva niso sporna. Očetovstvo potrdi-

elektroferogrami otroka, matere in domnevnega očeta le na 3 lokusih STR. Na vseh treh lokusih je očetovstvo izključeno. Na lokusu D3S1358 je otrok podedoval alel 17 od matere, ker je otrok na tem lokusu homozigot, je podedoval alel 17 tudi od biološkega očeta, vendar pa pri domnevnem očetu alel 17 ni prisoten, zato smo očetovstvo na tem lokusu izključili. Tudi na lokusu vWA je otrok homozigot in je podedoval alel 18 od matere in biološkega očeta, pri domnevnem očetu pa alela 18 ni. Na lokusu FGA je otrok podedoval alel 23 od matere in alel 22 od biološkega očeta, domnevni oče pa alela 22 na lokusu FGA nima.

Poleg preverjanja spornih očetovstev so testi dokazovanja bližnjih sorodstvenih povezav uporabni tudi za reševanje imigracijskih primerov, s katerimi se v Evropi najpogosteje srečuje

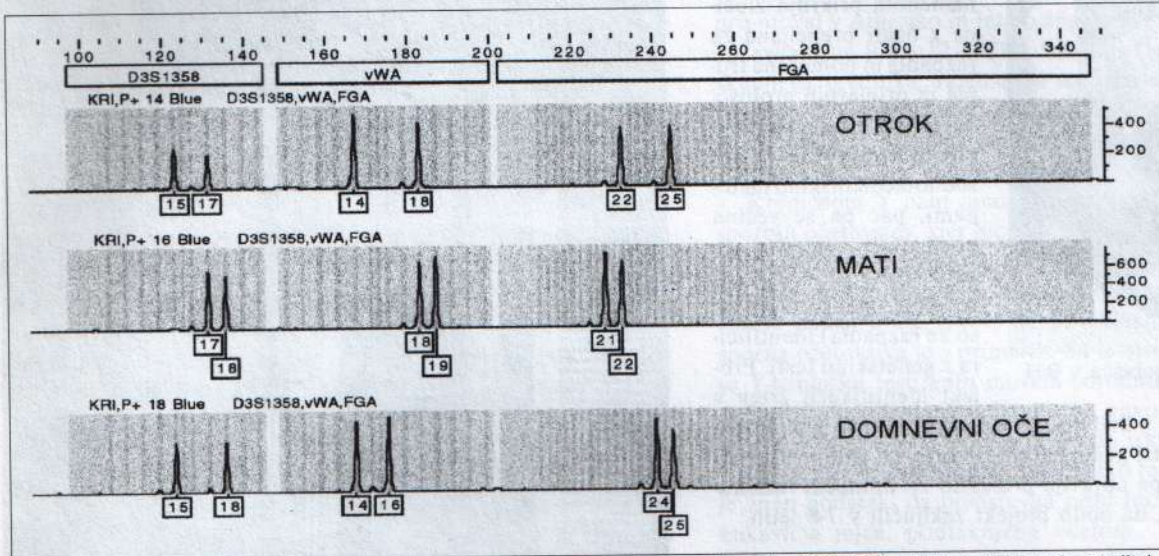
Velika Britanija. Pri imigracijskih primerih, podobno kot pri spornih očetovstvih, preverjamo bližnje sorodstvene odnose (povezave starši-otroci). Če se želi družine, katerih družinski člani živijo v različnih državah, ponovno povezati, morajo za pridobitev dovoljenja za bivanje v tuji državi dokazati prvostopenjsko sorodstveno povezavo. Nadalje te teste uporabljamo za preverja-

mo, ko je potrditev prisotna na vseh 15 lokusih, izključimo pa, ko so izključitve prisotne na vsaj treh analiziranih lokusih. Izključitev na enem ali dveh lokusih bi namreč lahko bila posledica naključne mutacije.

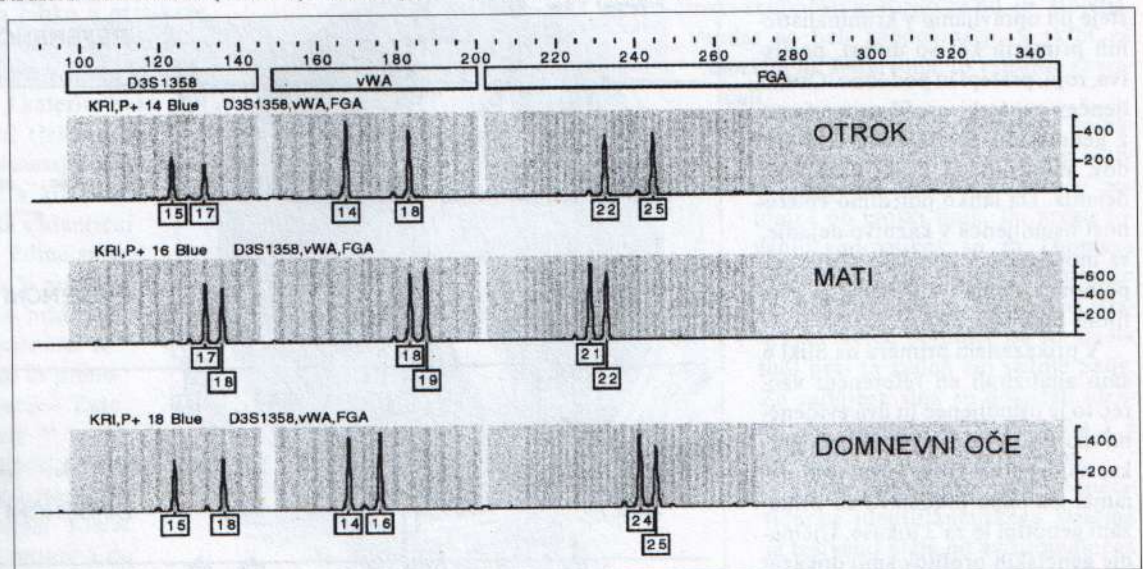
Poglejmo primer potrditve očetovstva (Slika 3): zaradi jasnejše predstave so na sliki prikazani elektroferogrami otroka, matere in domnevnega očeta le na 3 lokusih STR. Na lokusu D3S1358 je otrok podedoval alel 17 od matere in alel 15 od očeta, na lokusu vWA alel 18 od matere in alel 14 od očeta, na lokusu FGA pa alel 22 od matere in alel 25 od očeta. Na vseh treh prikazanih lokusih je očetovstvo potrjeno.

Tudi za ilustracijo izključitve očetovstva (Slika 4) so prikazani

nje družinskih sorodstvenih odnosov v grobiščih (primer je identifikacija ruske vladarske družine Romanov) in pa za identifikacijo posmrtnih ostankov z reverznimi testi starševstva. Pri teh testih preverjamo, ali imajo posmrtni ostanki domnevnega sina ali hčerke genet-

Slika 3: Elektroferogrami otroka, matere in domnevnega očeta na lokusih D3S1358, vWA in FGA pri potrditvi spornega očetovstva.

Slika 4: Elektroferogrami otroka, matere in domnevnega očeta na lokusih D3S1358, vWA in FGA pri izključitvi spornega očetovstva.

ski profil, ki ustreza genetskemu profilu otroka še živečih analiziranih staršev. Uporabljamo jih pri masovnih katastrofah, kot so letalske nesreče in potresi ter pri identifikacijah posmrtnih ostankov v množičnih grobiščih.

Slika 5: Množična grobišča v BiH.

V množičnih grobiščih v Bosni in Hercegovini (Slika 5) 90% trupel identificirajo s klasičnimi sodnomoedicinskimi metodami, 10% pa s pomočjo genetskih analiz. To velja za primarna grobišča. Sekundarna grobišča, kot je Srebrenica, kamor so bila z namenom prikritja zločina z bagri prepeljana že razpadla in pomešana trupla iz primarnih grobišč, pa skoraj ne omogočajo identifikacije s klasičnimi sodnomoedicinskimi metodami, pač pa se večina posmrtnih ostankov (v glavnem so to le še kosti in zobje, mehka tkiva pa so že razpadla) identificira z genetskimi testi. Projekt identifikacij žrtev v množičnih grobiščih v BiH vodijo Američani, ki so s pomočjo sponzorjev opremili tri genetske laboratorije (v Sarajevu, Tuzli in Osijeku), analize pa opravlja približno 20 domačih raziskovalcev. Predvidevajo, da bodo projekt zaključili v 7-8 letih.

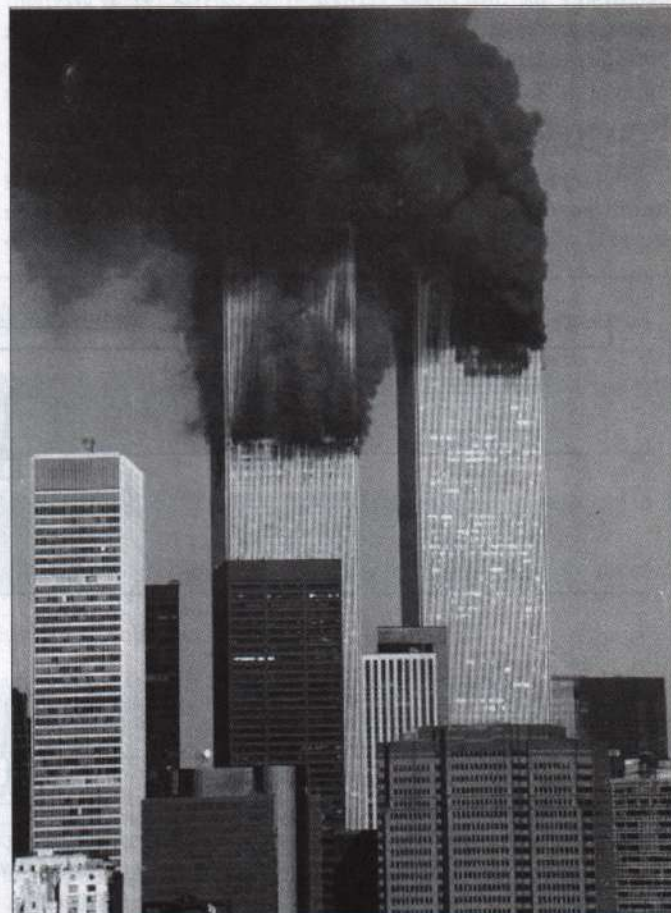
Identifikacijski testi

Autosomalni lokusi so poleg preverjanja bližnjih sorodstvenih odnosov izredno uporabni za identifikacijske teste, pri katerih ne spremljamo načina dedovanja, ampak nas zanima, ali se genetski profili analiziranih vzorcev med seboj ujemajo. Najpogosteje jih opravljamo v kriminalističnih primerih kot so umori, posilstva, ropi, pretepi in podobno. Osumljenčev genetski profil primerjamo z genetskimi profili bioloških sledov, najdenih na kraju kaznivega dejanja. Da lahko potrdimo vpletenost osumljenca v kaznivo dejanje, se mora njegov genetski profil popolnoma ujemati z genetskim profilom biološke sledi.

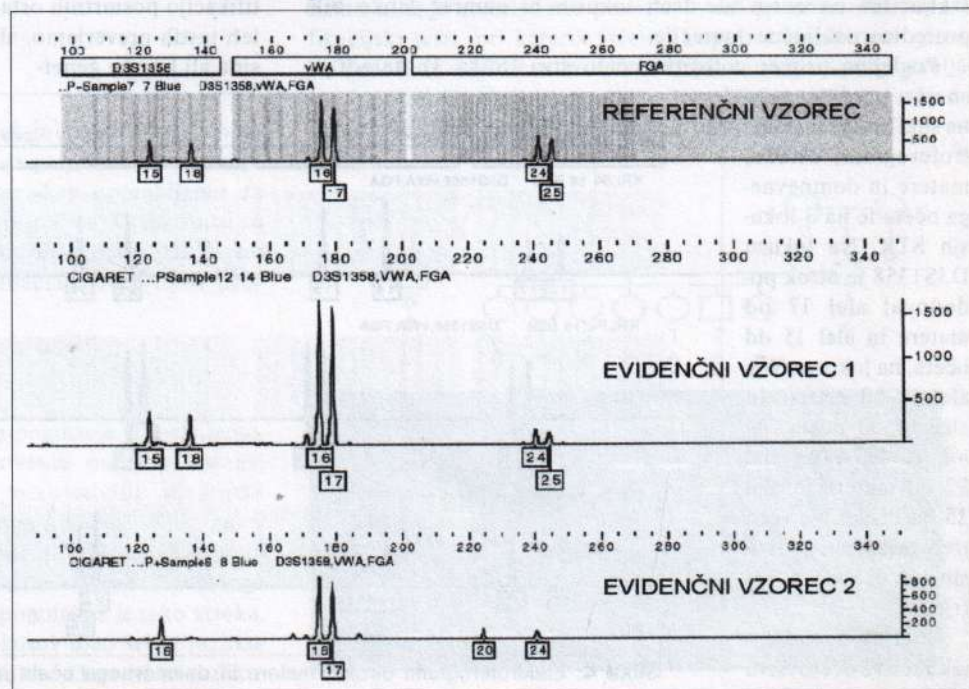
V prikazanem primeru na Sliki 6 smo analizirali en referenčni vzorec-to je osumljenec in dva evidenčna vzorca, to sta bila cigaretna ogoraka, najdena na kraju kaznivega dejanja. Za lažjo predstavbo so prikazani genotipi le za 3 lokuse. Ujemanje genetskih profilov smo dokazali med referenčnim vzorcem in evidenčnim vzorcem 1, medtem ko se

evidenčni vzorec 2 ne ujema z referenčnim vzorcem, zato ne more pripadati osumljencu.

Trenutno izredno odmeven primer masovne katastrofe je teroristični napad na Svetovni trgovinski center in Pentagon (Slika 7). Za identifikacijo pogrešanih oseb uporabljajo njihove

Slika 7: Teroristični napad na WTC.

Slika 6: Primer identifikacijskega testa.

zobne ščetke in glavnike in iščejo identičnost genetskih profilov. Pri vseh masovnih katastrofah, kjer začnejo z identificiranjem pogrešanih oseb neposredno po nesreči, so za genetske preiskave najprimernejši referenčni oziroma primerjalni vzorci osebni predmeti (zobne ščetke in glavniki), ki jih najdemo v domovih pogrešanih oseb. Tovrstni vzorci nam namreč omogočajo neposredno primerjavo genetskih profilov v smislu iskanja identičnosti, kar je, zaradi majhnega števila referenčnih vzorcev, iz ekonomskega vidika najbolj racionalen pristop. Pri zastarelih masovnih katastrofah (množična grobišča v BiH) pa osebnih predmetov pogrešanih po vrsti let več ni možno zbrati, zato nam služijo kot referenčni vzorci njihovi najožji sorodniki. Najlažje določimo identiteto pogrešanega, če imamo na voljo primerjalna vzorca očeta in matere. Če sta pokojna, moramo za uspešno genetsko identifikacijo zbrati čim večje število sorodnikov pogrešane osebe, kar močno poveča stroške tovrstnih preiskav.

Preleteli smo uporabo avtosomalnih lokusov STR, ki pa zaradi rekombinacije v molekularno genetskih genealoških študijah niso uporabni, razen za preverjanje sorodstvenih odnosov med ljudmi, ki so ločeni med seboj le za eno generacijo (preverjanje bližnjih družinskih sorodstvenih odnosov v grobiščih). Za preučevanje rodovnikov z genetskimi metodami so uporabni lokusi STR, vezani na kromosom Y, ki nam omogočajo sledenje paternalni liniji, in preiskave mitohondrijske DNK, s katero lahko sledimo maternalni liniji. Ker biološko materinstvo za razliko od biološkega očetovstva ni sporno, so vsekakor rezultati, ki jih dobimo s preiskavo mtDNK, bolj zanesljivi od rezultatov preučevanja kromosoma Y. Verjetnost, da je neke v predniški paternalni liniji prišlo do nebiološkega očetovstva, zaradi nezvestobe, posilstev ali posvojitve, je v ZDA približno 5%. Ni veliko, vendar bi lahko po 10 generacijah verjetnost, da bi v krvni liniji prišlo do dogodka, ki ga genetiki imenujemo nebiološko očetovstvo, presegla 50%.

Kromosom Y

V sodnomedicinskih in kriminalističnih preiskavah se je začela širša uporaba lokusov STR, vezanih na kromosom Y, leta 1996. Kromosom Y je haploiden in se deduje po očetu, kar nam omogoča sledenje paternalni liniji. To pomeni, da lahko v preiskave vključimo le moške, saj ženske kromosoma Y nimamo. Kromosom Y nima kromosomskega partnerja, s katerim bi se pri mejozi rekombiniral (izjema sta dve majhni psevdosomalniji regiji, ki se rekombinirata s kromosomom X), zato se prenaša v identični obliki iz očeta na sina. Edine spremembe na kromosomu Y povzročajo redke mutacije. Ko pride do mutacije, se zaradi odsotnosti rekombinacije le-ta ohrani in prenese na naslednjo generacijo. Zato vsebuje vsak kromosom Y zapis vseh mutacijskih dogodkov, do katerih je prišlo na Y kromosomih prednikov mnogo let nazaj. Kadar preučujemo rodovnike znotraj 8 do 9 generacij, je mutacijska stopnja kromosoma Y zelo nizka (1.9-

5.4x10⁻⁹ na nukleotid/leto). Zavedati pa se moramo, da lahko pri preučevanju paternalnih linij ugotovimo nebiološko očetovstvo in s tem dobimo odgovor na vprašanje, ki si ga nismo želeli postaviti.

Ker se kromosom Y in priimki v Zahodni civilizaciji dedujejo po moški liniji, lahko sledimo prednikom po pisnih virih (priimki in kraj izvora) in te izsledke primerjamo s preiskavami kromosoma Y še živečih domnevnih potomcev po paternalni liniji. Tovrstne preiskave so trenutno zelo moderne v ZDA, kjer lahko v nekaterih laboratorijih naročite izdelavo genetskega profila za ceno 300\$ po osebi. Pri preučevanju paternalnih rodovnikov preko priimkov ljudi predvsem zanima, ali je nek moški, ki so ga odkrili v pisnih virih in je prišel iz Evrope v ZDA sredi 18. stoletja, njihov prednik. Kot primerjalni vzorci so uporabni moški, ki živijo v bližini kraja, od koder je priseljenec pripotoval v Ameriko in imajo enak priimek. Genetsko analizo opravljajo na 9 do 12 Y-STR lokusih. Če se moška, ki iščeta skupnega prednika, razlikujeta na treh ali več lokusih, nista sorodna (s tem upoštevajo možnost mutacijskega dogodka), v nasprotnem primeru pa imata skupnega prednika in sta daljna sorodnika.

Kromosom Y nam omogočajo reševanje t.i. pomanjkljivih spornih očetovstev, kjer biološki material domnevnega očeta ni na razpolago za analizo, namesto njega pa lahko testiramo njegove moške sorodnike, katerih kromosom Y je identičen (očeta, dedka, brate, strice) Žal pa lahko na ta način preverjamo sporna očetovstva le v primerih, ko je otrok moškega spola. Če se Y-haplotipi testiranih moških sorodnikov po očetovi strani razlikujejo od otrokovega haplotipa, govorimo o izključitvi. Pri tem je dobro preveriti, ali ni prišlo do izključitve očetovstva že v eni od prejšnjih generacij, kar ni tako redek primer (za Italijo je znan podatek, da predstavlja približno 10% otrok nekakšna kukavičja jajca, podtaknjena očetom. Tudi pri nas imamo podobne primere, ko npr. pri prenatalni diagnostiki različnih dednih bolezni v končni fazi ugotovimo, da analiziran oče ni biološki oče).

Kromosom Y so za razjasnitev očetovstva analizirali v nekaterih zelo znanih in polemičnih genealoških študijah. Tako so dokazali, da je bil tretji ameriški predsednik Thomas Jefferson (Slika 8) oče najmanj enega od sedmih sinov svoje sužnje Sally, o čemer se je v ameriški črnski skupnosti govorilo že od 19. stoletja, vendar so beli zgodovinarji, v skrbi za moralni lik Jeffersona, to vztrajno zavračali.

Slika 8: Thomas Jefferson.

Kot primerjalne vzorce za Thomasa Jeffersona in sinove sužnje Sally so uporabili njihove še živeče potomce po moški liniji. Po pregledovanju rodovnikov so za Thomasa Jeffersona našli še živeče potomce po njegovem stricu (po očetovi strani), še živeče potomce pa sta imela tudi prvi in zadnji sin sužnje Sally. Za zadnjega sina so dokazali identičnost haplotipov kromosoma Y s potomci Thomasa Jeffersona.

Diskriminacijska moč Y-specifičnega identifikacijskega sistema je bistveno nižja od avtosomalnega sistema, ki nam daje edinstven genetski zapis. Y-specifičen sistem

pa nam da haplotip, ki je identičen vsem moškim sorodnikom po paternalni liniji (očetu, dedku, bratom, stricem). Zato je sistem Y-specifičnih označevalcev najbolj uporaben za izključitve. Pri potrditvah pa je potrebno, če se le da, opraviti še analize avtosomalnih STR-markerjev. Sistem, pri katerem analiziramo 10 Y-STR lokusov, nam daje informativno vrednost haplotipov, ki znaša 98,9%. To pomeni, da je verjetnost ujemanja dveh naključno izbranih, sorodstveno nepovezanih moških približno 1 v 100 (za razliko od avtosomalnih identifikacijskih testov, kjer je ta verjetnost 1 v 10^{15}).

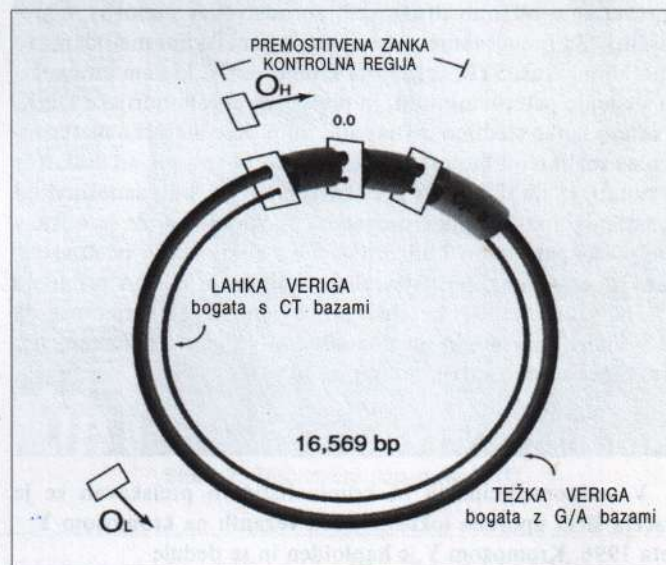
Preiskave mitohondrijske DNK

Kadar analiza jedrne DNK (tako avtosomalne kot DNK, vezane na kromosom Y) zaradi premajhne količine genetskega materiala ali njegove degradiranosti ni uspešna (kar je pri starih kosteh in zobeh prej pravilo kot izjema), se poslužujemo polimorfizmov mtDNK, ki jih od leta 1992 uporabljamo v forenzičnih preiskavah. Posamezna človeška celica vsebuje številne kopije mtDNK, kar daje, v primerjavi z le dvema kopijama avtosomalnih kromosomov, veliko večjo možnost izolacije mtDNK iz slabo ohranjenih bioloških vzorcev. V metabolno aktivnih celicah najdemo nekaj 1000 do nekaj 10.000 molekul mtDNK. Krožna oblika ščiti mtDNK pred razgradnjo z eksonukleaznimi encimi, zato je mtDNK manj podvržena degradaciji kot jedrna DNK. To še dodatno poveča možnost uspešne analize degradiranih vzorcev z mtDNK. Mitohondriji se nahajajo v citoplazmi, zato se mtDNK deduje neodvisno od jedrnega genoma. Za gene, ki se nahajajo zunaj jedra, je značilno nemendlovsko ali citoplazmatsko dedovanje, katerega skrajni primer je dedovanje po enem staršu, večinoma po materi. Mitohondrijska DNK se pri človeku deduje po materi in se za razliko od kromosoma Y prenese na vse njene potomce ne glede na spol, kar nam omogoča sledenje maternalni liniji. Zaradi odsotnosti rekombinacije in dedovanja po materi imajo osebk z enakimi zaporedji nukleotidov mtDNK skupnega ženskega prednika. To je osnova za identifikacijo bioloških vzorcev s pomočjo analize mtDNK. Za razliko od kromosoma Y, ima mtDNK nekoliko višjo mutacijsko stopnjo (3.5×10^{-8} na nukleotid/leto).

MtDNK je mala, dvoverižna, krožna molekula, ki jo sestavlja težka in lahka veriga (Slika 9). Dolga je 16,5 kb. Variabilni del predstavlja nekodogena kontrolna regija, ki jo imenujemo tudi D-zanka. Znotraj te zanke sta najbolj variabilni hipervariabilna regija 1 in 2 (HV1 in HV2), od katerih je vsaka dolga približno 400 bp. HV1 ima večje število sekvenčno variabilnih

mest in nižjo frekvenco posameznih polimorfizmov, HV2 pa manjše število sekvenčnih polimorfizmov, ki imajo višjo frekvenco. Identifikacije s pomočjo mtDNK temeljijo na sekvenčnem polimorfizmu teh dveh regij. Evropski kavkazijci se med seboj razlikujemo na obeh regijah povprečno na 8 nukleotidnih pozicijah, kar predstavlja približno 1,5% nukleotidno raznolikost. Za različne populacije je verjetnost, da imata dve naključno izbrani, sorodstveno nepovezani osebi identično nukleotidno zaporedje HV1 in HV2 regij mtDNK 1 v 1000 do 1 v nekaj 1000.

Analizo sekvenčnega polimorfizma mtDNK uporabljamo za identifikacijske teste in za določanje maternalnih rodovnikov, ni pa primerna za preverjanje spornih očetovstev, saj se deduje le po materi. Primerna je za reševanje detomorov, pri katerih se morata mtDNK domnevne matere in najdenih posmrtnih ostankov novorojenca popolnoma ujemati. MtDNK je zelo uporabna za preučevanje genealoških odnosov, saj lahko z njo identificiramo zelo stare posmrtno ostanke, za katere so znani le še daljni sorodniki. Primer je identifikacija Romanovih in identifikacija francoskega prestolonaslednika Ludvika XVII.

Slika 9: Mitohondrijska DNK.

Z identifikacijo Ludvika XVII. (Slika 10) so znanstveniki rešili eno najbolj vznemirljivih ugank francoske zgodovine. Desetletni deček, ki je leta 1795 umrl v ječi (ohranjeno je njegovo srce, ki ga je po smrti izrezal kirurg), je bil res sin

Slika 10: Identifikacija Ludvika XVII. (z leve proti desni: Ludvik XVI., Ludvik XVII. in Marija Antoinetta).

Slika 11: Ruska vladarska družina Romanov.

Ludvika XVI. in Marije Antoinette, torej edini pravi Ludvik XVII. Ta ugotovitev je ovrgla vse romantične zgodbe o tem, da so princa Ludvika z zamenjavo z drugim otrokom, neznanči rešili iz ječe in zgodbe vseh 43 avanturistov, ki so se v 19. stoletju razglašali za Ludvika XVII, med katerimi je bil najprepričlivejši pruski urar Naundorff. Tudi iz njegovih posmrtnih ostankov so izolirali mtDNK in jo primerjali z mtDNK las Marije Antoinette in mtDNK dveh njenih še živečih sorodnikov po materini liniji. Neujemanje mitohondrijskih sekvenc potrjuje, da Naundorff ni bil sin Marije Antoinette.

S pomočjo mtDNK so identificirali tudi posmrtne ostanke Josefa Mengeleja in Martina Bormanna, enega najbolj radikalnih Hitlerjevih svetovalcev.

Molekularno genetski analizi tirolskega ledenega človeka-Ötzi (po radiokarbonski analizi starega približno 5000 let) in neandertalca, najdenega v zahodni Nemčiji, sta pokazali, da lahko uspešno analiziramo mtDNK iz zelo, zelo starih človeških ostankov. Neandertalci so izumrli hominidi, ki so poseljevali Evropo in zahodno Azijo pred 300.000 do 30.000 leti in so v delu tega obdobja koeksistirali z modernim človekom. Uspešna izolacija mtDNK iz neandertalskega vzorca in primerjava sekvenc z mtDNK modernega človeka je potrdila ugotovitve, do katerih so prišli že z analizami molekularno genetskih variacij mitohondrijskega in nuklearnega genoma sodobnih človeških populacij. In sicer: neandertalci niso predniki modernega človeka, ampak ločena vrsta, ki je izumrla, ne da bi prispevala svoje gene v genski sklad modernega človeka. MtDNK in tudi jedrno DNK so uspešno izolirali iz mehkih tkiv (kože) 2400 let starih egipčanskih mumij. To potrjuje dejstvo,

da je uspešnost izolacije jedrne DNK odvisna predvsem od pogojev, v katerih je biološki material shranjen in manj od njegove starosti. Prav tako so uspešno izolirali mtDNK 40.000 let starega mamuta, najdenega v Sibiriji, in potrdili njegovo sekvenčno sorodnost z današnjim slonom. Najstarejšo uspešno izolacijo DNK pa predstavlja DNK iz kloroplastov 17-20 milijonov let starih fosiliziranih listov magnolije. Avtentičnost te DNK je potrdila natančna primerjava fragmentov DNK z moderno magnolijo.

Ena najbolj odmevnih forenzičnih genetskih raziskav pa je bila prav gotovo identifikacija ruske vladarske družine Romanov (Slika 11). Za pozitivno identifikacijo je bilo potrebno analizirati tako jedrno kot mtDNK. S pomočjo jedrne DNK so lahko preverili maternalno in paternalno povezanost družinskih članov, niso pa mogli odgovoriti na vprašanje, ali gre dejansko za posmrtne ostanke družine Romanov. Jedrna DNK namreč omogoča le preverjanje bližnjih sorodstvenih odnosov, preverjanje sorodnosti med daljnimi sorodniki, ki so med seboj ločeni z nekaj generacijami, pa zaradi rekombinacije ni možno. Edini način preverjanja daljnih sorodstvenih povezav je analiza mitohondrijske DNK, saj se ta deduje izključno po materi in se ne rekombinira. Pri družini Romanov so preverili identičnost skeletnih ostankov tako, da so nukleotidna zaporedja mitohondrijskih DNK primerjali z nekaj generacij oddaljenimi, še živečimi potomci po materini liniji. Referenčna oseba za identifikacijo carice Aleksandre in njenih otrok je bil Princ Filip, vojvoda Edinburški, pranečak carice Aleksandre in mož angleške kraljice Elizabete II. Njegova mtDNK je bila identična caričini in otroškim. Še živeči referenčni osebi za identifikacijo

carja Nikolaja sta bila vnuk in vnukinja Luise Hesse Cassel in posmrtni ostanki carjevega brata Georgija Romanova, ki je umrl za tuberkulozo leta 1899 in so ga za potrebe te analize ekshumirali iz katedrale Svetega Petra in Pavla v Sankt Peterburgu. Tudi tu so potrdili identičnost mitohondrijskih sekvenc.

Tako so z analizo jedrne in mitohondrijske DNK dokazali, da posmrtni ostanki v domnevem grobišču carske družine, dejansko pripadajo družini Romanovih. V grobišču so našli posmrtno ostanke carja Nikolaja II, carice Aleksandre, treh njunih otrok, treh služabnikov in družinskega zdravnika. Car in carica sta imela štiri hčerke in sina. Vsi trije najdeni otroški skeleti so ženskega spola. V grobišču sta torej manjkali trupli carjeviča Alekseja in ene od hčera, kar predvidevajo tudi zgodovinski viri. Pred kakšnim letom ali dvema je bila v častniku Delu objavljena novička, da so našli tudi posmrtno ostanke domnevnega sina in manjkajoče hčerke, tako da v kratkem pričakujemo v strokovni literaturi članek o genetski identifikaciji do sedaj manjkajočih članov družine Romanov. To bo

Slika 12: Grofje Celjski (Herman II.).

dokončno ovrglo kakršnekoli dvome o tem, da je najmlajša hči Anastazija preživela grozoviti poboj svoje družine, o čemer je bilo veliko polemičnih razprav. Tako je vse do svoje smrti leta 1984 v ZDA ženska po imenu Ana Anderson trdila, da je Anastazija Romanov. Po uspešni identifikaciji posmrtnih ostankov Romanovih leta 1992, so z genetsko analizo biološkega materiala Ane Anderson (biopsijski vzorec črevesnega tkiva, ki so ga odvzeli Andersonovi leta 1979 in je bil shranjen v eni od bolnišnic v Virginiji) ovrgli kakršnokoli sorodstveno povezavo Andersonove z Romanovimi.

V slovenskem prostoru so iz vidika molekularno genetskih genealoških študij izredno zanimive lobanje Celjskih grofov (Slika 12), katerih zelo majhen delček (1cm²) so že analizirali v genetskem laboratoriju v Rimu, a neuspešno, in bi jih bilo vredno ponovno preučiti. Zaradi izredno velikega nacionalnega pomena teh lobanj je problem ponovne analize v tem, da bi zopet prišlo do popolnega uničenja dela kostnega tkiva, pri čemer pa žal zaradi velike starosti lobanj uspešnosti genetske analize vnaprej ni moč zagotoviti. Grofje Celjski so bili naša najpomembnejša plemiška rodbina. Vladali so od 13. do 15. stoletja, ko se je s smrtjo Ulrika II. Celjskega njihova vladavina zaključila. Vse družinske člane od Friderika I. naprej so pokopavali v družinsko grobnico v minoritski cerkvi v Celju. Po požaru leta 1811 so le lobanje brez spodnjih čeljustnic spravili v cerkvi za glavni oltar ter jih po II. svetovni vojni prenesli v Celjski pokrajinski muzej. Celjski grofje imajo po Barbari Celjski (ženska linija) še živeče potomce (ohranili so se od 15. stoletja v neprekinjeni liniji dvajsetih generacij). Zato bi bila z analizo mtDNK možna natančna identifikacija lobanj, študija pa bi bila podobna že omenjeni identifikaciji Romanovih, le da v primeru Celjskih jedrne DNK ne bi bilo možno analizirati, saj so lobanje bistveno starejše od posmrtnih ostankov ruske vladarske družine (500 let v primerjavi z 80 leti).

Naj zaključim s pogledom v prihodnost forenzičnih genetskih preiskav. Današnje preiskave jedrne DNK temeljijo na analizi nevtralnih odsekov, ki ne nosijo nobene informacije o posamezniku in nam omogočajo le ugotavljanje identitete. Tudi preiskave mitohondrijske DNK nam ne dajo nobene informacije o vidnih lastnostih posameznika (barva oči, las, kože, telesna višina, etnična pripadnost...), ampak nam služijo le za ugotavljanje identitete. Edino vidno karakteristiko, ki jo lahko z današnjimi forenzičnimi genetskimi preiskavami določimo, je spol. Prihodnost genetskih preiskav v forenziki pa je prav gotovo v tem, da bi lahko iz biološkega materiala, najdenega na kraju kaznivega dejanja, razbrali fizične karakteristike oziroma vidne lastnosti posameznika. Te se v glavnem dedujejo poligeno in v današnji zakladnici znanja še ni jasno, kateri geni vse sodelujejo pri oblikovanju določenega vidnega znaka. Najnovejše odkritje sekvenčnega polimorfizma v genu za receptor melanokortin 1 kot indikatorja za rdečo barvo las nakazuje možnosti ugotavljanja vidnih znakov iz bioloških sledov v bodočnosti. Pri genu za receptor melanokortin 1 so namreč nekatere mutacije povezane s fenotipom rdeče barve las. Z odkrivanjem in raziskovanjem genov, povezanih s fizičnimi karakteristikami posameznika, se povečuje možnost natančnega opisa vidnih lastnosti neznane osebe iz vzorca DNK. To pomeni, da se bodo v prihodnosti forenzični testi preusmerili iz preučevanja nevtralnih odsekov DNK na preučevanje genov, ki so specifično povezani z vidnimi karakteristikami posameznika in nam tako podali fizični opis neznane osebe.

Urbarji - pomoč pri iskanju najstarejših prednikov

Jurij Šilc

V ljubljanski škofiji so matične knjige za večino (predjožefinskih) župnij ohranjene le od začetka 18. stoletja dalje. Malo je župnij katerih starejše knjige segajo še v drugo polovico 17. stoletja, le izjemoma pa so se ohranile tudi matice iz začetka 17. stoletja ali še od prej (npr. Mengeš od 1584, Ljubljana-Sv. Nikolaj od 1588, Kranj-Šmartin od 1602, Novo mesto-Kapitelj od 1604, Mošnje od 1608 itd.).¹ Kako torej najti starejše prednike, katerih vpisi v matične knjige se niso ohranili? Ena od možnosti so urbarji, čeprav nudijo ti rodoslovcu manj podatkov od matičnih knjig. Urbar (beseda *urbar* izvira iz srednjevisokonemške besede *urbēren* oz. *erbēren* in pomeni dajati donos) je popis hub, domcev, kajž, mlinov, žag, rovt in drugih gospodarskih enot zemljiškega gospodarstva ter njihovih dajatev in služnosti. Z uvedbo davčnega sistema (tj. od 1516 dalje) so v urbarje vključili tudi davčne obveznosti.²

O urbarjih, kot virih za proučevanje rodovnikov, se je v Drevesih že pisalo.³ V pričujočem prispevku bomo opisali še nekatere izkušnje pri uporabi urbarjev v rodoslovne namene in pokazali pot, po kateri smo uspeli pomakniti posamezne rodovnike celo v 15. stoletje.

Pod drobnogled smo vzeli vas Tacen pod Šmarno goro, ki je sicer danes že del Ljubljane. V prvem, analitičnem delu, so iz ohranjenih urbarjev izpisani podložniki vseh gospošte, ki so gospodovala na ozemlju današnje katastrske občine Tacen. Zbrani so tudi spiski prebivalcev Tacna do sredine 18. stoletja, ki smo jih zbrali na osnovi drugega gradiva, npr. starejših kupoprodajnih listin, škofovih vizitacij, seznama tlačanov ipd. V drugem, sintetičnem delu, je kronološko podan razvoj posameznih tacenskih kmetij in to predvsem z rodoslovnega vidika.

A. Analitični del

Ker so urbarji vezani na posamezna gospodarstva, moramo za proučevani kraj najprej ugotoviti, katera gospodarstva so si delila tamkajšnje podložnike. Pri tem nam je v veliko pomoč, bodisi praštetje⁴ iz leta 1754, ali jožefinski zemljiški kataster⁵ iz leta 1787. Oba vira se nanašata na določen kraj (župnijo oz. katastrsko občino in v njenem okviru na posamezne vasi) in ob vsakem gospodinjstvu (oz. hiši) navajata tudi gospodarstvo, kateremu je to podložno. Za osnovno izhodišče posestnega stanja je torej smiselno vzeti drugo polovico 18. stoletja in enega od omenjenih dokumentov.

Zemljiška gospodarstva v Tacnu

V primeru Tacna smo se poslužili jožefinskega katastra, saj se praštetje za župnijo Smlednik, kamor je takrat sodil Tacen, ni ohranilo. Za Tacen ugotovimo po jožefinskem katastru⁶ naslednje: vas je bila v katastrski občini Šmartno pod Šmarno goro, v okrajni gosposki Goričane in v ljubljanski kresiji. Operat z dne 11. junija 1787 omenja v Tacnu naslednja gospodarstva: Smlednik, Rocen, ljubljanski stolni kapitelj, Mekinje, Radeče.

Slednji dve gospodarstvi sta se nanašali na takrat že razpuščena samostana klaris v Mekinjah in bosonogih avguštincev (eremitov) pred špitalskimi vrati v Ljubljani oz. njihovega imenja v Radečah ob Savi. Do slednje ugotovitve se ni bilo prav lahko dokopati.⁷

S tem nam je bil omogočen vpogled v dobrih trideset let starejši terezijanski kataster,⁸ ki nam je razjasnil stanje gospodarstev in njihovih podložnikov v sredini 18. stoletja. Terezijanski kataster je razdeljen po kresijah, v okviru kresij na posamezna gospodarstva, in v okviru gospodarstva na posamezne vasi.

Za Tacen smo morali tako preveriti rustikalne napovedne tabele v naslednjih kresijah in gospodarstvih: v ljubljanski kresiji gospodarstvo Smlednik,⁹ gospodarstvo Rocen,¹⁰ ljubljanski stolni kapitelj¹¹ in gospodarstvo Brdo pri Kranju¹² ter v novomeški kresiji samostan avguštincev-eremitov pred špitalskimi vrati v Ljubljani - imenje Radeče.¹³

Kar nekaj težav smo imeli, da smo našli v terezijanskem katastru tiste podložnike, ki jih jožefinski kataster navaja kot mekinjske podložnike. Ker pri samostanu Mekinje v terezijanskem katastru ni nobenih tacenskih podložnikov, je šel razmislek v smeri, da gre pravzaprav za podložnike nekdanjih mekinjskih odvetnikov.¹⁴ Ti so bili že od ustanovitve samostana naprej Gallenbergi.¹⁵ Ker je bilo v času, ko je nastajal terezijanski kataster v lasti Gallenbergov tudi gospodarstvo Brdo pri Kranju, ne preseneča, da so pod tem gospodarstvom navedeni v terezijanskem katastru tudi tacenski podložniki mekinjskega odvetništva.

Jasno je postalo, da bo treba za obdobje pred davčnimi reformami Marije Terezije iskati tacenske podložnike po urbarjih vsaj petih gospodarstev; dveh posvetnih in treh cerkvenih.

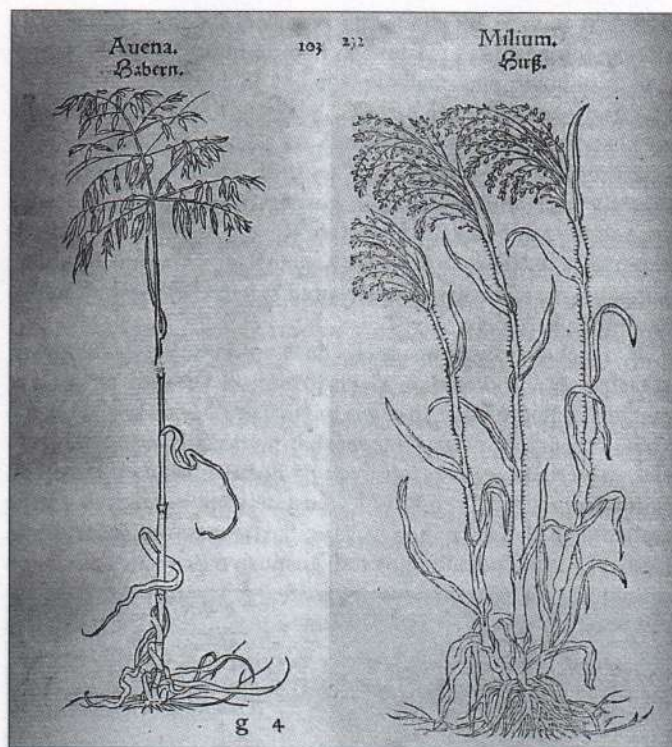
Podložniki gospodarstva Smlednik

Zgodovina gospodarstva Smlednik je bila (morda prav zaradi bogatega in dobro ohranjenega arhivskega gradiva) v preteklosti že ničkolikokrat popisana (tudi v reviji Drevesa).¹⁶

Najstarejši ohranjeni urbar smledniškega gospodarstva,¹⁷ ki je bilo tudi deželnosodno gospodarstvo, je iz leta 1588 (sicer v prepisu iz srede 17. stoletja), ko je bil zastavni gospod v Smledniku Volkard baron Egkh.¹⁸ Iz urbarja vidimo, da je bil sedež ene od žup smledniškega gospodarstva tudi v Tacnu. Vendar tedanja župa kot gospodarsko-upravna enota gospodarstva ni več pokrivala celotne soseske, temveč le posamezne kmetije raztresene v različnih vaseh. V tacenski župi so bili med drugimi tudi naslednji tacenski podložniki, takrat še razdeljeni v zaselke Tacen, Rocen in Šmarnogorsko sedlo.

V Tacnu je zasedal župan *Primož* dve hubi, od prve je dajal 1 gld 21 krc 1 den¹⁹ pravde, 25 krc davka, 15 krc vprežne tlake (običajno tovorjenje s konjem),²⁰ 2 krc uporniškega denarja,²¹ 5 škafov²² pšenice, po 6 škafov ovsu in soržice, škaf lanenega semena, pustno pišče, 20 jajc in večnino;²³ od druge hube pa 2 gld pravde, 25 krc davka, 15 krc vprežne tlake, 2 krc uporniškega denarja, pustno pišče, 20 jajc in večnino. Na tretji hubi je sedel *Tomaž Matevž* in je zanjo dajal 1 gld 40 krc pravde, 25 krc davka, 2 krc uporniškega denarja in večnino. Tudi na Rocnu so bile tri hube; od prve je Mohor Korbič dajal 2 gld pravde, 25 krc davka, 15 krc vprežne tlake, 2 krc uporniškega denarja, pustno pišče, 20 jajc in večnino. Drugi dve je zasedal Jurij Mohorič; od vsake je dajal po 58 krc 2 den pravde ter še skupaj 6 krc davka in 2 krc uporniškega denarja. Na Šmarnogorskem sedlu je bil *Martin Korbič*, ki je dajal od ene hube 1 gld pravde, 6 krc 1 den davka in večnino.

Naslednji urbar²⁴ izvira iz leta 1626, ko je Janez Pavel baron Egkh odkupil Smlednik v dedno last od cesarja Ferdinanda II., ker je bil ta zaradi tridesetletne vojne in z njo zvezanih stroškov prisiljen prodati veliko svojih zastavnih gospodarstev. V Tacnu je imel župan *Primož* dve hubi. Od ene je dajal 2 gld 7 krc 1 den,

Oves [Avena, Habern] in proso [Millium, Hirß]
sta bili pogosti žitni dajatvi.

(Iz knjige Leonharda Fuchsa: *Primi de stirpivm historia commentariorvm tomi uiua imagines, in exiguam angustiorremque formam contracta, ac quam fieri potest artificiosissime expressc, ut quicunque rei herbaric radicitus cognoscendc desiderio tenentur, eas uel deambulantes uel peregrinantes sinu comodius gestare, adque natiuas herbas conferre queant.* Basel, 1545.)

po 6 škafov pšenice, ovsu in soržice, škaf lanenega semena, pustno piščc in 20 jajc ter od druge 1 gld 30 krc, eno kokoš in 20 jajc. Na tretji hubi je bil *Andrej Matevž*, ki je služil 2 gld 15 krc, eno kokoš in 20 jajc. Na Rocnu je bil *Mohor Korbič*, ki je dajal od ene hube 4 gld, pustno piščc in 20 jajc. Na Šmarnogorskem sedlu sta na dveh hubah sedela *Martin* in *Lenart Korbič*, ki sta dajala vsak po 1 gld, kokoš in 20 jajc.

Po urbarju iz leta 1674²⁵ (takrat je imel gospostvo v zakupu *Janez* pl. *Perenburg*²⁶) je v Tacnu zasedal dve hubi *Jurij Gašperšič*, ki je dajal od prve 2 gld 7 krc pravde, 4 gld 57 krc 1 den davka, hišni goldinar, 45 krc nove naklade, kokoš in 20 jajc (kar je odplačal s 13 krc), 6 škafov pšenice, 6 škafov ovsu, 6 škafov soržice ter škaf lanenega semena; od druge hube pa 1 gld 30 krc pravde, 2 gld 47 krc 2 den davka, hišni goldinar, 45 krc nove naklade, kokoš in 20 jajc, kar je odplačal s 13 krc. Pri tretji hubi je prišlo do delitve posesti - nastali sta dve polovični hubi, ki sta ju zasedala *Jernej* in *Lovrenc Tomšič*; njune dajatve so bile enake, in sicer: 1 gld 7 krc 2 den pravde, 1 gld 31 krc 1 den davka, pol hišnega goldinarja, 22 krc 2 den nove naklade in pol kokoši ter 10 jajc, ocenjenih na 6 krc 2 den. Smledniški podložnik je bil tudi kajzar *Jernej Dolenc*, ki je moral odrajtati 12 krc pravde, 16 krc davka, 20 krc kajžarskega denarja in še 15 krc nove naklade.

Po *Pernburgovi* smrti je njegova vdova *Marjeta* v imenu mladoletnih sinov odkupila gospostvo od *Auerspergov*. Sinova *Janez Adam* in *Franc Anton* sta bila leta 1698 povzdignjena v baronski stan s pridevkom baroni Smledniški (Flödnik). Od takrat (1697-1716) izvira tudi naslednji urbar.²⁷ *Jurij Gašperšič*

je plačeval od dveh hub 15 gld 17 krc 3 den davka in odplačeval tlako z 10 gld. *Adam Tomšič* pa je dajal od (ponovno združene) hube 7 gld 15 krc 2 den davka in odplačeval tlako s 5 gld. V teh letih sta bila smledniškemu gospostvu podložna kajzarja *Blaž Dolenc* in *Mihael Budina* ter polkajzar *Janez Janežič*. Smledniške njive pa so obdelovali še *Boštjan Eržen*, *Melhior Janežič*, *Matej Kovač* in cerkev sv. *Jurija* v Tacnu.

Po terezijanskem katastru so zasedali tri cele kmetije *Andrej Potočnik*, *Matiya Novak* in *Adam Tomšič*; tu najdemo še dva mlinarja *Mateja* in *Jurija Lampiča* ter pet kajzarjev: zidarja *Jurija Dolenca*, usnarja *Jurija Knapiča*, brodnika *Jurija Čizmana*, tesarja *Valentina Guzija* in dninarja *Melhiorja Janežiča*.

Podložniki gospostva Rocen

Zgodovina gospostva Rocen, ki je imelo sedež na južnem obrobju Šmarne gore, kakor tudi njene lastnike, smo v Drevesih že predstavili.²⁸ Za gospostvo Rocen je žal ohranjen le del urbarja iz konca 17. stoletja (verjetno iz ok. 1680),²⁹ ko je postal lastnik gospostva *Matej Henrik Schweiger* pl. *Lerchenfeld*. V Tacnu najdemo tačas le eno rocensko hubo, ki jo je zasedal *Matiya Kuhar* in zanjo plačeval 2 gld 40 krc pravde, 4 gld 16 krc davka, hišni goldinar in 45 krc nove naklade. Letno je oddajal še 10 škafov ovsu, 4 kokoši in 20 jajc.

V času terezijanskega katastra je zasedal to kmetijo *Simon Pravhar*. Takrat so bili rocenski podložniki tudi trije kajzarji, dva zidarja: *Gregor Černe* in *Simon Erjavec* ter čevljar *Simon Čizman*.

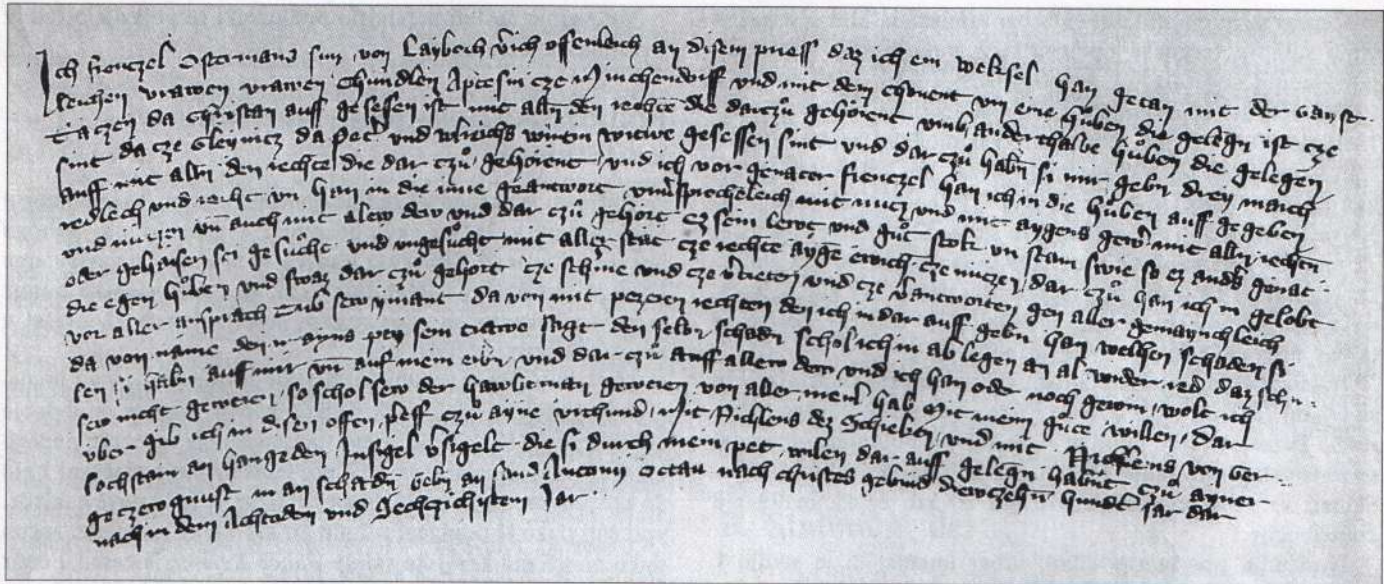
Podložniki ljubljanskega stolnega kapitlja

Ob ustanovitvi ljubljanske škofije leta 1461 je cesar *Friderik III.* ustanovil tudi kapitelj z namenom, da bo skrbel za slovesnejše bogoslužje v stolni cerkvi in pomagal škofu pri vodenju škofije. Kapitelju kot celoti je dodelil pet župnij, med njimi tudi *Vodice* z vikariatom *Smlednik*.³⁰

Tako sta kapitelju (prejkone ob ustanovitvi, vsekakor pa pred letom 1499)³¹ pripadli tudi dve kmetiji v Tacnu,³² ki je bil takrat v smledniškem vikariatu. Na obeh je sedel *Martin Janežič*. Prva ga je bremenila z naslednjimi dajatvami: pravda v znesku ene marke soldov,³³ pravda sv. *Jurija* v znesku 40 soldov, vprežna tlaka v znesku 55 soldov, mes³⁴ ovsu, 7 kokoši in 25 jajc. Za drugo (takrat pustoto³⁵) je imel naslednje obveznosti: pravdne dajatve v znesku en funt denaričev³⁶ in 20 soldov, pravde sv. *Jurija* v znesku 40 soldov, vprežne tlake v znesku 55 soldov, mes ovsu, 7 kokoši in 25 jajc.

Glavnina denarne in naturalne pravde se je na teh dveh tacenskih hubah, kot tudi pri ostalih kapiteljskih hubah v sklopu vodiškega župnijskega gospostva, oddajala jeseni, verjetno ob sv. *Mihaelu*, čeprav to ni posebej navedeno. Del pravde v znesku 40 soldov, t. i. pravdo sv. *Jurija*, so podložniki oddajali spomladi ob sv. *Juriju* (24. aprila) in je predstavljala nadomestilo za prvotno naturalno dajatev - ovco z jagnjem ali prašička.³⁷ Vprežna tlaka je bila pri obeh hubah odkupljena z denarno dajatvijo v znesku 55 soldov.

V prvo tretjino 16. stoletja (ok. 1535) lahko pomaknemo naslednji ohranjen popis dajatev za kapiteljsko posest v vodiški župniji.³⁸ Z obema hubama je upravljal *Primož Janežič*. Za prvo hubo je dajal 2 ogrska gld 10 krc, za drugo, kot nekdanjo pustoto, pa nekaj manj, in sicer 1 ogrski gld³⁹ 76 krc 2 den. Naturalne dajatve so bile za obe hubi enaki: star⁴⁰ ovsu, 7 kokoši in 25 jajc.

Listina z dne 24. januarja 1368 z najstarejšo omembo tacenskega kmeta Kristjana:

Jaz, Franc, sin Ostermana iz Ljubljane, javno potrjujem v tem pismu, da sem napravil z redovnico Kunigundo, opatinjo v Mekinjah in s konventom zamenjavo ene hube ležeče v Tacnu, kjer je nasajen Kristjan, z vsemi tej hubi pripadajočimi pravicami za poldrugo hubo, ki leži v Glincah, kjer sta nasajena Peter in Ulrihova vdova; in za to so mi dale tri marke z vsemi pripadajočimi pravicami. In jaz, zgoraj omenjeni Franc, sem jim predal hube pravno in korektno ... Izdano v osmini praznika sv. Antona, v 1368. letu po Kristusovem rojstvu. (Arhiv Republike Slovenije, Listine, sig. 5109. Prevod Damjan Hančič)

Za 16. stoletje je ohranjen tudi leta 1702 prepisan urbar za leto 1542.⁴¹ Obe hubi sta bili zasedeni, na prvi je bil *Tomaz Janežič*, na drugi pa njegova mati. Od vsake kmetije se je plačeval t. i. tretji denarič (deželni davek); Tomaž ga je plačeval 44 krc, njegova mati pa 40 krc. Tomaža je bremeni še 30 krc (dokaj neobičajne) dajatve na živino, v kateri pa je ocenjen tudi prispevek za živino njegove matere.

Urbar za leto 1581⁴² kaže, da sta na teh dveh hubah sedela *Jakob in Štefan Janežič*. Jakob je imel za 2 gld in 50 krc dajatev, Štefan pa 2 gld in 37 krc.

Iz registra hubnega denarja za leto 1620⁴⁴ se vidi, da sta bila na teh dveh hubah vdova *Maruša Janežič* in *Štefan Janežič*, ki sta dajala vsak po en hišni goldinar.

Za leto 1626 naletimo v urbarju gospodstva Smlednik⁴⁵ na podatek, da je zasedal dve kapiteljski hubi v Tacnu *Primož Janežič*.

V zadnji četrtini 17. stoletja sta bili v Tacnu še vedno za dve hubi kapiteljske posesti. Prva je ostala cela, na drugi pa je prišlo do delitve posesti – nastali sta dve polovični hubi. Po urbarju iz leta 1677⁴⁶ je cela kapiteljska huba bremenila *Mateja Klinca* z 2 gld 20 krc pravde, 4 gld davka, s hišnim goldinarjem in 45 krc nove naklade, torej skupaj 8 gld in 45 krc.⁴⁷ Naturalne dajatve so obsegale star ovsa, 7 kokoši in 25 jajc. *Adam Rajovec*⁴⁸ in *Janez Pohleven* pa sta bila za polovični hubi obremenjena s po 2 gld 20 krc pravde, 1 gld 19 krc 1 den davka, s pol hišnega goldinarja in 22 krc 1 den nove naklade. Torej vsak s po 4 gld 31 krc 3 den. Vsak je dajal še pol stara ovsa, tri in pol kokoši in 12 in pol jajc.

Dajatve so ostale nespremenjene do konca 17. stoletja; ok. 1685 je prišlo do spremembe na celi hubi, ki jo je po Mateju Klincu zasedel *Marko Kovač*. Prav ob koncu stoletja, ok. 1690, je prišlo do spremembe tudi na eni od polovičnih hub, kjer je Janeza Pohlevna nasledil *Primož Rajovec*.⁴⁹ Z letom 1692 se je kontribucija za celo hubo povečala za 15 krc (iz 4 gld na 4 gld 15 krc), na polovičnih hubah pa je bila nova kontribucija večja za 7 krc 2 den.⁵⁰

Leta 1703 je sedel na polovično hubo *Primoža Rajovca* nov gospodar *Jurij Košir*. Urbarji iz let 1711–1728⁵¹ potrjujejo nespremenjene dajatve tudi v prvi četrtini 18. stoletja. Celu hubo je zasedal *Marko Kovač*, na prvi polovični je bil še vedno *Adam Rajovec*, na drugi pa *Jurij Košir*. Do spremembe je prišlo ok. 1728, ko prevzame *Jurij Košir* še *Rajovčeve* pol hube. Kapitelj je ima torej leta 1728⁵² v Tacnu ponovno dve celi hubi. *Koširja* je po novem bremeni cela huba z 9 gld 3 krc 2 den ter 4 merniki⁵³ ovsa, 25 jajci in 7 kokošmi.

V začetku tridesetih let 18. stoletja sta se na obeh kapiteljskih hubah zamenjata gospodarja; *Marka Kovača* je nasledil *Matija Kovač*, *Jurija Koširja* pa *Tomaž Košir*. Urbarji za leta 1736–1742⁵⁴ to le potrjujejo. V drugi polovici 18. stoletja je bil na prvi hubi še vedno *Matija Kovač*, *Tomaža Koširja* pa je ok. 1745 nasledil *Jakob Košir*. Oba podložnika najdemo tudi v terezijanskem katastru.

Podložniki odvetnikov samostana klaris v Mekinjah

Čeprav med 13 kmetijami in 4 sirnicami, ki sta jih leta 1300 samostanu klaris urbank darovala njuna ustanovitelja, zakonca *Žiga* in *Elizabeta Gallenberška*, ni bilo nobene kmetije v Tacnu, pa si je samostan kmalu (bodisi z menjavami ali darovanji) pridobil posest tudi tu. Med listinami mekinjskega samostana je namreč ohranjena menjalna pogodba z dne 24. januarja 1368, ko je *Franc, sin Ostermana* iz Ljubljane, zamenjal s samostanom eno hubo v Tacnu za poldrugo hubo v Glincah in še 3 marke soldov.⁵⁵ Na tej hubi je živel takrat kmet po imenu *Kristjan*.

Zanimivo je, da najdemo prve tacenske podložnike, ki plačujejo mekinjske odvetnike v urbarju gospodstva Smlednik za leto 1626.⁵⁶ Tri mekinjske hube so v Tacnu takrat zasedali *Baltazar Dermastja* in *Jernej ter Kancijan Puraz* (Purob, Puerassa), ki so plačevali vsak po 26 krc 2 den odvetščine.

Čeprav se ni ohranil niti en urbar samostana Mekinje, zasledimo njihove tacenske podložnike v dokumentih samostanskih dednih odvetnikov Gallenbergov.⁵⁷ V letih 1639 do 1664 (tj. 26 let) je samostan za dedno odvetništvo odštel skupaj 1360 gld 20 krc 2 den, samostanski podložniki pa so odvetnikom letno dajali še: 639 mernikov ovsca, 168 kokoši ter opravljali 12 voznih tlak (to je zneslo skupaj v denarju 720 gld 6 krc). Največje dajatve so bile v Tacnu, in sicer: 22 mernikov pšenice, 32 mernikov prosa in 68 mernikov ovsca, kar znese 138 gld 36 krc. Bremenil pa jih je še gosposočinski davek (19 gld 45 krc), tlaka (12 gld 38 krc) in mala pravda (5 gld 22 krc). Žal pa za ta čas niso navedeni posamezni podložniki.⁵⁸

Najstarejši vpogled v podložnike mekinjskih odvetnikov je za čas od 1688 do 1695. *Primož Klinc* je zasedal poldrugo hubo, *Jakob Dermastja* celo hubo in *Jurij Rajovec* pol hube, omenjeni so še trije kajzarji: Janez Mežan, Štefan Janežič in Jurij Kosec. Skupaj so za 8 let plačali 246 gld 20 krc davka in 99 gld kontribucije.⁵⁹

Naslednji, pravzaprav edini, urbar imenja, ki je sodilo k odvetništvu samostana Mekinje, je iz leta 1697.⁶⁰ Primoža Klinca je bremenila huba z 1 gld 13 krc 1 den pravde, 3 gld 36 krc davka, 45 krc nove naklade; tlako je odplačal s 3 gld. Dajal je še po 6 škafov pšenice, prosa in ovsca, pustno kokoš in 4 kokoši ter 25 jajc male pravde. Plačeval pa je tudi 35 krc za svojo kajžo. Odvetščina ga je nadalje bremenila z dodatnimi 4 merniki ovsca in kokošjo. Eno od Klinčevih njiv je obdeloval Mihael Budina in zanjo plačeval 1 gld. Na polovični hubi (do leta 1699 jo je obdeloval še Primož Klinc) je sedel *Adam Petelinšek* in plačeval 36 krc 3 den pravde, 1 gld 28 krc 1 den davka, 22 krc 2 den nove naklade in poldrug goldinar za tlako. Dajal je še 3 škafe pšenice, 4 škafe prosa, 5 škafov ovsca, pustno kokoš in kokoš ter 13 jajc male pravde. Odvetščino je poravnal z 2 mernikom ovsca in kokošjo. Eno njivo je na tej kmetiji obdeloval Štefan Janežič in zanjo plačeval 55 krc davka, 35 krc nove naklade in škafove pšenice. Drugo celo hubo je zasedal *Jakob Dermastja* in zanjo dajal 1 gld 13 krc 1 den pravde, 2 gld 46 krc davka, hišni goldinar, 45 krc nove naklade, 3 gld za tlako, po 8 škafov pšenice, prosa in ovsca, pol pustne kokoši in 2 in pol kokoši ter 13 jajc male pravde. Odvetščine je bilo za 3 mernike ovsca in pol kokoši. Drugo polovično hubo je obdeloval *Jakob Rajovec* za 36 krc pravde, 53 krc davka, pol hišnega goldinarja, 22 krc 2 den nove naklade, poldrug goldinar tlake, po 4 škafe pšenice, prosa in ovsca, pol pustne kokoši ter 2 in pol kokoši in 13 jajc male pravde. Odvetščina ga je bremenila s 3 merniki ovsca in pol kokoši. Od Rajovčeve kmetije je imel eno njivo v obdelavi Janez Mežan in zanjo dajal 1 gld 30 krc kranjske valute.⁶¹ Za kajže so plačevali še Jurij Kosec (35 krc), Pavel Janežič (40 krc) in Lovrenc Dolenc (1 gld).

Leta 1748 so bile na podlagi reformiranega urbarja mekinjskega samostanskega gospostva letne dajatve činžnega žita tacenskih podložnikov naslednje:⁶² *Jurij Klinc* je dajal za celo hubo po 6 škafov pšenice, prosa in ovsca ter 4 mernike odvetščinskega ovsca; *Jožef Cedilnik* prav tako za celo hubo po 8 škafov pšenice, prosa in ovsca ter 6 mernikov odvetščinskega ovsca; *Matija Maren* za pol hube po 4 škafe pšenice, prosa in ovsca ter 3 mernike odvetščinskega ovsca; *Simon Dermastja* (in za njim *Andrej Nahtigal*) za pol hube 3 škafe pšenice, 4 škafe prosa in 5 škafov ovsca ter 2 mernika odvetščinskega ovsca; s škafove pšenice pa je bil obremenjen tudi *Jurij Štefančič*. Naturalne dajatve so se po večini plačavale z denarjem. Podobno je bilo s tlako ob sv. Juriju, ki je bila od deželnih stanov spremenjena v davek, ki se je plačeval v začetku novembra.

Vsi zadnje naštetih mekinjski podložniki se pojavljajo tudi v terezijanskem katastru.

Podložniki bosonogih avguštincev v Ljubljani

Kot nam je nakazoval že terezijanski kataster, so imeli nekaj podložnikov v Tacnu tudi bosonogi avguštinci oz. njihovo imenja v Radečah. Graščino Radeče so si skupaj z graščinama Dvor in Hotemež pridobili leta 1715. Kot samostanska posest je radeški dvorec ob času reform cesarja Jožefa II. prešel v posest verskega sklada.⁶³

Med ohranjenim gradivom samostana avguštincev v Ljubljani se nahaja tudi popis podložnikov imenja Radeče za obdobje od 1712 do 1716.⁶⁴ Tu najdemo tudi naslednje tacenske podložnike: *Lovrenc Knapič* je zasedal pol hube in zanjo plačeval 2 gld 34 krc pravde, 5 gld davka, hišni goldinar in 1 gld nove naklade, vprežno tlako je odplačal z 2 gld 20 krc kranjske valute, ročno tlako pa s 5 gld kranjske valute. *Jakob Rajovec* je zasedal četrto hube, ki jo je odplačeval z 1 gld 57 krc pravde, 2 gld 15 krc davka, hišnim goldinarjem in 45 krc nove naklade, vprežno tlako odplača z 1 gld 8 krc kranjske valute, ročno tlako pa z 2 gld 42 krc kranjske valute. Enako je bila obremnjena tudi četrta hube, ki jo je zasedal *Andrej Kosec*. Kajzarji so plačevali različno, *Matija Novak* 1 gld 30 krc, *Boštjan Klinc* 1 gld, *Boštjan Kosec* 1 gld 20 krc in *Janez Knapič* 1 gld 42 krc. Vsi so imeli odkupljeno tlako s 30 krc.

Terezijanski kataster imenja Radeče navaja v Tacnu polkmeta in tkalca *Jerneja Knapiča*, dva tretjinska kmeta in zidarja: *Jerneja Tomšiča* in *Pavla Kosca* ter tri kajzarje, dva zidarja, *Jakoba Tomšiča* in *Matijo Cjuha* ter sodarja *Štefana Medveda*.

Dodatni viri

1368 – V menjalni listini⁶⁵ med Ostermanovim sinom Francem iz Ljubljane in mekinjsko opatinjo Kunigundo, ki je bila sklenjena v osmini praznika sv. Antona (24. januarja) 1368 se omenja v Tacnu huba, na kateri je nasajen kmet *Kristjan*.

1448 – V kupoprodajni listini⁶⁶ sklenjeni 24. februarja 1448 med Nikolajem Piršem in ključarji cerkve na Šmarni gori se med ključarji omenja *Jurij Trpin* iz Tacna.

1450 – V kupoprodajni listini⁶⁷ sklenjeni 5. maja 1450 med Emo, vdovo Tomaža Dornek iz Srednjih Gameljn in ključarji cerkve na Šmarni gori se med ključarji omenja *Jožef Trpin* iz Tacna.

1456 – V kupoprodajni listini⁶⁸ sklenjeni 11. julija 1456 med Elizabeto, vdovo Lecijan in ključarji cerkve na Šmarni gori se med ključarji omenjajo Tacenci *Janežič*, *Krištof Šnajder* in *Martin Trpin*.

1507 – V kupoprodajni listini⁶⁹ sklenjeni med Janezom Hejna in ključarji cerkve na Šmarni gori se med ključarji omenjajo *Luka Čizman*, *Pavel Dermastja*, *Andrej Korbič* in *Peter Matevž*, vsi iz Tacna.

1517 – V kupoprodajni listini⁷⁰ sklenjeni med Magdaleno Rajter, vdovo Janeza Hejna in ključarji cerkve na Šmarni gori se med ključarji omenjata *Andrej Korbič* iz Rocna in *Martin Sednikar* iz Tacna.

1661 – V urbarju gospostva Smednik za leto 1674⁷¹ je tudi seznam podložnikov, ki so bili še do leta 1661 podložni gospostvu Rocen, kasneje pa so bili vpisani v omenjeni urbar in so imeli odmerjeno naslednjo dnino (v nemški valuti). Pol dnine (oz. 16 krc) je imel rocenski baron *Moscon*. Po četrtnine (oz. 8 krc)

so imeli cerkev Sv. Jurija v Tacnu, Jurij in Lovrenc Dolenc, skupaj Andrej in Urša Janežič, Gregor Kačič, Jurij Knapič, *Matija Kuhar*, Gregor Lampič, Andrej Novak in Boštjan Petelinšek. Po 3 krc pa so imeli Štefan Čizman, Mihael Kovač (Schmidt) in Jurij Kušar.

1674 – V vizitacijskem zapisniku⁷² generalnega vikarja škofa Jožefa Rabatte se v sporu med Markom Lušinom, vikarjem pri Sv. Martinu pod Šmarno goro in Matijo Žerjavom, vikarjem v Smledniku, omenjajo tudi številni takratni prebivalci Tacna: Štefan Čizman, Jernej (oče) in Mihael (sin) Guzi, Andrej, Jakob, Matej, Matija, Mihael in Pavel Janežič, Matej Knapič, Matija (oče) in Adam (sin) Korbič, Janez Mežan, Adam in Jakob Tomšič ter Matej Zupan.

1701 – V urbarju⁷³ cerkve Sv. Martina v Šmartnem pod Šmarno goro iz leta 1687 je na zadnji strani (nepopolen) spisek prebivalcev Tacna iz leta 1701. V njem najdemo naslednje prebivalce: Jera Bedina, Janez, Martin in Špela Čizman, Matej Dolenc, Jera Dermastja, Lovrenc in Neža Klinc, *Lovrenc Knapič*, *Andrej Kosec*, Jurij Košir, Marija Kovač, Boštjan Lampič, Jurij in Matija Novak, Adam in Jera Petelinšek, *Jakob* in *Urša Rajovec* ter Janez, Mihael in Peter Tomšič.

1721 – Leta 1721 so deželni stanovi naložili Janezu Adamu baronu Smledniškemu popravilo ceste od broda pri Tacnu do Vokla.⁷⁴ Tlako pri delu bi morali opraviti tudi podložniki iz Tacna (in Broda), a se dela niso pričela, spisek tacenskih podložnikov, ki naj bi delali na odseku od Tacna do Smlednika pa je le nastal.⁷⁵ Našteti so bili naslednji celi kmetje: Gregor Česenj, Jurij* in Ožbold Kopač*, Matej Lampič, Urban Poren-

ta* in Matej Rozman*; tretjinski kmetje: Jurij Dolenc in Tomaž Česenj; kajzarji: Matija Čizman, Valentin Guzi, Matija Knapič, Matej in Simon Lampič, Matija Potočnik in Matej Smole. Kmetje označeni z * so zanesljivo z Broda.

1760 – V urbarju⁷⁶ cerkve Sv. Jurija v Tacnu iz leta 1760 (ko je bil smledniški župnik Jakob Kokalj) so omenjeni naslednji prebivalci Tacna: *Gasper Barle* vulgo Martinovec, Matija (in kasneje sin Jernej) Cjuha, Jurij Česenj, Jurij Janežič vulgo Štefan, Matej Janežič vulgo Mihovec, *Jurij Klinc*, Janez Knapič, Boštjan Korbič, *Pavel Kosec*, *Matija Kovač* vulgo Guzi, *Matej* in *Simon Lampič*, Štefan (in kasneje sin Aleš) Medved, *Andrej Nahtigal*, *Nikolaj* (kasneje sin *Rok*) *Novak*, *Simon Pravhar*, Janez Rajovec, Lovrenc Šuštar(šič) vulgo Bedina, *Primož Štrekel*, *Jernej* (kasneje sin *Aleš*) *Tomšič* vulgo Bitenc, Jernej Tomšič vulgo Cander in *Jernej Tomšič* vulgo Rope.

B. Sintetični del

V nadaljevanju je prikazan od 300 do 500 letni razvoj (predvsem z rodoslovnega vidika) vseh šestnajstih tacenskih kmetij, ki jih navaja terezijanski kataster.

Vsaka kmetija je poimenovana z domačim hišnim imenom,⁷⁷ podano je njeno nahajališče⁷⁸ in hišna številka.⁷⁹ Nadalje je prikazana velikost kmetije (njive, vrtovi, travniki in gozdovi)⁸⁰ ter gospostvo oz. gospostva, katerim je bila kmetija podložna. Nato sledi pri vsaki kmetiji še kronološki rodoslovni zapis (nekako do konca 19. stoletja oz. do prve poroke v 20. stoletju), ki je dopolnjen s podatki iz ustreznih matičnih knjig.⁸¹

Tacna in Brod na mapnem načrtu porečja Save leta 1807 (Franc Žerovec, Arhiv Republike Slovenije, AS1068)

Rodoslovni razvoj domačij

Andrejček*Nahajališče:* Pod bregom*Hišna številka:* 6 in 7 > 4 in 5*Velikost kmetije:* Tretjinska huba (5 njiv velikosti 9 zravnanih mernikov posevka ozimne rži; 2 travnika velikosti 3 enovprežne voze sena)*Gospstvo:* Samostan bosonogih avguštincev v Ljubljani

Rodoslovna kronologija:

- ←1680: Andrej*¹⁶⁵⁰ **Kosec** in žena Katarina*¹⁶⁵⁵
 ~1720: sin Pavel*¹⁶⁸³ [∞1700] Neža*¹⁶⁷⁶ Robas
 iz Spodnjih Pirnič
 ~1740: sin Matej*¹⁷¹⁰ in žena Marija
 ...
 ~1792: Valentin*^{1758,†1833} **Tomšič** [∞1792] Marija*^{1764,†1830}
 Pipan iz Šmartna pod Šmarno goro
 ~1824: sin Simon*^{1797,†1871} [∞1824] Marija*^{1799,†1880}
 Tome iz Stanežič
 ~1863: sin Jakob*^{1838,†1884} [∞1863] Marjana*¹⁸³⁶
 Brecelj iz Vikerč
 ~1893: sin Jakob*^{1869,†1952} [∞1893] Marjana*^{1875,†1957}
 Zajc iz Tacna
 ~1936: sin Jože*^{1898,†1982} [∞1936] Ana*^{1902,†1986}
 Škof iz Korena nad Horjulom

Rope*Nahajališče:* Vas Tacen*Hišna številka:* 9 → 8*Velikost kmetije:* Tretjinska huba (8 njiv skupne velikosti 121 zravnanih mernikov posevka ozimne rži; 3 travniki skupne velikosti 4 enovprežne voze sena; 4 gozdne parcele)*Gospstvo:* Samostan bosonogih avguštincev v Ljubljani

Rodoslovna kronologija:

- ←1716: Jakob*¹⁶⁶⁰ **Rajovec** in žena Urša*¹⁶⁶⁵
 ...
 ~1720: Tomaž*¹⁶⁹⁰ **Rope** [∞1719] Urša Klinc*¹⁶⁹⁰ iz
 Tacna
 ~1748: hči Urša*^{1720,†1764} [∞1748] Jernej*¹⁷²⁵ **Tomšič**,
 Jernej [∞1765] Doroteja*¹⁷⁴⁶ Bolta iz Zgornjih
 Pirnič
 ...
 ←1787: Primož*^{1745,†1812} **Štrekel** in žena
 Doroteja*^{1739,†1804} Janežič
 ~1806: sin Lovrenc*^{1793,†1851} [∞1806] Marija*^{1785,†1844}
 Novak
 ~1835: sin Martin*^{1814,†1871} [∞1835] Marija*^{1814,†1836}
 Jeras iz Šmartna pod Šmarno goro, Martin
 [∞1837] Ana Marija*^{1812,†1853} Šuštar iz Zgornjih
 Gamelj, Martin [∞1853] Marija*¹⁸²²
 Novak iz Tacna
 ~1872: hči iz tretjega zakona Marjana*^{1854,†1915}
 [∞1872] Andrej*^{1843,†1912} **Zajc** iz Valburge
 ~1922: hči Angela*¹⁸⁹⁹ [∞1922] Alojz*¹⁹⁰⁶
 Karlin iz Zgornje Besnice

Kramar*Nahajališče:* Vas Tacen*Hišna številka:* 1 in 10 → 9*Velikost kmetije:* Polovična huba (8 njiv skupne velikosti 151 zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 1 mernik strnišne ajde; 2 travnika skupne velikosti 4 enovprežne voze sena; 3 gozdne parcele)*Gospstvo:* Samostan bosonogih avguštincev v Ljubljani

Rodoslovna kronologija:

- ←1675: Lovrenc*¹⁶⁵⁰ **Knapič** in žena Marina*¹⁶⁵⁰
 ~1720: sin Matija*¹⁶⁷⁰ [∞~1699] Helena*¹⁶⁷⁵
 ~1739: sin Jernej*¹⁷¹⁰ [∞1739] Marija*¹⁷¹¹ Traven
 iz Valburge
 ~1775: sin Jurij*^{1748,†1812} [∞1775] Terezija*¹⁷⁵⁴ Stare iz
 Zgornjih Pirnič, Jurij [∞~1788]
 Terezija*^{1754,†1802} Kopič
 ~1808: sin iz prvega zakona Andrej*^{1778,†1851} [∞1808]
 Marija*^{1785,†1858} Černe
 ~1841: sin Matija*^{1809,†1886} [∞1841] Marija*^{1818,†1882}
 Narobe iz Moš
 ~1884: sin Janez*^{1849,†1925} [∞1884] Marija*^{1858,†1931}
 Šetina iz Zbilj
 ~1931: sin Peter*^{1896,†1970} [∞1931] Francka*^{1907,†1978}
 Jereb iz Spodnjega Brnika

Novak*Nahajališče:* Vas Tacen*Hišna številka:* 11 → 10*Velikost kmetije:* Cela huba (14 njiv skupne velikosti 201 zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 8 mernikov strnišne ajde; 2 vrta skupne velikosti 2 zravnana mernika posevka strnišne rži; 5 travnikov skupne velikosti 51 enovprežnih voz sena; 7 gozdnih parcel)*Gospstvo:* Smlednik

Rodoslovna kronologija:

- ←1588: župan Primož
 ~1674: Jurij*¹⁶⁴⁰ **Gašperšič-Novak** in žena Urša*¹⁶⁴⁵
 ...
 ~1748: Andrej **Potočnik**
 ~1787: sin (?) Matija
 ...
 ~1826: Anton **Novak**
 1832: glej spodnjo kmetijo

Novak*Nahajališče:* Vas Tacen*Hišna številka:* 12 → 11*Velikost kmetije:* Cela huba (14 njiv skupne velikosti 201 zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 8 mernikov strnišne ajde; 1 vrt velikosti 11 zravnani mernik posevka strnišne rži; 5 travnikov skupne velikosti 51 enovprežnih voz sena; 6 gozdnih parcel)*Gospstvo:* Smlednik

Rodoslovna kronologija:

- ←1700: glej prejšnjo kmetijo
 ~1706: Matija*¹⁶⁸⁰ **Novak** (sin Jurija Gašperšič-Novak
 in Urše) [∞1706] Helena*¹⁶⁷⁶ Rajovec
 ~1736: sin Nikolaj*¹⁷⁰⁷ [∞~1736] Helena*¹⁷¹²
 ~1769: sin Rok*^{1740,†1816} [∞1769] Marija*^{1741,†1802} Guzi
 ~1802: sin Andrej*^{1771,†1852} [∞1802] Marjeta*^{1778,†1848}
 Kovač

SLOVENSKO RODOSLOVNO DRUŠTVO

<http://genealogy.ijp.si/><http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm>

- ~ 1832: sin Luka^{*1803,†1867} (združi to kmetijo z zgornjo)
[∞1832] Marija^{*1806,†1880} Dolinar
~ 1868: sin Janez^{*1844} [∞~1868] Marija^{*~1845} Pezdir

Martinovec (kasneje Matija)

Nahajališče: Vas Tacen

Hišna številka: 14 → 13

Velikost kmetije: Cela huba (9 njiv skupne velikosti 25 zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 11 mernikov strnišne ajde; 1 vrt velikosti 1 zravnanelega mernika posevka strnišne rži; 4 travniki skupne velikosti 121 enovprežnih voz sena; 4 gozdne parcele)

Gospodstvo: Samostan klaris v Mekinjah

Rodoslovna kronologija:

- ← 1626: Kancijan **Puraz**
- ...
- ~ 1679: Primož^{*~1655} Klinc [∞~1679] Eva,^{*~1655} Primož [∞~1687] Neža^{*~1660}
- ...
- ~ 1696: Adam^{*~1667} **Peterlinšek** [∞~1696] Jera^{*~1670} Čebašek iz Zgornjih Pirnič
- ~ 1741: sin Andrej^{*1711,†1743} [∞1741] Urša^{*1714} Tomšič iz Tacna
- ...
- ~ 1748: Jožef^{*1697} **Cedilnik** iz Zgornjih Gameljn in žena Marjeta Dermastja vdovo po Matiji Klobuk.
- ~ 1776: hči Marija^{*~1755} [∞~1776] Gašper^{*1751,†1818} **Barle** iz Hraš
- ~ 1808: sin Luka^{*1780,†1860} [∞1808] Jera^{*~1780,†1842} Stenovec
- ~ 1830: Družina Barle se s šetimi otroki odseli in v letih do 1880 živi tu več različnih stanovalcev.
- ...
- ~ 1880: Matija^{*1849,†1929} **Medved** [∞1880] Špela^{*1858,†1881} Plevel iz Bukovice, Matija [∞1882] Marjana^{*1853,†1935} Babnik iz Stanežič
- ~ 1911: hči Urša^{*1885,†1972} [∞1911] Alojz^{*1877,†1955} **Krušec** iz Šentvida

Bitenc

Nahajališče: Vas Tacen

Hišna številka: 15 → 14 in 54

Velikost kmetije: Cela huba (7 njiv skupne velikosti 19 zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 71 mernikov strnišne ajde; 3 vrtovi skupne velikosti 23 zravnana mernika posevka strnišne rži; 4 travniki skupne velikosti 5 enovprežnih voz sena; 4 gozdne parcele)

Gospodstvo: Smladnik nato Rocen

Rodoslovna kronologija:

- ← 1588: Tomaž **Matevž**
- ~ 1626: sin (?) Andrej
- ...
- ~ 1674: Jernej in Lovrenc **Tomšič** (vsak pol hube)
- ~ 1697: sin (Jerneja ali Lovrenca) Adam [∞~1665] Špela
- ~ 1750: sorodnik (pranečak ?) Jernej^{*1718} [∞1742] Polona^{*1717} iz Šmartnega pod Šmarno goro
- ~ 1775: sin Aleš^{*1746,†1825} [∞1775] Helena^{*1748,†1815} Traven iz Valburge
- ~ 1819: sin Jakob^{*~1784,†1841} [∞1819] Helena^{*1792,†1853} Kozjek

- ~ 1852: sin Anton^{*1821,†1882} [∞1852] Marjana^{*1831,†1915} Žibert iz Spodnjih Gameljn
- ~ 1884: hči Marija^{*1852,†1927} [∞1884] Jernej^{*1843,†1915} **Osel** iz Vogelj.
- ~ 1921: sin Janez^{*1885,†1962} (1920 spremeni priimek v **Bitenc**) [∞1921] Marjeta^{*1896,†1985} Zor iz Rašice

Sel (kasneje Potokar)

Nahajališče: Vas Tacen.

Hišna številka: 16 → 15

Velikost kmetije: Cela huba (9 njiv skupne velikosti 24 zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 101 mernikov strnišne ajde; 1 vrt velikosti $\frac{3}{16}$ zravnanelega mernika posevka strnišne rži; 6 travnikov skupne velikosti $6\frac{3}{8}$ dvovprežnih in $6\frac{11}{16}$ enovprežnih voz sena; 4 gozdne parcele)

Gospodstvo: Samostan klaris v Mekinjah

Rodoslovna kronologija:

- ~ 1368: Kristjan
- ...
- ~ 1626: Jernej **Puraz**
- ...
- ~ 1679: Primož^{*~1655} **Klinc** [∞~1679] Eva,^{*~1655} Primož [∞~1687] Neža^{*~1660}
- ~ 1705: sin iz prvega zakona Lovrenc^{*1680} [∞1705] Urša^{*~1675} Zlatič iz Trboj
- ~ 1749: sin Jurij^{*1711} [∞~1749] Marija,^{*~1725} Jurij [∞1760] Terezija^{*1711} Dolinar iz Tacna
- ~ 1781: sin iz prvega zakona Matija^{*1752,†1797} [∞1781] Marija^{*~1755,†1796} Dolinar iz Sore
- ~ 1806: sin Matija^{*1787,†1837} [∞1806] Terezija^{*~1771,†1829} Tomšič
- ~ 1831: hči Marjana^{*1808} [∞1831] Jurij^{*~1804} **Jeraj** iz Ljubljane
- ~ 1850: Janez **Jamnik** iz Medvod (morda mož ene od Jerajevih hčera)
- ~ 1884: sin Nikolaj
- ~ 1890: mladoletna hči Josipina (po letu 1897 posestvo razproda)
- 1899: Anton^{*1846,†1919} Stanonik iz Valterskega Vrha [∞1880] Marija^{*1860,†1940} Kožuh iz Staniš
- 1919: hči Marijana^{*1890,†1963} [∞1919] Matej^{*1889,†1970} Šilc iz Žerovnice pri Cerknici

Guzi

Nahajališče: Vas Tacen

Hišna številka: 17 in 43 → 16 in 41

Velikost kmetije: Cela huba (12 njiv skupne velikosti 191 zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 6 mernikov strnišne ajde; 1 vrt velikosti 1 zravnanelega mernika posevka strnišne rži; 6 travnikov skupne velikosti 6 dvovprežnih in 7 enovprežnih voz sena; 4 gozdne parcele)

Gospodstvo: Stolni kapitelj v Ljubljani

Rodoslovna kronologija:

- ← 1499: Martin **Janežič**
- ~ 1530: sin Primož
- ~ 1542: sin Tomaž
- ~ 1581: Jakob
- ~ 1620: Jakobova (?) vdova Maruša
- ~ 1626: sin Primož
- ...
- ~ 1677: Matija **Klinc**

- ~1685: Marko*¹⁶⁶⁸ **Kovač** in žena Marina*¹⁶⁷⁰
 ~1731: sin Matija*¹⁷⁰⁵ [∞1731] Marina*¹⁷⁰⁷ Kosmač iz Šmartnega pod Šmarno goro
 ~1767: sin Tomaž*^{1731,†1804} [∞1767] Marija*^{1740,†1801} iz Zgornjih Pirnič
 ~1802: sin Urban*^{1780,†1837} [∞1802] Helena*^{1776,†1858} Ježek
 ~1832: sin Jože*^{1818,†1875} [∞1838] Marija*^{1810,†1863} Grošel iz Doba pri Domžalah
 ~1869: sin Franc*^{1839,†1910} [∞1869] Ivanka*^{1843,†1901} Jeraj iz Smlednika, Franc [∞1902] Marija*^{1879,†1962} Ovčak iz Šmartnega pod Šmarno goro
 1910: vdova Marija [∞1910] Franc*^{1881,†1964} **Ježek** iz Zavrha pod Šmarno goro

Pravhar

Nahajališče: Vas Tacen

Hišna številka: 18 → 17

Velikost kmetije: Cela huba (8 njiv skupne velikosti 221 zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 14 mernikov strnišne ajde; 2 vrta skupne velikosti 1 zravnane mernika posevka strnišne rži; 5 travnikov skupne velikosti 161 enovprežnih voz sena; 2 gozdni parceli)

Gospstvo: Rocen

Rodoslovna kronologija:

- ←1680: Matija **Kuhar**
 ~1704: hči (?) Marija*¹⁶⁸⁰ [∞~1704] Simon*¹⁶⁷⁵ **Pravhar** iz Vokla, Simon [∞~1711] Katarina*¹⁶⁸⁵
 ~1743: sin iz drugega zakona Simon*^{1719,†1788} [∞1743] Marija*¹⁷²⁵ Bačnik iz Spodnjih Pirnič
 ~1775: sin Nikolaj*^{1753,†1827} [∞1775] Jera*^{1751,†1819} Keršič iz Kosez pri Vodichah
 ~1810: hči Neža*^{1785,†1870} [∞1810] Jernej*^{1789,†1851} **Jerala**
 ~1856: sin Andrej*¹⁸²⁴ [∞1856] Marija*^{1836,†1910} Dečman iz Spodnjih Gameljn
 ~1898: sin Janez*^{1869,†1914} [∞1898] Francka*^{1877,†1922} Štupar iz Nosovč pri Komendi
 ~1920: vdova Francka [∞1920] Alojz*^{1872,†1940} **Tomšič** iz Tacna

Boštar

Nahajališče: Vas Tacen

Hišna številka: 21 → 22

Velikost kmetije: Polovična huba (8 njiv skupne velikosti 71 zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 3 mernike strnišne ajde; 1 vrt velikosti $\frac{3}{16}$ zravnane mernika posevka strnišne rži; 5 travnikov skupne velikosti 11 dvovprežnega in 11 enovprežnega voza sena; 4 gozdne parcele)

Gospstvo: Samostan klaris v Mekinjah

Rodoslovna kronologija:

- ←1626: Baltazar **Dermastja**
 ~1688: sin Jakob*¹⁶⁵⁰ [∞~1675] Jera*¹⁶⁵⁵
 ~1705: sin Nikolaj*¹⁶⁷⁶ [∞1705] Maruša*¹⁶⁸⁰ Gašperšič-Novak iz Tacna
 ~1741: sin Simon*¹⁷¹⁰ [∞1741] Marija*¹⁷⁰⁸ Ulčar iz Šenčurja (vdova po Matiji Knezu iz Zgornjih Pirnič)
 ~1748: Marija*¹⁷⁰⁸ Ulčar (drugič vdova po Simonu Dermastji) [∞1748] Andrej*^{1714,†1790} **Nahtigal** iz Skaručne

- ~1772: hči (Simona Dermastje in Marije Ulčar) Urša*^{1744,†1822} Dermastja [∞1772] Franc*^{1744,†1805} **Tomšič** iz Tacna
 ~1810: sin Miha*^{1776,†1854} [∞1810] Ana*^{1781,†1846} Čebašek
 ~1845: sin Matija*^{1814,†1879} [∞1845] Marija*¹⁸¹⁹ Jerala iz Tacna
 ~1890: sin Anton*^{1860,†1905} [∞1890] Marjana*^{1864,†1946} Ježek iz Srednjih Gameljn
 ~1936: sin Janez*^{1900,†1984} [∞1936] Angela*^{1913,†1997} Lavrač iz Moravč

Dolenc

Nahajališče: Prodenca

Hišna številka: 25 > 23

Velikost kmetije: Polovična huba (7 njiv skupne velikosti 5¹⁵/₁₆ zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 3 mernike strnišne ajde; 1 vrt velikosti $\frac{1}{8}$ zravnane mernika posevka strnišne rži; 4 travnike skupne velikosti 4 enovprežne voze sena; 4 gozdne parcele)

Gospstvo: Samostan klaris v Mekinjah

Rodoslovna kronologija:

- ←1688: Jurij*¹⁶⁴⁵ **Rajovec** in žena Marjeta*¹⁶⁵⁰
 ~1697: brat (?) Jakob
 ~1700: hči (Jurija in Marjete) Helena*¹⁶⁷⁵ [A1700] Jurij*¹⁶⁷⁵ **Maren**
 ~1730: sin Matija*¹⁷⁰³ [A1730] Eva*¹⁷¹⁰ Lampič iz Tacna
 ~1767: hči Barbara*¹⁷⁴⁵ [A1767] Tomaž*¹⁷³⁴ **Rozman** iz Zgornjih Pirnič, Barbara [A1769] Tomaž*^{1747,†1804} **Hronc**, Tomaž [A1771] Jera*^{1746,†1820} Kosmač iz Šmartnega pod Šmarno goro
 ~1799: sin iz drugega zakona Janez*^{1773,†1853} [A1799] Marija*^{1781,†1828} Šuštaršič iz Tacna, Janez [A1832] Marjeta*^{1781,†1843} iz Srednjih Gameljn
 ~1829: sin iz prvega zakona Janez*^{1802,†1861} [A1829] Marija*^{1804,†1881} Bitenc iz Podgore pri Šentvidu
 ~1859: sin Janez*^{1830,†1892} [A~1859] Ana*¹⁸³⁴ Rozman iz Dobrove
 ~1891: hči Ivana*^{1862,†1911} [A1891] Franc*¹⁸⁶⁶ **Studen** iz Visokega
 ~1927: sin Štefan*¹⁹⁰² [A1927] Marija*¹⁹⁰⁴ Novak iz Tacna

Košir

Nahajališče: Voje

Hišna številka: 34 in 35 > 32, 33 in 34

Velikost kmetije: Cela huba (12 njiv skupne velikosti 211 zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 9 mernikov strnišne ajde; 1 vrt velikosti 1 zravnane mernika posevka strnišne rži; 2 travnika skupne velikosti 2 dvovprežnih in 2 enovprežnih voz sena; 2 gozdni parceli)

Gospstvo: Stolni kapitelj v Ljubljani

Rodoslovna kronologija:

- ←1499: Martin **Janežič**
 ~1530: sin Primož
 ~1542: Primoževa vdova (?)
 ~1581: sin (?) Štefan
 ~1670: (kmetija je razdeljena na dve polovični) 1. polovična kmetija
 ~1670: Adam*¹⁶⁵⁰ **Rajovec** [A~1670] Marina*¹⁶⁵³

2. polovična kmetija
- ~1677: Janez*¹⁶⁵⁰ Pohleven [A~1677] Marina*¹⁶⁵⁵
- ~1693: Primož*¹⁶⁷⁰ Rajovec [A~1693] Helena*¹⁶⁷⁵, Primož [A1700] Marjeta*¹⁶⁷⁰ Bačnik
- ~1703: hči Adama Rajovca in Marine Marija*¹⁶⁷⁰ [A1692] Jurij*¹⁶⁶⁵ Košir iz Ježice
- ~1728: (kmetija je zopet združena)
- ~1730: sin Tomaž*¹⁶⁹⁶ [A1720] Lucija*¹⁷⁰⁵ Markon iz Zgornjih Gameljn
- ~1745: sin Jakob*^{1723,†1797} [A~1745] Jera*¹⁷²⁵
- ...
- ~1777: Janez*¹⁷⁵⁵ Šuštaršič [A~1777] Urša*¹⁷⁵⁵ Ovijač, Janez [A1798] Marija*¹⁷⁷⁴ Jenko
- ~1802: sin iz prvega zakona Janez*¹⁷⁸³ [A1802] Marija*^{1782,†1850} Sever iz Šmartnega pod Šmarno goro
- ~1819: vdova Marija [A1819] Janez*¹⁷⁷⁹ Hacin iz Cerkelj na Gorenjskem
- ~1843: hči Rozalija*¹⁸²¹ [A1843] Jožef*¹⁸¹⁹ Malenšek iz Spodnjih Gameljn
- ~1880: sin Janez*^{1859,†1919} [A1880] Francka*¹⁸⁶³ Starman iz Svetja
- ~1894: sestrin sin Franc*¹⁸⁶⁴ Sajovic iz Olševka [A1894] Pavla*¹⁸⁶⁹ Omerza iz Kranja
- 1917: Franc*^{1872,†1950} Traven iz Tacna [A1904] Marjeta*^{1877,†1962} Kvas iz Trzina

Guzjev mlin

Nahajališče: Vas Sige

Hišna številka: 42 > 42

Velikost kmetije: Mlin (= 3 hube) (1 njiva velikosti 2 zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 11 mernika strnišne ajde; 1 vrt velikosti 1 zravnane mernika posevka strnišne rži; 1 travnik velikosti 1 enovprežnega voza sena; 2 gozdni parceli)

Gospodstvo: Smladnik

Rodoslovna kronologija:

- ←1675: Peter*¹⁶⁴⁰ Guzi
- ~1700: hči Marija*¹⁶⁷⁵ [A1700] Janez*¹⁶⁷⁰ Florjančič
- ~1726: vdova Marija [A1726] Jernej*¹⁶⁸⁰ Lampič iz Tacna
- ~1731: sin Tomaž*¹⁷⁰² Florjančič [A1731] Neža*¹⁷⁰¹ Lampič iz Tacna
- ~1751: hči Špela*¹⁷³¹ [A1751] Gregor*^{1725,†1798} Česenj
- ~1795: sin Luka*^{1763,†1823} [A1795] Marija*^{1777,†1822} Šuštaršič iz Tacna
- ~1824: sin Tilen*^{1801,†1884} [A1824] Marija*^{1803,†1854} Kovač iz Tacna
- ~1863: sin Jože*¹⁸²⁹ [A1863] Marjana*¹⁸⁴⁶ Babnik iz Šentvida
- ~1906: sin Franc*^{1867,†1924} [A1906] Ivanka*^{1876,†1954} Premk iz Šmartnega pod Šmarno goro

Mačkov mlin

Nahajališče: Tacenske Roje

Hišna številka: 45 > 44

Velikost kmetije: Mlin (= ¹¹/₁₂ hube) (6 njiv skupne velikosti 13 zravnanih mernikov posevka ozimne rži in 3 mernike strnišne ajde; 1 vrt velikosti 1 zravnane mernika posevka strnišne rži; 1 travnik velikosti 1 enovprežnega voza sena; 1 gozdna parcela)

Gospodstvo: Smladnik

Rodoslovna kronologija:

- ←1665: Gregor*¹⁶⁴⁰ Lampič [A~1665] Jera*¹⁶⁴⁵

- ~1694: sin Boštjan*¹⁶⁶⁵ [A1694] Urša*¹⁶⁵⁸ Kopač iz Spodnjih Pirnič
- ~1730: sin Matej*¹⁷⁰⁶ [A1730] Marjeta*¹⁷⁰⁶ Korbič iz Spodnjih Pirnič, Matej [A1756] Helena*¹⁷²⁰ Omerza
- ~1757: sin Matej*^{1735,†1801} [A1757] Terezija*¹⁷³⁰ Premk iz Šmartnega pod Šmarno goro
- ~1778: hči Marija*^{1759,†1795} [A1778] Jožef*¹⁷⁵⁰ Malenšek iz Smladnika, Jožef [A1799] Marija*¹⁷⁷⁶ Čižman iz Tacna
- ~1806: sin Jernej*^{1779,†1839} [A1806] Marija*^{1781,†1808} Kopač, Jernej [A1809] Marija*^{1788,†1853} Rebol iz Zgornjih Gameljn
- ~1838: sin iz drugega zakona Andrej*^{1816,†1876} [A1838] Marija*^{1818,†1851} Kopač iz Medna, Andrej [A1854] Marjana*¹⁸³² Merhar z Broda
- ~1897: hči iz drugega zakona Neža*^{1855,†1934} [A1897] Alojz*^{1866,†1956} Tršan iz Hraš
- ~1940: Alojzeva nečakinja Marija*^{1903,†1974} Tršan iz Hraš [A1940] Janez*^{1907,†1988} Rozman s Povelj

Gorjanc

Nahajališče: Šmarna gora

Hišna številka: 51 > 49

Velikost kmetije: ?

Gospodstvo: Smladnik

Rodoslovna kronologija:

- ←1588: Martin Korbič
- ~1626: sin (?) Lenart
- ~1677: sin (?) Jakob*¹⁶⁴⁰ [A~1677] Špela*¹⁶⁴⁵
- ~1707: sin Martin*¹⁶⁷⁹ [A1707] Jera*¹⁶⁸⁵ Juvan iz Zavrha pod Šmarno goro
- ~1753: sin Boštjan*¹⁷¹⁶ [A~1753] Helena*¹⁷³⁰ Potočnik
- ~1787: sin Jernej*^{1754,†1825} [A1787] Marija*^{1761,†1802} Bačnik iz Zavrha pod Šmarno goro
- ~1819: sin Miha*¹⁷⁹³ [A~1819] Marija*¹⁷⁸⁵ Jančar
- ...
- ~1836: Jakob*¹⁷⁸⁰ Frelj [A1895] Marija*^{1780,†1855}
- ~1840: sin Luka*^{1808,†1870} [A~1840] Marija*^{1816,†1884}
- ...
- ~1895: Franc*^{1865,†1914} Šetina iz Zgornjih Pirnič [A1895] Ana*^{1857,†1932} Stanonik iz Javornika
- ~1931: sin Janez*^{1903,†1940} [A~1931] Marija*¹⁸⁹³ Peterca iz Vevč

Sklep

S pomočjo urbarjev smo uspeli na desetih (od skupno šestnajstih) tacenskih kmetijah pomakniti – in v večini primerov tudi rodoslovno povezati – njihove gospodarje v čas (daleč) pred najstarejše omembe v matičnih knjigah. Pokazali smo, da lahko rodoslovci s sistematičnim retrogradnim pristopom in nekaj smisla za »rodoslovno kombinatoriko« koristno uporabljamo urbarje tudi kot dragocen vir rodoslovnih podatkov.

Prav na koncu podajmo še seznam do sedaj ugotovljenih priimkov, ki so se v Tacnu pojavljali v letih med 1400 in 1900.

1400-1450: Trpin

1450-1500: Janežič, Šnajder, Trpin

1500-1549: Čižman, Dermastja, Janežič, Korbič, Matevž, Sednikar

1550-1599: Čižman, Dermastja, Janežič, Korbič, Matevž, Mohorič

1600-1649: Čižman, Dermastja, Gašpersič, Guzi, Janežič, Knapič, Korbič, Kosec, Lampič, Matevž, Puraz, Rajovec

1650-1699: Budina, Čižman, Dermastja, Dolenc, Eržen, Gašpersič, Guzi, Janežič, Kačič, Klinc, Knapič, Korbič, Kosec, Košir, Kovač, Kuhar, Kušar, Lampič, Maren, Mežan, Novak, Peterlinšek, Pohleven, Rajovec, Rope, Tomšič, Zupan

1700-1749: Budina, Cedilnik, Cjuha, Černe, Česenj, Čižman, Dermastja, Dolenc, Eržen, Florjančič, Guzi, Janežič, Klinc, Knapič, Knez, Korbič, Kosec, Košir, Kovač, Lampič, Maren, Medved, Mežan, Nahtigal, Novak, Peterlinšek, Potočnik, Pravhar, Rajovec, Rope, Smole, Štefančič, Šuštar, Šuštaršič, Tomšič

1750-1799: Barle, Cjuha, Černe, Česenj, Čižman, Dermastja, Hočevnar, Hronc, Janežič, Klinc, Knapič, Korbič, Kosec, Košir, Kovač, Lampič, Malenšek, Medved, Mežan, Novak, Potočnik, Pravhar, Rozman, Sirnik, Smole, Sušnik, Štrekel, Šuštar, Šuštaršič, Tomšič

1800-1849: Aleš, Barle, Bernik, Cedilnik, Cjuha, Černe, Česenj, Čižman, Erjavc, Hočevnar, Hronc, Jeraj, Jerala, Jesenko, Klinc, Knapič, Kopač, Korbič, Košir, Kovač, Lampič, Malenšek, Medved, Novak, Primar, Sirnik, Smole, Sušnik, Štrekel, Šuštar, Šuštaršič, Tomšič, Zamen, Žlebnik

1850-1899: Bizjan, Blaž, Bloudek, Božič, Bravhar, Cedilnik, Cigole, Čarman, Česenj, Čižman, Dečman, Dermastja, Gaber, Grmek, Gros, Hafner, Hočevnar, Hromec, Jarc, Jerala, Jurič, Juvan, Kalan, Kastelic, Kimovec, Knapič, Kolenc, Kovač, Kovčec, Krmelj, Lampič, Leben, Leskovec, Malenšek, Maurer, Medved, Merjasec, Mohar, Nahtigal, Narobe, Novak, Osel, Oštir, Ovčak, Ovijač, Pangerc, Pavlin, Petač, Pibernik, Pipan, Pirc, Plavnikar, Plevel, Premk, Primar, Rebolj, Robas, Sajovic, Sever, Sirnik, Smole, Snaj, Srebrnjak, Stanonik, Stopar, Studen, Šetina, Štirn, Šuštar, Šuštaršič, Tomšič, Traven, Tršan, Vidmar, Zajc, Zavašnik

Opombe

- 1 Cf. Šematizem ljubljanske nadškofije, Nadškofijski ordinariat Ljubljana, 1993, 639-665.
- 2 Cf. Eva Umek, Reformirani urbarji deželno knežjih gospodstev na Kranjskem, Zgodovinski časopis (1982) 36(4):311-320.
- 3 Cf. Lucijan Adam, Iz radovljiškega Urbarja za leto 1579, Drevesa (1996) 3(2):4. — Stanislav Južnič, Pol tisočletja kočevskih urbarjev, Drevesa (1995) 2(4):4. — Stanislav Južnič, Pol tisočletja stari kočevski in kostelski urbarji, Drevesa (1995) 2(8-9):16-24.
- 4 Popis prebivalstva za župnije štajarskega, koroškega in kranjskega dela ljubljanske škofije iz leta 1754 se nahaja v Nadškofijskem arhivu v Ljubljani (NŠAL), v fondu Kapiteljskega arhiva (KAL), v fasciklih 116 do 119. — Cf. Jurij Šilc in Liselotte Artel, Rekonstrukcija statusa animarum župnije Šmartno pod Šmarno goro za leto 1754, Drevesa (2001) 8(4): 4-13.
- 5 Danes je ohranjena približno ena tretjina jožefinskega katastrskega operata za Kranjsko, ki se nahaja v Arhivu Republike Slovenije (ARS), Jožefinski kataster za Kranjsko, AS 175. — Cf. Matevž Košir, Katastrski operat in zemljiška knjiga s posebnim ozirom na genealoške raziskave, Drevesa (1997) 4(1):15. — Matevž Košir, Zemljiški kataster in zemljiške knjige, Drevesa (2001) 8(3):48.
- 6 ARS, Jožefinski kataster za Kranjsko, AS 175, f. 53.
- 7 V desetinskem registru za prvo in drugo kanonično prebendo ljubljanskega stolnega kapitlja iz leta 1777 piše, da sta imela v Tacnu v zakupu desetino Matej Tomšič in Primož Štrekel, podložnika samostana avguštincev emeritov v Ljubljani. Za oba podložnika ugotovimo, da sta v jožefinskem katastru podložna gospodstvu Radeče, torej nekdanjemu imenju ljubljanskih bosonogih avguštincev. — Cf. NŠAL, KAL, Knjige, št. 50.
- 8 Terezijanski katastrski operat je bil izdelan v letih 1748 in 1756 in je za Kranjsko ohranjen skoraj v celoti. — Cf. ARS, Terezijanski kataster za Kranjsko, AS 174.
- 9 Ibid., f. 183.
- 10 Ibid., f. 193.
- 11 Ibid., f. 160.
- 12 Ibid., f. 182.
- 13 Ibid., f. 51.
- 14 Cerkevna zemljiška gospodstva je pred javnimi sodišči zastopal odvetnik (posvetni gospod), ki je imel pravico od njihovih podložnikov pobirati svoje plačilo (odvetščino), včasih pa je na tej podlagi sploh izrinil prvotnega zemljiškega gospoda. — Cf. Sergij Vilfan: Zemljiška gospodstva, v: Zgodovina agrarnih panog, II., Ljubljana 1980, 144.
- 15 Cf. Damjan Hančič, Sedemsto let klaris na Slovenskem, Nazarje 2000, str. 45-50.
- 16 Cf. Vladimir Levec, Schloss und Herrschaft Flödnig in Oberkrain, Mittheilungn des Musealvereines für Krain (1896) 9 in (1897) 10. — Božo Otorepec in Ivan Komelj, Smlednik in okolica, Stari grad - zgodovina, Ljubljana 1971. — Branko Reisp, Grad Smlednik, 156. zvezek zbirke vodnikov Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, Ljubljana 1987. — Ivan Stopar, Grajske stavbe v osrednji Sloveniji - I. Gorenjska, Med Polhovim Gradcem in Smlednikom, Ljubljana 1998, 64-92. — Marko Zupančič, Rodovi na gradu Smlednik, Drevesa (2000) 7(3-4):19.
- 17 ARS, Gospodstvo Smlednik, AS 777, Knjige, št. 11.
- 18 Cf. Majda Smole, Graščine na nekdanjem Kranjskem, Ljubljana 1982, 445.
- 19 Renski goldinar (gld) se je delil na 60 krajcarjev (krc), krajcar pa se je delil še na 4 bele denariče (den). — Cf. Sergij Vilfan, Temelji in razvoj denarnih sistemov v slovenskih deželah do 17. stoletja, Zgodovinski časopis (1986) 40(4):397-412.
- 20 Vprežno oz. tovarno tlako je moral tlačan opravljati praviloma s svojo živino. V tem času je bila tlaka že odkupljena z denarjem.
- 21 Uporniški denar (tudi puntarski pfenig) je bil kazenski davek uveden po zatrtju vseslovenskega kmečkega upora leta 1515.
- 22 Mera škafl (*schaftl*) je bila za oves enaka 1/3 ljubljanskega stara, kar znaša približno 35 litrov; za težka žita (pšenica, proso) pa je bil škafl skoraj enak merniku (1 škafl = 1¹/₃₃ mernika), kar znaša dobrih 27 litrov.
- 23 Beseda *vetschaa* v smledniškem urbarju za leto 1588 zadeva dežel-skosodno dajatev, večnino, za katero je moral gospod-prejemnik dati nekaj hrane in pijače ob zasedanjih deželskosodnih zborov (tj. splošnih zasedanjih vseh prebivalcev na območju posameznega deželnega sodišča, imenovanih tudi večje), ki so se ohranili še v 16. stoletju. — Cf. Sergij Vilfan: Soseske in druge podeželske skupnosti, v: Zgodovina agrarnih panog, II., Ljubljana 1980, str. 62.
- 24 ARS, Gospodstvo Smlednik, AS 777, Knjige, št. 12.
- 25 Ibid., Knjige, št. 14, 15.

- 26 V času Pernburgovega zakupništva so se odnosi med gosposko in podložniki zelo poslabšali. Kmetje so si s pomočjo francoskega alkimista Petra Cattina priskrbeli stari urbar, po katerem so imeli manjše dolžnosti, kakor po novem iz leta 1674. – Cf. Branko Reisp, Grad Smlednik, 156. zvezek zbirke vodnikov Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, Ljubljana 1987, 21.
- 27 ARS, Gospostvo Smlednik, AS 777, Knjige, št. 16.
- 28 Cf. Jurij Šilc, Lastniki gradiča Rocen v Tacnu pod Šmarno goro, Drevesa (2001) 8(1-2):16-19.
- 29 ARS, Gospostvo Smlednik, AS 777, f. 56.
- 30 Cf. Lilijana Žnidaršič Golec, Duhovniki kranjskega dela ljubljanske škofije do tridentinskega koncila, Acta Ecclesiastica Sloveniae (2000) 22, 37-38.
- 31 Gre za najstarejši kapiteljski urbar, ki žal ni ohranjen v celoti. – Cf. Anton Koblar, Stari urbar v ljubljanskem kapiteljskem arhivu, Izvestja muzejskega društva za Kranjsko (1899) 9:141-144. – Matjaž Bizjak, Posest župnije Svibno in urbar ljubljanskega kapitlja iz leta 1499, Kronika (1998) 46(1-2):1-12. – Lilijana Žnidaršič Golec, Duhovniki kranjskega dela ljubljanske škofije do tridentinskega koncila, Acta Ecclesiastica Sloveniae (2000) 22, 89-95.
- 32 Ena teh hub se prejkone omenja že v listini z dne 25. julija 1299, ko je Oto s Planine prodal brod v Tacnu s pripadajočo hubo za 32 mark oglejskih denaričev Marsi iz Ljubljane, Porgerjevi vdovi in njenim dedičem. – Cf. Božo Otorepec, Gradivo za zgodovino Ljubljane v srednjem veku. Zv. II/1, Ljubljana 1957.
- 33 1 marka soldov, kar znese 160 soldov oz. 320 črnih denaričev. – Cf. Sergij Vilfan, Temelji in razvoj denarnih sistemov v slovenskih deželah do 17. stoletja, Zgodovinski časopis (1986) 40(4):397-412.
- 34 Žitno mero mes (*meß*) lahko enačimo s starjem, tj. 106 litrov.
- 35 Morda je bila ta kmetija opustošena leta 1492, ko so Turki plenili in požigali v neposredni okolici, posebej hudo je bilo v Šentvidu nad Ljubljano.
- 36 1 funt denaričev, kar znese 120 soldov oz. 240 črnih denaričev. – Cf. ibid.
- 37 Cf. NŠAL, KAL, Knjige, št. 1, str. 246. V popisu obveznosti prve kmetije v tem urbarju stoji na dotičnem mestu »*sanndt Jörgenn frischling*«, kar je pomenilo ovco z jagnjem ali prašička, ki so ga oddajali na dan sv. Jurija. – Cf. Matjaž Bizjak, Posest župnije Svibno in urbar ljubljanskega kapitlja iz leta 1499, Kronika (1998) 46(1-2):1-12.
- 38 Listič velikosti 16 x 22 cm je sedaj vtavljen v mlajši urbar iz 1581. – Cf. NŠAL, KAL, Knjige, št. 2.
- 39 Ogrski goldinar je takrat veljal 85 krajcarjev. – Cf. Sergij Vilfan, Temelji in razvoj denarnih sistemov v slovenskih deželah do 17. stoletja, Zgodovinski časopis (1986) 40(4):397-412.
- 40 Votla mera ljubljanski star = 4 mernike = 106 litrov.
- 41 NŠAL, KAL, Knjige, št. 29.
- 42 Ibid., Knjige, št. 2.
- 43 V prvi polovici 16. stol. so star denar menjali v razmerju 5 krajcarjev za 8 soldov.
- 44 NŠAL, KAL, Knjige, št. 6.
- 45 ARS, Gospostvo Smlednik, AS 777, Knjige, št. 12.
- 46 NŠAL, KAL, Knjige, št. 12.
- 47 Vse podložnike je bremenila tudi dežela, ki je že leta 1518 prevajala del davka na podložnike, od leta 1608 so plačevali tudi t. i. hubni denar (ali hišni goldinar), ki je bil leta 1616 povišan še za novo naklado.
- 48 Priimek Raiuoetz (tudi Rayouz) je v urbarju iz leta 1684, ko je leta pisan v italijanščini, zapisan kot Eriauez; torej bi se priimek lahko bral tudi kot Erjavec. Vendar najdemo v urbarju podružne cerkve sv. Jurija v Tacnu za leto 1760 podložnika Janeza Rajovic (Rajovitsh), tako, da smo za ta, danes že izumrli tacenski rod uporabili priimek Rajovec. – Cf. NŠAL, KAL, Knjige, št. 16. – NŠAL, Župnijski arhiv Šmartno pod Šmarno goro, Knjige, f. 2.
- 49 NŠAL, KAL, Knjige, št. 22, 24.
- 50 Ibid., Knjige, št. 25, 26.
- 51 Ibid., Knjige, št. 32, 34, 35.
- 52 Ibid., Knjige, št. 35, 37.
- 53 Votla mera mernik = 18 bokalov = 26⁶ litra (4 merniki = 1 star).
- 54 NŠAL, KAL, Knjige, št. 40, 41.
- 55 ARS, Listina 1368 januar 24., sig. 5109.
- 56 ARS, Gospostvo Smlednik, AS 777, Knjige, št. 12.
- 57 ARS, Gospostvo Dol, AS 730, f. 148.
- 58 Ibid., str. 434.
- 59 Ibid., str. 432-433.
- 60 Ibid., str. 446-458.
- 61 Ob koncu 17. in v začetku 18. stol. je veljalo razmerje: 100 gld kranjske valute = 84 gld 22 krc 2 den nemške valute. – Cf. Sergij Vilfan, Temelji in razvoj denarnih sistemov v slovenskih deželah do 17. stoletja, Zgodovinski časopis (1986) 40(4):407.
- 62 ARS, Gospostvo Dol, AS 730, f. 148., str. 430-441.
- 63 Cf. Ivan Stopar, Grajske stavbe v osrednji Sloveniji – II. Dolenjska, Med Bogenšperkon in Mokricami, Ljubljana 2001, 126-127.
- 64 ARS, Samostan avguštincev v Ljubljani, AS 752.
- 65 ARS, Listina 1368 januar 24., sig. 5109.
- 66 Cf. Josip Novak, Šmarna gora, Ljubljana, 1928, 135.
- 67 Ibid.
- 68 Ibid., str. 136.
- 69 Ibid., str. 137.
- 70 Ibid., str. 137-138.
- 71 ARS, Gospostvo Smlednik, AS 777, Knjige, št. 14, 15.
- 72 NŠAL, KAL, Spisi, f. 43/29.
- 73 NŠAL, Župnijski arhiv Šmartno pod Šmarno goro, Knjige, f. 3.
- 74 Cf. Vladimir Levec, Cesta od Šmarjine Gore v Kokro, Izvestja muzejskega društva za Kranjsko (1895) 5:138-143. – Jurij Šilc, Zgodovina župnije Šmartno pod Šmarno goro, Šmartno pod Šmarno goro, 2002, 290.
- 75 ARS, Gospostvo Smlednik, AS 777, f. 43.
- 76 NŠAL, Župnijski arhiv Šmartno pod Šmarno goro, Knjige, f. 2.
- 77 Prvi popolni seznam hišnih imen je moč najti šele v franciscejskem katastru iz leta 1826. – Cf. ARS, Franciscejski kataster za Kranjsko, AS 176/L290.
- 78 Nahajališče je podano z ledinskim imenom kot ga navaja jožefinski katastrski operat iz leta 1787. – Cf. ARS, Jožefinski kataster za Kranjsko, AS 175, f. 53.
- 79 Podani sta dve oštevilčenji hiš, prvo, ki je nastalo ob popisu prebivalstva 1771 in ga podaja jožefinski kataster in drugo kot ga podaja franciscejski kataster.
- 80 Velikost kmetije kot jo podaja terezijanski kataster.
- 81 Podatke matičnih knjig za župniji Smlednik in Šmartno pod Šmarno goro zbira in obdeluje Liselotte Artel. Avtor pričujočega sestavka se ji za posredovane podatke iskreno zahvaljuje.

Leto Jahr	Ženitninski izpraševalni zapisnik Trauungs-Informativ-Examen-Protokoll der	župnije
Anno..... Nr.....		
Ženitninsko izpraševanje zaročencev: Trauungs-Informativ-Examen mit den Brautleuten:		
Vprašanja — Fragen	Ženin — Bräutigam	Nevesta — Braut

Ženitveni zapisnik

Janez Toplišek

1.1.1 Pomen rodoslovnega vira

Ta župnijska knjiga je razmeroma redko na voljo rodoslovcu. Gre za zapisnik predporočnega spraševanja zaročencev in njihovih prič. Razen tega je duhovnik vpisal tudi nekatere uradne ugotovitve, povezane s poroko. Zapisnik ima obliko vnaprej tiskanega obrazca in je vezan v knjigo; vsaki poroki sta namejnjeni dve veliki strani. Tiskal ga je škofijski ordinariat, ki je župnikom dal podrobna pisna navodila za izpolnjevanje vsake rubrike. Če župnik ni dobil ustreznega odgovora ali je vanj podvomil, je moral okoliščine sam ugotoviti, po potrebi tudi z uradno poizvedbo v drugi župniji.

Navodila župniku naj bi zagotovila, da bo pri poročnih pripravah upošteval norme Zakonika cerkvenega prava, ki

»Zakon je pod posebnim varstvom prava, zaradi česar je v dvomu treba imeti zakon za veljaven, dokler se ne dokaže nasprotno« (Kan. 1060).

danes vsebuje 111 kanonov matrimonialnega (poročnega, zakonskega) prava¹. Del teh pravil se nanaša na pripravo poroke in je zato povezan tudi z ženitnim izpraševanjem. Pravila Kan. 1073 do 1082 npr. obravnavajo poročne zadržke.

Glavna udeleženca ženitnega izpraševanja sta **ženin** in **nevesta**. Čeprav je večina ljudi prepričana, da imenovanje teh dveh vlog izhaja neposredno iz poročnega obreda pa cerkveno zakonsko (poročno) pravo to imenovanje povezuje z resno medsebojno obljubo zakonskega stanu. Sredi 19. stoletja so to opisovali takole:

»Nastop zakonskiga stanu je silno tehtna reč, ker tukaj se sklepa neprenehljiva in nerazvezljiva zveza za celo življenje, zato se ta stopinja ne sme goditi brez dobrija pomislija, ne brez obilne priprave. Preden se tedaj moški in ženska za terdno in za vselej skleneta, se poprej pogovorita zastran svoje prihodnje zveze; da se pa zamoreta s svestjo pripravljati na tehtno stopinjo, zagtejavljjo si med seboj dasta obljubo, da se bota v zakon vzela. Ta obljuba prihodnjiga zakona se imenuje zaroka, kakor jo tudi razlaga cerkveni zakonik (Causa XXX. qu. 5 c.3.)

Naša slovenska beseda **zaroka**, tudi zaroke ali zaročki, je posneta od tod ker se moški in ženska zarečeta ali si besedo dasta zastran prihodnjiga zakona. Od te dobe se moški imenuje **ženin**; ker se pripravlja za žentev, ženska pa se imenuje **nevesta**, ker ženin nekdanje čase poprej ni vedil ali ni mogel vediti zanjo, ko so očetje med seboj sklepali zaroke za svoje otroke, ali ko si je ženin dostikrat le z ropam iskal svoje prihodnje tovaršice. Od takih oseb pravimo de so na zarokah, de imajo obljubo ali besedo med seboj, de so si zakon obljubile...

Obljuba se vzeti v prihodnje, pa se mora z besedo ali z drugimi znamenji dati na dan; ako bi bila storjena le v sercu, nikakor ne veže... Obljuba, se vzeti, mora dalje biti vzajemna, to je, mora biti dana od oboje strani, tako de moški da svojo besedo, ženska pa jo sprejme, in svojo privolitev nasprot da na znanje.«²

Pri pregledovanju zapisnika neke južnoštajerske župnije (1910-1958) smo opazili veliko možnosti za podatkov željnega rodoslovca. Ker zapisnik nima enake teže uradne evidence kot npr. poročne in druge matične knjige, so v nekaterih obdobjih nekoliko nedosledno izpolnjevali vnaprej predvidene rubrike. Verjetno je bil način zapisovanja deloma odvisen tudi od župnije oz. župnika ali pa celo od časa, v katerem je bila poroka. V našem primeru sta se obseg in popolnost vpisov opazno spremenila med drugo svetovno vojno (naglica, strah pred okupatorjem?) in med povojnim komunističnim obdobjem. V celoti je manjkalo obdobje 1925-1939 (morda je v posebnem zvezku). Klub temu je zapisnik poln dragocenih podatkov.

Zapis o nameravani poroki je bil v knjigo vpisan nekaj dni pred prvim oklicem v cerkvi. Nato so sledili **trije oklici** - praviloma vsak teden po eden. Če je bil kateri od oklicev (ali celo vsi trije) spregledan, t.j. uradno opuščen, je to posebej zapisano. Včasih je zapisano, kdo je spregled odobril ali pa je napisan vzrok za to (npr. priča je v domačem kraju na krajšem dopustu in je bilo treba s poroko pohiteti). **Poroka** je bila kmalu po tretjem oklicu, kar je za rodoslovca dobrodošel podatek za nadaljnje iskanje. Redko je bil datum poroke pripisan na koncu rubrike o oklicih.

Priimki

Nevesta je vpisana z dekliskim priimkom. Če se je možila vdova, je pokojni zakonec vpisan v posebni rubriki, kjer najdemo tudi datum njegove smrti, ki je pomemben za ponovno

možitev vdove. Rojstni datum pokojnega je zelo redko pripisan, saj za novo poroko ni pomemben.

Kdor pozna krajevne priimke, bo nekatere znal obravnavati previdneje. Župnik jih je včasih zapisal tako kot jih je slišal. V našem primeru smo npr. ugotovili, da gre pogosto za isti družinski priimek, čeprav je zapisan različno: »Omrzu, Omerzu, Omerzel«, ali: »Črnelč, Črnelič, Črnelič«. Za ugotavljanje pravilnega oz. današnjega zapisa uporabimo dodatne vire (npr. Status animarum, matična knjiga) ali pa najverjetnejši priimek ugotovimo s primerjanjem celih družin. Sledi seveda popravljanje priimkov nekaterih družin, kar je nujno, saj praviloma oče in otroci nimajo različnih priimkov.

Starši

Vpisana sta oče in mati, pri čemer je za očeta pripisan poklic/ stan. Pri materi najdemo tudi dekliški priimek. Dodan je še

Naslovi

Zaročenec je moral povedati v katerih župnijah in koliko časa je bival. Zato v rubriki s številko VI. včasih najdemo cele selitvene zgodbe. Ali pa le pripis, da je oseba od rojstva bivala na naslovu staršev, kar je tudi relevanten podatek.

Zadržki

Zadržki so poseben del ženitnega spraševanja. Ali je zakon komu obljubil? Ni v rodu ali svaštvu z zaročencem? Ga nihče v zakon ne sili? Ni drugega zadržka?

Kan. 1078, §§1-3 npr. določa: »Nikoli se ne spregleda zadržek krvnega sorodstva v ravni črti ali v drugem kolenu stranske črte«.

Za ilustracijo pogledjmo v priročnik zakonskega prava (gl. v op. št. 1), ki omenja takšno primerjalno tabelo sorodstvenih povezav:

Sorodniki	Romanski sistem (danes veljaven)	Germanski sistem (uveden v 7.-8. stol.)
brat - sestra	2. koleno	1. koleno
stric - nečakinja	3. koleno	2. koleno/pomeš. s prvim
stric - pranečakinja	4. koleno	3. koleno/pomeš. z drugim
bratranci	4. koleno	2. koleno
mali bratranci	6. koleno	3. koleno

družinski naslov. Če je kateri od staršev poročna priča, so podatki ponovljeni tudi v rubriki za priče.

Rojstni podatki

Brez popolnih rojstnih podatkov zaročencev poroka seveda ni bila možna. Župnik je te podatke vpisoval na podlagi uradnih potrdil ali na podlagi lastne matične evidence. Zato so rojstni podatki zaročencev zelo zanesljivi in popolni (poln datum in kraj s hišno številko). Včasih je zraven navedena tudi stran v krstni knjigi (kot npr. Tom III., pag. 171).

Poklici

Opis poklica je za rodoslovca dobrodošel podatek. Najdemo ga pri imenu zaročenca, ob imenu očeta in za imenom vsake od prič.

V pregledovani župniji v približno 60-tih letih zapisnika ni bilo prav veliko porok s spregledanim sorodstvom ali svaštvom. Našli smo takšne primere:

- Svak neveste, ki je prej imela brata Antona R. za moža.
- Sorodstvo v četrtem kolenu.
- Nevestin oče Franc B. je krstni boter ženina.
- V sorodu v 3. kolenu.
- Sta v sorodu v 2. členu (bratranca oz. sestriča) - tukaj je bil očitno uporabljen germanski način računanja sorodstva.
- V krvnem sorodstvu v II. kolenu. Za spregled sta prosila cerkveno in državno oblast (bratranci - 3. koleno!)
- Krvna sorodnika v 2. kolenu stranske vrste (?), spregled od škofijske in banske uprave (gl. sliko spodaj):

Vprašanja — Fragen	Ženin — Bräutigam	Nevesta — Braut
XI. Ni v rodu ali svaštvu z zaročencem? Ob kein Ehehinderniß der Verwandtschaft oder Schwägertschaft besteht?	Ne. vz. 2. Koleno stranske vrste, spregled od škofij. in bansk. uprave.	

Drugi podatki

Vera, vernost in poučenost o veri je posebna rubrika, v kateri je največkrat oznaka, da sta zaročenca katoliške vere. Redkeje je pripisana določna ocena o poučenosti (da, dovoljno, dobro, prav dobro, zadostno...). Dovoljenje k ženitvi je potreboval zaročenec, ki še ni bil polnoleten - zanj ga je dal z izjavo in podpisom oče/skrbnik. Redkejši so primeri dovoljenj cerkvenih oblasti zaradi sorodstvenih zadržkov. Takšno dovoljenje je posebej opisano.

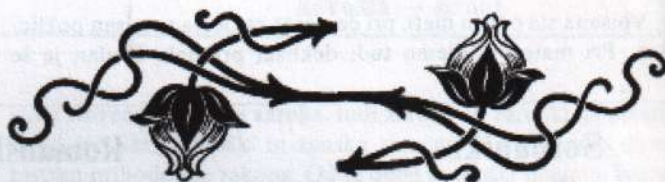
Za ženina najdemo obširne opise vojaščine, celo kakšno ime in naslov regimenta/polka je vpisan. Nekateri možje so služili kar precej let. Vpisana je bila tudi civilna služba v vojski in podatki o oprostitvi od vojaške službe.

Med pričami najdemo razmeroma malo sorodnikov (kar je sicer za rodoslovca pomemben podatek), v mnogih primerih pa sta bili priči kar gostilničar, trgovec, ugleden posestnik, učitelj, mežnar ali pa kar sosed. Med pričami so bile redko ženske. Včasih je bil priča kar duhovnik, ki je pisal zapisnik.

Podpise najdemo predvsem na koncu zapisnika. Podpisani so: ženin in nevesta, obe priči in duhovnik. Očetovo dovoljenje za poroko je vpisano in podpisano v posebni rubriki. V obravnavanem zapisniku so bile razmeroma redke nepismene osebe (križ namesto podpisa). Ženitni zapisnik se s podpisi zaključuje takole:

Ženitni zapisnik ima torej znaten raziskovalni pomen. V njem najdemo podatke, ki jih bomo drugje le stežka: podatke o ženinovi vojaščini, o selitvah ženina in neveste, o ženitnih zadržkih, o poklicu v času poroke in o službovanjih. Najdemo zanesljive rojstne podatke zaročencev, pa tudi podatek, ali so starši ob poroki še vedno živeli v kraju rojstva otroka. Na podlagi datuma zapisnika ali datuma oklicev vemo v kateri poročni knjigi iskati zapis poroke. Če je bila poroka v drugem kraju, je to praviloma pripisano pri oklicih.

Zaključimo z vinjeto iz pregledanega ženitnega zapisnika:

Zapisnik se prebere, se potrdi, sklepa in se podpisuje. — Vorgelesen, bestätigt, geschlossen und unterfertigt.

Župnijski urad *sv. Jurija na Zdolah, dne 23. V. 1912.*
Pfarramt

Ženin — Bräutigam
Frauz Kimpolšek

Nevesta — Braut
Ana Ban

Priča — Zeuge
Alwin Kowrnick

Priča — Zeuge
Micha Ban

Coram me
Alwin Loba
Parochus.

Blik in zalog. učilnice sv. Cirila v Mariboru.

Podpisi v ženitnem zapisniku so prava galerija značajev in drugih osebnih lastnosti. Predlagam, da si rodoslovec takšne podpise svojih sorodnikov fotokopira oz. skenira. Doslej še nisem slišal, da bi kdo naredil *grafološki rodovnik*. Kakšno osebnost bi grafolog razkril iz podpisa prednika, ki ga niti na fotografiji nikoli nismo videli:

Ženin — Bräutigam
Joseph Anton

Opombe

- 1 Več v delu: Borut Košir, Zakonsko pravo cerkve, Priročniki Teološke fakultete 11, Ljubljana, 1997. V tem delu ženitvenega zapisnika nismo našli. Kot del župnijskega uradovanja je danes urejen v pastoralnem priročniku »Župnijska pisarna« (1988).
- 2 Razlaganje zakonskih postav, Poleg nar boljših razlagavcov spisal Peter Hucinger, Ljubljana, 1857; str. 25. (Op.: »zakonske postav« pomenijo pravila poročnega prava).

Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije

(XXV. nadaljevanje)

Peter Hawlina

Najprej bi bilo potrebno definirati v naslovu uporabljene pojme.

Če začnem z **arhivskim gradivom**, povem, da imam v mislih predvsem gradivo, ki ga pri svojih raziskavah uporabljamo **rodoslovci**. To gradivo je najprej osebno, nato družinsko, takoj zatem pa pridemo do najpomembnejšega in najboljšejnega sklopa. To so cerkvene matične knjige: knjige krstov, porok in smrti. Tem sledijo razni popisi in spiski, od popisov prebivalstva, župljanov, razni indeksi, premoženjski arhivi, sodni ... Spisek bi lahko bil zelo dolg. Zaradi pomembnosti in obsežnosti cerkvenih matičnih knjig, naj bodo v tej razpravi pod pojmom arhivsko gradivo mišljene predvsem **cerkvene matične knjige**. S tem iz razprave ne izključujem vsega drugega gradiva. Na tega se omejujem zlasti zato, ker ima že z njim vsak temeljitejši rodoslovec dovolj dela, da mu zlepa ne bo ostalo časa za to, da bi posegal po ostalem gradivu, ki se največkrat šteje za sekundarno in marsikatero tudi nima veljave uradnega dokumenta.

Se bolj tvegano je definirati pojem **sodobni mediji**. Današnji sodobni mediji bodo jutri zastareli. V mislih imam elektronske medije. Včasih se uporablja beseda digitalni, včasih računalniški. Verjetno ni potrebno posebej razlagati, da imam v mislih računalniške datoteke na najrazličnejših medijih, ki jih lahko obdelujemo na načine ki jih predvideva 'sodobna' stopnja razvoja informatike. Za potrebe te razprave naj velja, da se pogovarjamo o datotekah in programih, ki so danes vsakomur dostopne na osebnih računalnikih.

Če se zadržimo še pri pojmu **prenos**, bi sicer spet lahko govorili o različnih oblikah in tehnikah prepisovanja, preslikavanja, skeniranja, kopiranja in še kakšne obdelave izvirnega arhivskega gradiva. V tej razpravi se bom spet omejil zlasti na postopek, ki v praksi izgleda takole: oseba ima pred seboj originalno ali preslikano arhivsko gradivo. Tega bere (če zna brati) in prebrano prek tipkovnice prenaša v računalniško datoteko. To delo lahko opravlja sistematično, tako da začne pri prvem vpisu in konča pri zadnjem ali izbirno išče in prepisuje (tudi 'prepisuje' ni čisto prava beseda) samo izbrane vpise (ali izbrane dele iz vpisov). Z besedo prenos bom v tej razpravi zanemaril vse druge manj in bolj napredne oblike 'prepisovanja'. Ročno prepisovanje na papir je za to razpravo zastarelo, sodobnejše oblike pa na žalost še niso izpopolnjene do te mere, da bi jih lahko uporabljali v praksi. Prenos (ali prepisovanje) je torej vtipkavanje (izbranih) vpisov iz arhivskega gradiva. Ob tem nastaja datoteka, ki izvirniku na zunaj ni niti najmanj podobna, večinoma pa vsebuje bistven povzetek vsebine iz izvirnika.

V tej razpravi torej ne bom govoril o splošnih vidikih prenosa arhivskega gradiva. Strokovna definicija za arhivsko gradivo mi niti ni poznana. Rekel bi, da je arhivsko gradivo vse tisto, kar priča o dogajanjih v preteklosti in tudi vse to kar se dogaja danes. Nemara bi bilo v skrajnih primerih za rodoslovca zanimivo prav vse arhivsko gradivo. Vseeno imamo rodoslovci že s samim primarnim gradivom, to so omenjene matične knjige, več kot dovolj dela. Samo redki posamezniki pri svojem delu posežejo po ostalem arhivskem gradivu.

Kakšne so značilne potrebe rodoslovca in kako zadovoljuje svojo radovednost? Sicer dela vsak nekoliko na svoj lasten način, splošne značilnosti dela pa se bistveno ne razlikujejo. Za potrebe te razprave bom rodoslovno populacijo razdelil v dve skupini: na tisto, ki se zadovolji s popisom in prikazom oseb in družin brez raziskovanja arhivskega gradiva in tisto, ki začeto delo nadaljuje s pomočjo raziskovanja v arhivih. Zaradi praktičnosti, ne zaradi kakšnega uveljavljenega razlikovanja ali rangiranja, bom prvo imenoval rodovnikarji, drugo pa rodoslovci.

Rodovnikar navadno začne z zapisovanjem poznanega – imen, priimkov, datumov in krajev rojstva, poroke, smrti v bolj ali manj pregledno sorodstveno strukturo. Po spominu je mogoče zajeti nekaj deset oseb. To delo je mogoče opraviti v nekaj urah. Pri tem lahko bistveno sodelujejo sorodniki. Če je na razpolago, uporabi tudi družinski arhiv.

Vsak rodovnikar ne prestopi praga arhiva, čeprav to večina načrtuje. Od namena do uresničitve pa je pot mnogokrat prestrma. Rodovnikar najprej ne ve, na katera vrata bi najprej potrkal. Je to matična služba na občini? Župnišče? Civilni ali cerkveni arhiv? Začetnik navadno ne ve, da imajo vsi arhivi svoje gradivo popisano. Danes ni več arhivske ustanove, ki bi tega ne imela v elektronski obliki in vse več vodnikov se pojavlja že kar na spletnih straneh. Po moji oceni v tem pogledu pri nas prednjačita Arhiv Republike Slovenije in Zgodovinski arhiv v Ljubljani, ki na svojih spletnih straneh obiskovalcem omogočata osupljivo dober vpogled nad hranjenim gradivom. Dragocen pripomoček za rodoslovce sta nekoliko zastareli Vodnik po matičnih knjigah za območje SR Slovenije iz leta 1972 in Vodnik po župnijskih arhivih na območju SR Slovenije iz leta 1975. Slednjega so člani Slovenskega rodoslovnega društva preoblikovali in nastavili na svojo spletno stran.

Dva največja cerkvena arhiva: Nadškofijski v Ljubljani in Škofijski v Mariboru sta natisnila vodnika po svojih fondih. Oba ga imata tudi v elektronski obliki. Mariborskega je mogoče kupiti tudi na disketi, na spletu ju zaenkrat ni.

Brez omenjenih vodnikov bi bilo rodovnikarjem raziskovalno delo v arhivih komaj mogoče začeti. Če smo se dogovorili, da se je rodovnikar, ko je prestopil prag arhivske ustanove prelevil v rodoslovca, si na kratko oglejmo še njegovo početje.

Ko sede za mizo in predse dobi naročeno gradivo, začne največkrat iskati zapise v rojstnih in poročnih knjigah, morda še mrliških in popisih župljanov (status animarum). Kadar rodoslovec razpolaga z datumom in krajem iskanega dogodka (največkrat krsta in/ali poroke), je delo razmeroma enostavno in nezamudno. Iz zapisa o krstu (rojstvu) zremo za ime in priimek očeta in matere. Iz zapisa poroke izvemo ime in priimek staršev ženina in neveste. Iz nobenega od omenjenih zapisov pa ne izvemo za datum in kraj rojstva in/ali poroke staršev. Predpostavljamo lahko, da so bili iz istega kraja kot njun otrok, in poskusimo iskati zapis o poroki staršev v letih pred rojstvom otroka. To delo je že precej bolj zamudno in ne vedno uspešno. Nemalokrat je bil namreč otrok krščen ali poročen izven župnije rojstva ali poroke staršev. Samo izjemoma bomo v omenjenih zapisih našli sled v morebitno drugo župnijo, kamor so pripadali starši. Tak primer nadaljnje iskanje še precej bolj zaplete in mnogi morajo nadaljevanje raziskovanja opustiti, saj je praktično nemogoče preiskati na stotine knjig. To je prvi najmočnejši razlog, zakaj raziskovalci sanjajo o tem, da bi bili podatki dostopni v elektronski obliki. Ta razlog ni edini.

Omenjeno raziskovanje je razmeroma preprosto, dokler se nismo podali predaleč v preteklost. Tipičnemu rodoslovcu začne zmanjkovati podatkov za generacije, ki so živele v 19.

stoletju. Za to obdobje so zapisi dokaj popolni in navadno brez težav berljivi tudi manj izkušenim uporabnikom. Bolj ko prodramo v preteklost, več težav nas čaka. Prej ali slej naletimo na zapise v nemškem jeziku in pisavi gotici. Ta je za neizkušenega bralca povsem nečitljiva. Še en močan razlog, da rodoslovec pomisli: Kako lepo bi bilo, če bi bilo to v elektronski obliki.

Če gremo še nekaj generacij nazaj, bomo namesto nemškega našli zapis v latinskem jeziku, pisava bo latinica, vendar se bo treba privaditi slogu pisave, ki je včasih enako težko berljiv kot pisana gotica. Za povrh je črnilo po nekaj sto letih bolj ali manj obledelo. Starejše knjige skoraj po pravilu tudi nosijo sledove pogoste rabe. Pogosto je zapis berljiv samo z veliko truda izkušenega poznavalca. Zgodi se, da so strani zamaščene, polite s črnilom ali celo manjkajo, ker jih je nekdo iztrgal. Vse knjige niso ohranjene, vsaj ne v izvorniku. Na srečo pa je ohranjen večji del gradiva in so pogosto zmotne izjave posameznikov, češ, jaz ne morem raziskovati, ker je župnišče med vojno pogorelo. Odveč je omeniti, kaj si v takih primerih ponovno zaželi rodoslovec.

Če smo pri tem početju prišli do začetka 17. stoletja, smo večinoma prišli že tudi do konca. Saj so se matične knjige v tem času začele sistematično voditi. Redke so tiste, ki sežejo še v 16. stoletje. Ti prvi zapisi tudi niso tako izčrpni, kot tisti iz 19. in 18. stoletja. Pri rojstvih je zapisan priimek očeta in navadno samo ime matere, ne tudi njen deklinirani priimek. Pri porokah ni datuma in kraja rojstva ali starosti za ženina in nevesto, pogosto je omenjen samo oče ženina in neveste. Raziskovanje postane nezanesljivo. Potrebna so dodatna preverjanja in potreba po elektronskem zapisu toliko večja.

Za nekatere župnije in za nekatera obdobja so za nekatere knjige izdelani tudi indeksi. Namesto, da bi prelistali knjigo od začetka do konca, ko iščemo morebitni zapis o poroki Jakoba Mlinarja z Marušo Hribar, lahko preiščemo vpise pod črko M. Pod črko H navadno ne bomo našli Maruše. Indeksi poročnih knjig so največkrat urejeni samo po priimku ženina. Srečna okoliščina je že sam indeks, za povrh pa so indeksi po pravilu veliko lepše berljivi od originala. Pogosto so priimki zapisani tudi bolj poenoteno kot v izvornem zapisu. Rodoslovec spet pomisli: Vsaj te indekse bi bilo koristno preoblikovati v elektronski zapis.

O tem, da je zapis potreben v elektronski obliki, kjer je mogoče podatke z računalniškimi pripomočki in seveda hitrostjo iskati in razvrščati, pa še vse kaj drugega, smo do zdaj govorili samo z vidika rodoslovcov, uporabnikov arhivskega gradiva.

Arhivskega gradiva ne uporabljamo samo rodoslovci. Nepogrešljivo je tudi za raziskovalce različnih strok, ne le zgodovinskih. Zagotovo so si tudi vsi tovrstni raziskovalci želeli isto. Koliko zamudnega dela bi jim bilo prihranjenega, če bi se lahko posvetili neposrednim raziskavam, ne pa tudi v najboljšem primeru desetine ur trajajočemu prepisovanju.

Kopija arhivskega gradiva je pomembna z narodnega in svetovnega vidika, ne le za ustanovo, ki ga hrani. Arhivsko gradivo zaradi rabe in drugih razlogov propada hitreje kot smo ga sposobni ohranjati. (Spomnimo se ob tem na nedavno ponatisnjeno Dizmovo kroniko.)

Vrnimo se k rodoslovcem. Pogostejši obiskovalci arhiva hitro ugotovijo, da so isto področje raziskovali pred njim že mnogi drugi. Verjetno so izbirali druge družine. Kaj pa, če so izbirali iste? Mar se ure in dneve, če ne celo tedne, mučim z nečem, kar je pred menoj opravil že kdo drug? Morda ima ta

'drugi' rezultat svojega raziskovalnega dela celo v računalniškem zapisu!? Morda prekladam stare knjige in nekoliko prispevam k obrabi izvirnega gradiva povsem po nepotrebnem, saj je delo že opravljeno.

Včasih zares pride do prekrivanja raziskovalnega dela enega ali več rodoslovcov. Vsaj delnega prekrivanja. Vendar, kako bi vedeli drug za drugega. Samo po velikem naključju se dva taka lahko srečata in si delita pridobitve takega srečanja. Spet je izmenjava gradiva bistveno olajšana, če sta pri svojem delu uporabljala računalnik in enake ali vsaj podobne programske pripomočke in način dela.

S tem se približamo prednostim, ki so se pokazale ob delovanju Slovenskega rodoslovnega društva. Osebna srečanja in možnosti za predstavljanje raziskovanega področja so omogočile že marsikateri stik z raziskovalci, pri katerih se raziskovano področje medsebojno prekriva. Najdejo se 'sorodniki'.

Slovensko rodoslovno društvo sicer v svojem programu nima izrecno zastavljenih nalog, s katerimi bi posegali na prepisovanje arhivskega gradiva. Društvo je ljubiteljska skupina. Člani po pravilu raziskujejo svoje lastno poreklo in sorodstvo. Kljub temu pa so prepisali že ogromno arhivskega gradiva. Tu ne bom omenjal tistih popisanih kupov papirja, zvezkov, beležk, ki so doma služili za sestavljanje rodovnikov. Tudi ne stotin fotografiranih strani matičnih knjig. Omenjal bom tisto, kar je bilo vneseno v rodoslovne datoteke. Teh zapisov je na stotine tisočev. Nič nemogočega ne bi bilo te večje in manjše zbirke združiti v skupno datoteko.

Taka datoteka ima sicer nekaj pomanjkljivosti. Najprej to, da tak zapis nima verodostojnosti izvornika. Podatke iz izvornika so prepisovali ljubiteljski raziskovalci, ki za to delo niso šolani in pooblašteni. Navadno iz izvornika ni prepisano čisto vse. Imena in priimki poročnih prič se pogosto izpuščajo, saj ni razvidna sorodstvena povezava z ženinom ali nevesto. Pogosto se iz istega razloga opušča tudi prepisovanje imen in priimkov krstnih botrov. Še bolj odvečen je podatek o osebi ki je opravila obred krsta, poroke ali pogreba, ravno tako ime in priimek babice. Vse to je za rodoslovca brez praktičnega pomena. Prepisi torej niso popolni.

Poleg pomanjkljivosti pa imajo taki prepisi nekatere izjemno dobre lastnosti. Predvsem so odlično referenčno gradivo. Če je prepis še tako nezanesljiv, je tako rekoč zastoj na razpolago za ogled. Zapis o neki osebi v rodoslovni datoteki vsebuje na enem mestu vse dogodke, ki so sicer zapisani v matičnih knjigah vsaj dvakrat – enkrat ob rojstvu in drugič ob smrti. Če se je oseba poročila in imela otroke, pa je bilo takih zapisov še veliko več. Če npr. vsebuje neka posamična zbirka zapise o 1000 osebah, potem teh tisoč zapisov nadomešča kakih tri tisoč ali več izvornih zapisov. Če bi torej združena datoteka slovenskih rodoslovcov štela zapise za, denimo, 300.000 oseb, bi ta zbirka odražala približno milijon izvornih zapisov. V Slovenskem rodoslovnem društvu vsako leto izvedemo anketo, s katero skušamo ugotoviti, kolikšne so naše zbirke. Pokazalo se je, da bi bila skupna zbirka vsako leto skoraj za polovico večja od predhodne.

Prav vsi rodoslovci pa se ne ustavijo pri raziskovanju samo svojih prednikov in sorodnikov. Nemaokrat spoznajo, da se morajo pri razširjenem raziskovanju ob novih ugotovitvah ponovno vračati in uporabljati že uporabljene matične knjige. Nemaokrat ugotovijo, da bi bilo idealno, če bi bila sistematično prepisana cela knjiga. Mnogi so se takega dela že lotili in posamične zapise krstov, porok in smrti začeli sistematično

prepisovati, od prvega do zadnjega. Za popisovanje cele župnije so še posebej primerni popisi župljanov. Ti so sicer še malo manj zanesljivi od matičnih knjig, prikažejo pa navadno vse tri dogodke - rojstvo, poroko in smrt za vse družinske člane.

Take podatkovne zbirke pa niso več zanimive samo rodoslovcem, ki jih zanima določena župnija. Koristno jih lahko uporabijo že prej omenjeni raziskovalci različnih strok. Pri tem odpade zamudno zbiranje raziskovanega gradiva. Po potrebi ga samo preverijo. Zbirke članov Slovenskega rodoslovnega društva so že bile in bodo v prihodnosti še bolj zanimivo gradivo za znanstvene raziskave.

Slovenski rodoslovci smo z omenjenim delom začeli spontano. Zgledovali smo se pri zahodnih sosedih, ki imajo veliko večjo tradicijo, so številčnejši in bogatejši. Tudi oni večino dela opravijo volontersko, vendar za večje projekte dobivajo finančno podporo. Zlasti v ZDA so znane komercialne in nekomercialne skupine, ki ponujajo na milijone posamičnih ali v rodoslovne strukture razvrščenih podatkov o posameznikih. Večina tega je dostopna že prek spleta. Odličen primer je spletna stran, na kateri je mogoče od doma poizvedovati po naših starih stricah in tetah, ki so pred sto leti odhajali v Ameriko. Ko sem pred leti v arhivu v New Yorku in Washingtonu iskal Frančiško Hribar, sem jih našel skoraj cel ducat, pa med njimi ni bilo prave. Ko sem pred nekaj meseci od doma obiskal spletno stran arhiva Priseljenskega centra Ellis Island, pa sem jo našel brez težav.

To je tisto pravo. To sem mislil z naslovom. Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije je vrnitev arhivskega gradiva na dom. Več kot to! Je vrnitev arhivskega gradiva na domove vseh tistih, ki mislijo, da to gradivo potrebujejo. To delamo v Slovenskem rodoslovnem društvu in nameravamo delati tudi v bodoče. Kdor želi o Slovenskem rodoslovnem društvu izvedeti kaj več, je povabljen na spletno stran <http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm>

Izvilleček

Ena od oblik prenosa arhivskega gradiva na elektronske medije je tudi dejavnost ljubiteljskih rodoslovcev. Njihovo početje je postalo z delovanjem Slovenskega rodoslovnega društva dokaj pregledno. Nastajajo dokaj obsežne sestavljene zbirke rodoslovnih datotek, ki so lahko zelo uporabno gradivo tudi za namen različnih strok kot so zgodovina, etnologija, antropologija, slavistika, biografija in podobne.

Transfer of Archive Material on Computer Media

The speech only handles one of many aspects of the transfer of archive material on modern media - the copies of archive material that are assembled during genealogy research of the members of Slovene Genealogy Society. Amateur genealogy researchers have gathered many thousands of entries about persons and families. These data were mostly copied into computer files from church matrices of birth, marriage and death records. Results of that voluntary work that sometimes encompasses all events in a given geographical area (parish) in a given time are becoming of value not only for family researchers - hundreds of thousands family records are becoming a precious research material also for historical, anthropological, social, linguistic, statistic and other studies.

Ohranjanje arhivskega gradiva

Peter Hawlina

Strokovno skrb za ohranjanje arhivskega gradiva prepuščamo strokovnjakom. Rodoslovci največ uporabljamo matične knjige in jih seveda tudi obrabljamo. Zapisane dogodke si prepisujemo v svoje beležke in računalniške datoteke. S tem jih sicer tudi na nek način ohranjamo, še zlasti kadar gre za sistematično obdelavo cele knjige ali celo vseh knjig neke župnije. Ohranjamo zapise, ne pa tudi originalnega gradiva, ki se v vsakem primeru stara in propada. Nekaj arhivskega gradiva je v tako slabem stanju, da ga obiskovalci ne morejo več dobiti v uporabo.

Rodoslovci se tega zavedamo in najbrž skuša večina nas z izvirnim gradivom ravnati kar se da obzirno. Gradivo kljub temu propada hitreje kot ga je moč ohranjati. Zato smo se v SRD letos že drugič odločili, da pokažemo svoj odnos in zavzetost za ohranjanje s tem, da smo zbrali denarna sredstva za mikrofilmanje. Tako akcijo smo prvič izvedli pred dvema letoma. Obakrat smo se povezali z ameriškimi kolegi iz Slovenian Genealogy Society International. Ti so letos za mikrofilmanje namenili 400 dolarjev.

Akciji se je na poseben način pridružil naš novi član Jože Anderlič. Pri svojih raziskavah je naletel na knjigo, ki je bila zaradi slabega stanja izvzeta iz uporabe. Vodja arhiva mu je knjigo pokazal in povedal, da čaka na restavriranje. V postopku restavriranja bo s pomočjo sodobnih tehnoloških metod tudi delno povrnjena intenzivnost črnila in bo restavrirana knjiga lažje berljiva. Jože Anderlič je ponudil, da sam krije stroške za restavriranje, ki bodo znašali od 200.000 do 250.000 sit. Knjiga je že v postopku restavriranja. Vsekakor lep vzgled.

Še na en način bomo skušali zmanjšati potrebo po uporabi originalnega gradiva. Med člani društva nastajajo številne obsežne računalniške zbirke podatkov. Nastale so s prepisovanjem dogodkov kot so rojstvo, poroka in smrt. Te posamične zbirke štejejo od nekaj sto do nekaj deset tisoč rodoslovno povezanih oseb. Če bi jih združili, bi štele nekaj sto tisoč oseb. Večina članov je vedno pripravljena posredovati svoje zbirke vsakomur. Odločili smo se, da najdemo 'skladiščnika', ki bo sprejemal gradivo od posameznikov in ga občasno združeval v skupno zbirko. Ta zbirka bi bila na vpogled na društvenem računalniku in bi služila kot orientacijski pripomoček drugim

Jože Anderlič, Lea Benedejčič, dr. France Dolinar

Nekaj primerov arhivskega gradiva, ki je zaradi slabega stanja izvzeto iz rabe.

članom. Kopijo te datoteke bomo dostavljali tudi zainteresiranim arhivom, kjer bo za referenčne namene služila osebju in obiskovalcem. Referenčne zato, ker za točnost podatkov ne more nihče jamčiti.

Nekateri člani pa svojih podatkov niso pripravljali posredovati brez predhodnega dogovora o obsegu in vsebini posredovanega. Ti bi namesto svoje cele zbirke posredovali samo indeks osebe s podatki o imenu, priimku, datumu in kraju rojstva. Tudi te indekse bi skladiščnik združeval v skupnega in dodal

informacijo o lastniku. Tisti, ki bi v indeksih našli morebitne stične točke, bi se potem o izmenjavi podatkov lahko neposredno dogovarjali z lastnikom.

Nekateri posamezniki so se lotili sistematične obdelave celega kraja, župnije, področja. Nekateri so v računalniško datoteko prepisali indekse rojstev in/ali porok. Vse take datoteke zmanjšujejo potrebo po uporabi izvirnega gradiva. Nekaj takih podvigov je še v teku, vabimo pa še nove prostovoljce, ki bi bili pripravljene sodelovati na podoben način.

Uporaba telefonskega imenika v rodoslovju

Razširjenost priimka ŠKERLJ

Dagmar Slekovec

Že dolgo me je zanimalo, odkod izhaja moj rojstni priimek Škerlj. V začetku smo mislili, da izhaja iz besede škrl, ko pa sem dobila razpravo Franca Jakopina (Linguistica XV, str. 73 - 78, Ljubljana 1975), sem ugotovila, da je mnogo bolj verjeten nastanek iz besede škerjanec in da je znan od Bele Krajine preko Dolenjske, Istre in Primorske do Goriške v bolj ali manj strnje-

nem pasu. O tem sem se hotela prepričati s pomočjo telefonskega imenika Slovenije.

Pregledala sem štiri načine zapisa našega priimka: ŠKERLJ (tako se pišemo zdaj), ŠKRL, ŠKRLJ in ŠKERL (tako se je ob rojstvu - 22.1.1848 v Vrhpolju pri Vipavi - pisal naš praded), nisem pa upoštevala enega ŠKERELJA v Povirju (področna koda 05), enega ŠKERELA iz Ljubljane in dveh SCHER-ov, ki živita v Izoli in Kopru - tu gre brez dvoma za italijanski zapis. Pregledala sem vse področne kode in dobila naslednji rezultat, ki je opisan v spodnji tabeli.

Pri kodi 01 je treba upoštevati, da obsega poleg Ljubljane tudi Notranjsko in je večina vseh Škrlejev ravno tam.

Tako vidimo, da zgornja trditev drži in je najbolj pogost zapis Škrlj, kar je tudi najbolj v skladu z današnjim pravopisom.

koda	ŠKERLJ	ŠKRL	ŠKRLJ	ŠKERL	Skupaj
01	25	0	45	47	117
02	3	2	2	2	9
03	0	0	6	4	10
04	2	0	7	0	9
05	13	5	107	7	132
07	8	0	0	3	11
51	7	167	63	288	

Ali jih kdo pozna

(četrti del)

Po opravljenem drugem pravosodnem izpitu (junija 1898) je Milan Škerlj začel opravljati pravno prakso pri sodišču v Novem mestu skupaj s svojim prijateljem in konkurentom **Metodom Dolencem**.

V Novem Mestu pri sodišču

Predsednik Gerdešič, ki naju je seveda dobro poznal že več let, naju je lepo pozdravil, potem pa dejal: »Zdaj pa pojdita lepo v registraturo; kaj je akt, namreč kljub učenosti še ne vesta.« To je bilo res, dasi sva hodila v počitnicah kibicirat k razpravam in sva bila dobra ne le z drugimi praktikanti in avskultanti, ampak tudi z vsemi drugimi novomeškimi pravniki, ki so sploh imeli kaj smisla za mlajše kolege, in to so bili skoraj vsi. Bila sva z **Metodom** dodeljena najprej okrožnemu sodišču za kazenske stvari. Zapisnikarila sva pri glavnih in vzklicnih razpravah in kmalu izdelovala tudi vse sodbe. To je trajalo pol leta, med tem časom sva prišla včasih tudi k **preiskovalnemu sodniku**, kjer se je človek pri **dr. Rogini** lahko mnogo naučil, kar je lahko porabil pri drugem **preiskovalnem sodniku dr. Volčiču**, ki pač ni imel tistega kombinacijskega daru, tiste fantazije, ki jo mora imeti preiskovalni sodnik, da se more vmisliti in včutiti in vživeti v dani položaj in dane ljudi. Senatam so **predsedovali** pri glavnih razpravah **Smola** in **Gandini**, oba vestna in natančna moža z veliko rutino, vzklicne razprave je redno vodil predsednik sam. Bil je pametnejši od imenovanih dveh, a je bil malo predolgo državni pravdnik; to se mu je poznalo tudi pri porotnih razpravah, kjer je v svojem rezimeju nehote bolj podčrtaval obtežilne momente kot razbremenilne. Ko je bila opravljena kazenska praksa pri **zbornem sodišču**, je prišel avskultant k **okrajnemu**. Tam je vladal **Tomaž Einspiler**, spretno, precej robato; vežbali smo se zlasti v nespornih stvareh, zapuščinskih, skrbstvenih, zemljiškoknjžnih. V teh stvareh je bila praksa izdatna in poučna. Zadostna je bila še v kazenskih prestopnih stvareh, nezadostna v civilnih pravnih in toliko kot nič je ni bilo v izvršilnih. Zdi se mi, da nas dobri, od nas oboževani **Blaž Dolinšek** k tem stvarem ni rad pripuščal, da ne bi trebalo popravljati za nami, saj so civilne pravne stvari brez dvoma v praksi mnogo težje od kazenskih.

V Novem mestu je bilo takrat ravno prav **pripravnikov**, navadno po šest, da ni bilo treba od prehudega dela zanemarjati študiranja, da pa tudi nismo bili drug drugemu na poti. Eno je tako slabo za pripravnike kakor drugo, nam pa je bilo res dobro, in po večini so novomeški pravniki uspešno opravljali sodniški izpit, čeprav niso bili tako odlični, kakor jih je rad ocenjeval blagi predsednik **Gerdešič**. Prav zato, ker nas je bilo ravno pravo število, smo tudi lahko mnogo prišli v stik z višjimi in spoznali smo mi njih in oni nas od zunaj in od znotraj. Mnogo bi lahko napisal v tem pogledu, in nekaj res bom, tako me srbi roka.

Kmalu, mesec dni potem, ko sem nastopil službo, se je zgodil v **Gorjancih** grd umor: umorjen in oropan je bil kosec, ki se je s hrvaške strani vračal čez **Gorjance** na **Kranjsko**. Kot storilca so orožniki pripeljali nekega **Režka** v zapor. Tajil je. Popoldne se odpravimo **Volčič** kot **preiskovalni sodnik**, **državni pravdnik Schwinger**, oba **zdravnika-veščaka Vavpotič** in **Defranceschi**, in jaz kot **zapisnikar** v **Gorjance**. Ko smo šli od tovarniške kurilnice, kjer so nazadnje še videli **Kostrevca** živega, po košenicah k jarku, v katerem je ležal mrtev, vidim v travi kamen, ki se mi je zdel kaj

pripraven, da se vzame v roko in udari z njim, prav kakor kak paleolitski pestni kij je bil. Obrnem ga, na eni strani je bil malo okrušen, trava pod njim je bila povsem zelena, dočim je pod kamnom sicer rumenkasto bela. Opozorim **Volčiča**, pa me je zavrnil, češ, kaj bo ta kamen. Vseeno ga vzamem seboj. Pri pregledu mrliča smo videli, da ima na čelu hudo »buško«. Ko pridemo zvečer domov, zvemo, da je **Režek** priznal umor. Priznal je meni na posebno vprašanje, ki se je **Volčiču** sicer zdelo odveč, ki mi ga je pa dovolil, da je spotoma pobral tisti kamen, z njim od strani udaril **Kostrevca**, da se je zgrudil, spustil kamen na tla in zavlekel **Kostrevca** v jarek, kjer mu je z njegovo koso prerezal vrat. Brez priznanja bi bil kamen važno dokazno sredstvo. Pri umorjenem je dobil morilec 4 krajcarje in par hrušk, te je pojedel, ko se je od umorjenca napotil domov! **Režka** so obesili 4. novembra; moral bi biti prisoten kot zapisnikar, pa sem moral biti tisti dan v Ljubljani kot rezervni častnik na glavnem raportu. Prej ta dan sem šel svoj odhod javit predsedniku. V sobi pred njegovo so se gnetli novomeški trgovci in obrtniki za vstopnico k obešanju. Zakon je namreč dovoljeval, da pridejo gledat »spoštovanja vredni« (ehrbare) možje. Ko pride predsednik, namignem z glavo proti čakajočim, češ, »novomeški spoštovanja vredni možje«. Predsednik mi smeje odvrne »Tiho bodite« (»Sind Sie still«); bal se je menda, da se bo naglas zasmeljal moji opazki, kajti zameril mi je ni prav nič.

Lepše je bilo delo z **dr. Rogino**. Ne pravno, pač pa psihološko zanimiva je bila preiskava, ki sva jo imela - tako lahko rečem, ker je Rogina vedno dovolil, da zapisnikar-pravnik sodeluje - sicer tudi **Volčič** ni branil - ki sva jo imela v **Gaberju pod Gorjanci**. V civilni pravdi, pri kateri je šlo za to, ali pelje steza skozi neki vinograd na levo ali na desno treh trt, je sodnik zasumil, da so nekateri krivo prisegli, bili so to oče, mati in 16 letni sin. Torej preiskava. Bila je prava pozno jesenska megla, komaj lučaj daleč se je videlo. **Rogina** zbere vse povablence pri tistih treh trtah in mi naroči, naj jih razpostavim tako, da jih bova videla, da pa med seboj ne bodo mogli govoriti. Storim in začne se zasliševanje. Pokazalo se je, da so tisti trije, **Muhiči** so se menda pisali, res po krivem prisegli. Tri trte so stale na prostoru, ki ni bil velik 3 m² in pri ogledu se je ena zlomila; vse skupaj ni bilo vredno goldinarja. Pa so bili obsojeni v ječo, zgubili so pravdo, posestvece je šlo na dražbo, družina pa v Ameriko. »Boj za pravico«? Drug primer take pravdarske trme mi je pripovedoval sodnik **Blaž Dolinšek**. Več kot 30 km od Novega mesta je tožil **Kočevar**, da mu je sosed v gozdnem delu nad **Črmošnjicami** posekal bukev. Razprava pri sodišču. Pokaže se potreba ogleda. Pa so se peljali sodnik, zapisnikar, dva odvetnika v kočevske gozde, spotoma so naložili še dva veščaka cenilca. V razpravi vpraša **Dolinšek** cenilca, koliko je bukev pač bila vredna, koliko je škode. Bila je ogromna bukev. »Nič«, pravita cenilca. »Kako nič?« »Saj je za dva sežnja drv.« »Poglejte, gospod,« tam-le leži druga taka in tam-le še večja, podrl ju je vihar. Toliko je bukev tu gori vredna, kolikor stane, da jo poderete in spravite v dolino na cesto. »V **Rogu** so bili takrat še pragozdni predeli, cenilci so imeli prav. Prav za prav je bil tožitelj toženčev dolžnik, ker mu je opravil delo podiranja.

Velik original je bil **vodja okrajnega sodišča**, Korošec **Tomaž Einspieler**, med nami samo »**Tomaž**«, kakor **Dolinšek** samo »**Blaž**«. Pravzaprav ni bil **Tomaž** ne posebno priljubljen, ne posebno spoštovan, vendar je imel velik ugled za svojo neomajno in nepopustljivo narodno zavest in za svojo točnost v uradnih stvareh. Zdi se mi pa, da je bila še bolj pedantnost. Zjutraj je moral biti vsakdo, od **Blaža** do najmlajšega pisarja ob 8^h na svojem mestu, prav tako popoldne ob 3^h, pisarna že ob

dveh. Opoldne in zvečer je pa smel »koncept« malo prej iz urada, da je bilo nekaj razlike. Sedeli smo v pripravniki sobi **Tekavčič, Levičnik** in jaz, in popoldne pogosto nismo imeli nič dela, kajti pri **Tomažu** je trebalo opraviti vse sproti. Lahko bi se bili učili, saj smo imeli pred seboj sodniški izpit. Pa se nismo, jaz sem delal iz papirja hišice, ona dva sta lovila muhe in jih devala vanje, in potem smo vse skupaj zapalili. Muh je bilo od sile, vendar ne vem, kaj bi bil dejal **Tomaž**, ko bi nas bil vjel. Toda popoldne je prišel le redko pogledat, dopoldne pa je večkrat prinesel kak spis. Tako je mineval čas in ob pol šestih je **Tekavčič** pogledal na uro, vzdiknil »fantje dekorum trpi« in šli smo, jaz plavat ali veslat, ona dva po svojih poteh.

Jako mnogo smo imeli posla z urejanjem **zemljiške knjige**. Ne vem, ali je tisti, ki jo je napravil po letu 1874 za novomeški okraj tudi prejel odlikovanje za hitro delo. Vsekakor je bil delal prehitro in spisi prav pogosto niso bili v redu. Pustili so, če je tedanji lastnik imel isto ime in priimek kakor lastnik v starih gorskih bukvah, enostavno stari vpis, t.j. prenesli so ga v novo knjigo. Tako je bilo zlasti pri mnogih vložkih o posameznih vinogradih, ki niso bili pripisani k gruntu - vpisan lastnik iz l. 1807, 1828 i.t.d. Nekdo je to pogruntal, ne vem ali morda **Tomaž** sam ali morda izvrstni **knjigovodja Bevc**, in mi avskultanti smo dobili nalog, da pregledamo vso zemljiško knjigo in pojasnimo, kar je bilo dvomljivega ali sumljivega. Mene je delo zanimalo: spoznaval sem kraje in ljudi, in to sem smatral za prvo dolžnost sodnika, zlasti na prvi stopnji. Manj prijetno je bilo to lastnikom kmetom. Kakor rečeno, je šlo po večini za posamezne parcele, posebno vinogradske. Vinogradov so pa v 80ih in 90ih letih mnogo opustili zaradi trtne uši: opuščali so seveda tiste vinograde, ki so dajali posebno slabo vino, ali so bili posebno od rok in sl. To so bili predvsem vinogradi po kočevskem delu okraja, v **Ljubnu**, v **Straži**. Zgodilo se mi je, da pride **Janez Štih** ali **Jože Špehek** iz **Uršnih sel** s povabilom. »Kaj pa je«, vpraša in moli listek-vabilo. »Nič hudega, oče, tam v Ljubnem imate vinograd, ali ne?« »Jaz že ne, nikoli ga nisem imel.« »Pa ste vpisani v zemljiški knjigi.« »Jaz ne, gospod.« »Saj ste **Jože Špehek**, ali je še drugi tega imena v **Uršnih selih**?« »Ga ni.« »No vidite, ste že Vi. Ali znate brati?« »Za silo, slabo vidim.« »No poskusiva.« Nataknite stare naočnike, in pokažem mu in prevedem, stari vpisi so bili nemški, imena pa redno pisana z latinico, da je res vpisan **Jože Špehek** kot lastnik vinogradske parcele, že od l.1828. Sedaj mi šine v glavo, pogledam moža natančneje. Star je bil videti mož, morda do 70 let; toda **dolenjski kmet** je često videti starejši kot je, včasih pa ima s 70 leti vse zobe in nobenega sivega lasu. Vsekakor, tudi če je bil moj **Špehek** star 70 let, ni bilo verjetno, da bi bil on tisti, ki so ga vpisali l. 1828 v stare gorske bukve, saj je bil komaj na svetu. »Kako pa je bilo Vašemu očetu ime?« »I, tudi **Jože**.« »Kdaj ste pa prevzeli grunt?« »Po očetovi smrti.« »Kdaj je to bilo?« »Glih iz **Bosne** sem prišel nazaj.« To se pravi jeseni 1878. Zemljiško knjigo so tam delali par let pozneje, in »vpisali« so prosto starega, mrtvega **Špehka**. »Ali so oče imeli vinograd v **Ljubnu**?« »So, pa so ga zdavnaj prodali.« »Komu?« »Temu in temu.« »Ste že opravili.« Mož se navadno še jezil ni, da je zastoj prišel tri ure daleč. Ljudje so bili za dobro besedo, prijazen svet povprek hvaležni. Večkrat se mi je zgodilo, da očanec ali žena ni mogla verjeti, da ni nič dolžna. Enkrat sem se komaj odkrižal moža, ki mi je hotel vsiliti vsaj cigaro, pristno »čevljarско kubo« za l in pol krajcarja; bil je skoraj užaljen, češ, da mi je menda preslaba, njegova nedeljska cigara, komaj sem ga s pozivom na tovariša prepričal, da sploh ne kadim.

Svojevrsna originala sta bila svetnika **Golia** in **Levec**; z njima je bil v civilnem senatu moj oče. Senat je veljal za enega najboljših v celem graškem višjem sodišču. **Golia** je bil izredno nadarjen pravnik, energičen, priden, ekspeditiven, tudi v teoriji dobro podkovan; **Levec** je bil v teoriji še precej boljši, pa jako težko se je odločil. Moj oče je imel morda največ tistega, čemur pravimo iudicium: razsodnost, in bolje se je razumel na ljudi, pri katerih je vžival še večje zaupanje od obeh kolegov. Seveda nisem bil zapisnikar, kadar je v senatu sedel oče, tako da o njegovem delu sodim le po pripovedovanju tovarišev. **Sicer** pa so bile razprave s temi gospodi poučne, pravniško in psihološko.

Samo dva meseca sem bil pri **državnem pravdništvu**. Šef je tam bil že omenjeni **Schwinger**, njegov namestnik **Kessler**. Dasi oba nemških imen, se **Schwinger** ni štel za Nemca, ampak ni bil ne tič ne miš; **Kessler** pa je bil zagrizen Slovenec. Za **Schwingerja**, ki je bil doma iz **Št. Jernejske okolice** - **Kessler** je bil prav iz **Št. Jerneja** - so pravili, da je bil sin malega grajščaka ali grajskega oskrbnika in da je v časih **Pražaka** spoznal, da kaže biti Slovenec.

Mnogokrat pa človek doživi tudi hude stvari. Meni je bilo v civilni službi najhujše, da sem, potem ko sem se srečno odtegnil obešanju **Režka**, moral biti zapisnikar pri obešanju cigana **Simona Helda**. Ne morem reči, da se mi je **Held** osebno hudo smilil, naj bo pravno vprašanje, ki je takrat vzbudilo precej upravičenih dvomov, tako ali tako, gotovo je bilo, da sta **Held** in njegov tovariš dalj časa z orožjem v roki strahovala in napadala mirne ljudi po velikem delu **Dolenjske** in sta tudi sodelovala, sporazumno, pri usmrtitvi sejmarja blizu **Muljave**. Toda zavest, da bo ob določni uri drugi dan treba umreti, da se pač ne bo posrečilo še enkrat v poslednjem trenutku izposlovati obnovo, je nekaj strašnega tudi za cigana. Predsednik je bil **Golia**, kljub zunanji osornosti mehak mož; že drugič v dveh letih je njega zadela ta služba, ker je bil pač predsednik pri porotni razpravi. Kar videlo se je, kako mu je hudo. **Sicer** je pa cigan umrl mnogo bolj mirno in junaško, kakor bi bil pričakoval. Pravili so, da je celi dan s tekom jedel in pil, im vmes godel na gosli.

Marca 1899 sem napravil tretji državni izpit in rigoroz, julija poslednji rigoroz in potem sem po dogovoru brzojavil **teti Marički** (*materini sestri*), naj pride k promociji. To je bilo že tako dovogorjeno, in da pripelje še mater. Če kdo, sta zaslužili, da sta pri slovesnosti, mati že tako, teta pa kot moja največja dobrotnica poleg matere, saj me je podpirala med študijami in mi plačala rigoroznino in promocijsko takso. Sledil je krok v **Novem mestu**.

Tisti trajni kroki pod geslom »domovina je v nevarnosti« in da je zato potrebna »permanenca«, so mi bili preveč. V **Novem mestu** pa med **Štemburjevimi** gosti niso bili redkost. Začelo se je v soboto večer, trajalo je do prve maše, potem je bil presledek tja do 11^h. Kajti skoro vsi ti krokarji so bili intimni prijatelji pokojnega **Naceta Hladnika**. Ta je rad kroknil, če je smel - žena ga je po pravici držala precej tesno -, toda ob 6^h zjutraj je moral orgljati, pa ob 8^h pri šolski maši in še ob 10^h pri Veliki maši, in prijatelji so mu radi pomagali pri petju, razen pri šolski maši, če je bilo kaj bolj slovesnega; vsekakor pa so ga radi imeli med seboj. Ob pol 11^h ali 11^h se je šlo na golaž ali kisla jetrica in brizganec. Po obedu je bil dogovorjen, če je bilo vreme lepo, izlet v okolico, **Sicer** pa se je družba proti večeru zbrala redno pri **Štemburju**, toda ne kakor v soboto zvečer zgolj moška, v nedeljo so prišle tudi dame. Bolj nam je bilo za dekleta, toda po strogi etiketi so morala biti pod zaščito gospe, ali očeta ali starejšega brata, gardedamam so rekli koklje, seveda kadar niso

slušale. Ženski del družbe je odšel redno precej zgodaj, z njimi tudi precej moških; samci, Štemburjevi stalni gosti, pa so vztrajali dolgo v noč. Med njimi je bilo vedno nekaj sodniških pripravnikov, pa kak profesor, n.pr. **Virbnik**, **Herle** in še drugi, tako stari prijatelj iz kranjskih let, **Albert Rooss**, sijajen tenorist. Pelo se je namreč mnogo, umetne, še bolj pa narodne pesmi, ob nedeljah tudi dekleta. Pevovodja je bil **Hladnik**, če je prišel, **Virbnik** mu je vzdal naslov »cviligoj«, kajti oficijelnih križevač-kih statutov z obveznimi saržami s kantusministrom nismo upoštevali.

Tista leta smo sodniki pripravniki, lahko rečem, bili duša življenja, ne samo krokarskega, Bog varuj. Seveda se je stanje spreminjalo: starejši so opravljali sodniški izpit in odhajali. Eden prvih, ki je odšel, je bil prijatelj **Pajnič**. Z njim je gledališče zgubilo enega stebrov. Nadomestil ga je pa kmalu prijatelj **Jože Tekavčič**, igralec in režiser in pevec, eden najprijetnejših kolegov, ki sem jih sploh poznal. **Strle** in **Dolenc** sta bila pianista, **Dolenc** je tudi pel bariton, **Levičnik** in dobri **Prevček** sta bila pevca, jaz sem pri gledaliških predstavah in vajah zanje moral skrbeti za tehnične priprave, grmel sem in bliskal, skrbel za pohištvo in za jed in pijačo na odru, bil sploh inšpicijent, in ob izletih po **Krki** sem skrbel za čolne in bil priznani admiral brodovja.

Od starejših kolegov, ki so bili odšli še ko sem bil visokošolec, naj spomnim **Jeralo**. Moža je bilo nad 150 kil. Dobrodušen velikani je bil, silno rejen. Za cesarjev rojstni dan so oblekali rezervni častniki uniforme in šli k slovesni »cesarski« maši. Med nami je bil najstarejši **Jerala**. Stanoval je v **Fichtenauovi** hiši na glavnem trgu. Zbrali smo se pred hišo, vsi mladi, vsi lepi, najlepši **topničar Doljan**. **Jerala** od nikoder, da smo postajali nervozni. Odpraviva se dva ponj. Najdeva ga, na robu postelje je sedel in vlekel nase hlače, pa niso in niso šle, preveč se je bil zredil od lanskega leta. Prasneva v smeh pa po stopnicah. **Doljan** je bil velik prijatelj žensk. Stanoval je pri tistem pisarniškem uradniku od državnega pravdnitstva, ki sem ga že omenil. Ta je imel kaj postavno hčer. Razen **Doljana** je tam stanoval vedno še kak drug pripravnik. Pa se je razneslo, da **Malka** ni več sama, in kmalu se je javno videlo. Ugibali smo, čigav je otrok. **Malka** da je hotela **Doljana**, ta se je pa seveda branil. Na koncu smo ugenili, da naj bo tistega, ki mu bo najbolj podoben, kajti vsaj eden od očetov je imel tako lobanjo, da je ni bilo zgrešiti. In res je imel otrok tako glavo! Ne vem, kako so potem uredili stvar, toda če je bil slednjič za očeta spoznan **Doljan**, je bil to jasen dokaz, da je odredba našega zakona zgrešena.

Z **Ano**, sestro, sva postala najboljša tovariša. Ne le, da je hodila z menoj mnogo na čoln in da se je navadila jako spretno veslati, tudi izletov sva mnogo napravila po novomeški okoli-lici. Na čolnu nama je pogosto drugovala njena najboljša prijateljica **Marica Rozinova** (*babica naše kolegice Tite Kovač Artemis*), ki je potem vzela prijatelja **Kozino**. Družini sta bili povezani že iz naših otroških let, in več let smo stanovali v isti hiši. **Marica** je bila pametna in nad vse zanesljiva dekle, še danes jo cenim višje kot skoro vse svoje in ženine sorodnice. Zagledal se pa vanjo nisem nikoli, kar je pravzaprav čudno, ker sem se precej lahko vnel, seveda ne trajno, saj do svoje zaroke s **Pijo** nisem nobeni ženski z besedo priznal ljubezni, dasi sem bil, lahko rečem, skoro vedno vnet za eno ali drugo. Sploh je bilo to v **Novem mestu** čudno. Že doma je imel skoro vsak od nas novomeških dijakov, gimnazijcev in visokošolcev, mnogo možnosti stikov z dekleti svoje starosti, ki so obiskovale njegove sestre, plesali smo mnogo, hodili skupaj na izlete, jaz

sem še posebej na čolnu prišel v žensko družbo, kadar sem hotel in vendar se skoro nobeden od nas ni zaročil z **Novomeš-čanko**. Če preštejem visokošolce in sodne pripravnike nekaj let nazaj, svoje vrstnike in svoje naslednike, se jih najde par **Novomeščanov**, ki so poročili **Novomeščanke**, **Novomeš-čan** pa komaj kateri, dasi se je vsako leto govorilo, da bo iz teh ali teh dveh par in dasi je včasih res tako kazalo. Bilo je nekaj flirta, malo več se je plesalo, na promenadi in izletih malo več hodilo skupaj, potem je pa naenkrat vse nehalo in potihnilo so glasovi, da so se oglasili drugi. Človek se ne oženi ali omoži samo z dekletom ali fantom, marveč s celim sorodstvom, tako se pač ni »srečno« končala skoraj nobena tistih ljubezni. Nekaj pozitivne in ne neutemeljene ovire je bilo morda tudi v tem, da so bila **novomeška dekleta** povprek precej malo izobraže-na. Ne sme se reči, da se ne bi hotele izobraževati: čitale so skupaj in se izobraževale same; za sestro vem to zagotovo; da se nauči nemški pisati, sva na pr. imela dogovor, da mi je na **Dunaj** pisala nemški, jaz sem ji pisma popravljaj in popravljena s primerno utemeljitvijo vračal in tudi sicer sem imel nekaj upliva na to, kaj bere, na sprehodih in na čolnu sva se marsikaj pogovorila. Ali ji nisem morda pripovedoval preveč, da je postala prekrična? Kajti kritična je bila in znala je to tudi povedati. Vsekakor se prav ona ni omožila, dasi je bila pamet-nejša od večine, gotovo ne grša, in gmotno, ko smo doštudirali in je oče postavil hišico, tudi ne slabše podprta od drugih. Seveda: materina zgodnja smrt ji je naprtila gospodinjstvo, skrb za očeta in skrb za našega najmlajšega, ki je ob materini smrti pravkar končal osnovno šolo.

Še en dogodek spada v to dobo. Sosea **Geršaka** nisem videl po maturi, študiral je v **Gradcu**, in samo po glasu sem slišal, da hudo kroka in pije in da je slednjič resno zbolel. Kar dobim, mislim da pozimi 1899/1900 njegovo pismo. Obvestil me je, da je bil živčno bolan par let, da ni mogel premikati ne rok ne nog, da si je pa na koncu toliko opomogel, da je v 6 mesecih napravil 2. in 3. državni izpit in vse rigoroze. Hodi da še prav težko, vendar se mu stanje boljša. Da bi rad prišel v **Novo mesto** prakticirat k sodišču, ker bi lahko stanoval pri **Rozinovich** in bi imel v bolnišnici usmiljenih bratov potrebno zdravniško po-moč. Prišel je. Kaj pravim prišel! Nogi sta mu še kolikor toliko služili, da je stal, za hojo pa skoraj nič. Z muko se je premikal po ravnih tleh. Roki sta bili boljši, pa tudi oni precej pohabljeni. V telo pa zavaljen: tek je imel dober, sredstev dovolj, gibanja malo. Vse skupaj: ustrašil sem se ga, boječ se, da ne bo mogel opravljati službo. Pa jo je! Prve mesece vsak dan, pozneje le ob slabem vremenu, so ga naložili doma na samčka, ki ga je pripeljal pred vrata sodišča. Tam smo mu tovariši pomagali z voza in po stopnicah. Popoldne mu je predsednik dovolil, da dela doma. S silno energijo in z električnim zdravljenjem, ki ga je opravljal **usmiljeni brat Primitiv**, se mu je stanje v nekaj mesecih precej izboljšalo. Opravil je sodniški izpit. Pozneje se je oženil in prišel je za okrajnega sodnika v Vel. Lašče.

Novomeške dobe naravni sklep je bil sodniški izpit. Po vrsti smo se javili v jeseni 1900 **Dolenc**, jaz in prijatelj **Levičnik**.

Opravil sem ga z odličnim uspehom. Oče je bil silno vesel. Odlični sodniški izpit je bil precej redkost in je redno obetal dobro napredovanje. Tako je bilo veselje razumljivo in čestita-nje splošno. Na podstavi spričevala sem zaprosil za katerokoli prazno sodniško, ali kakor se je takrat reklo, za mesto sodnega pristava kjerkoli. Pri prvi namestitvi človek ni bil in ni smel biti izbirčen.

Računalniški pripomočki pri rodoslovnih raziskavah

Peter Hawlina

Z raziskovanjem in izdelovanjem rodovnikov so se ljudje ukvarjali v vseh zgodovinskih obdobjih. Kadar so to počeli v širšem obsegu, so taki zapiski in prikazi postali težko obvladljivi, zato so se obsežnejših raziskav lotevali redkejši posamezniki.

Nov razmah je to početje doživelo pred kakimi desetimi leti, ko se je osebni računalnik začel uporabljati tudi individualno.

Prvi pripomoček je torej računalnik – **osebni računalnik**. Ta je lahko najodobnejši, lahko pa tudi že malo zastarel, saj je večina programov, ki se pri takem delu uporablja razmeroma nezahtevnih in tudi datoteke navadno niso obsežne, če se seveda ne poslužujemo možnosti multimedijskih dodatkov o čemer tu tokrat ne bo govora.

Na trgu je na desetine **rodoslovnih programov**. Nekateri si sicer pomagajo kar s standardnimi orodji za obdelavo besedil (npr. Word) in programov, ki podpirajo delo z razpredelnicami (Excel). Nekaterim so bolj všeč posebni tehnični pripomočki. Morda se je kdo lotil tudi izdelave lastnega programa. Res lahko tudi take pripomočke uvrščamo med računalniške, vendar se komaj kak od teh pripomočkov more meriti s tistim, kar nudijo prav rodoslovnemu delu namenjeni programi.

Teh je na desetine. Največ jih prihaja iz ZDA, precej manj iz nekaterih zahodnoevropskih držav. Večino trga oskrbujejo Američani. Njihovi programi imajo že dolgoletno tradicijo. Med bolj znanimi, ki so osvojili prek 90% tržišča so Family Tree Maker, Family Origins, Legacy, Ancestral Quest, Master Genealogist, Ultimate Family Tree, Personal Ancestral File in še nekateri. Med temi se dobro drži program Brother's Keeper avtorja Johna Steeda.

Prav ta program je preveden v slovenski jezik, in ga zaradi tega uporablja velika večina rodoslovcev v Sloveniji. Program Brother's Keeper (BK) je po zasnovi, funkcijah in delovanju podoben večini ostalih. Vnos podatkov o osebah poteka tako, da uporabnik vnaša osnovne podatke v ustrezen 'obrazec' na zaslonu. V tem 'obrazcu', lahko bi mu rekli 'osebni karton' se običajno vnašajo osnovno podatki o osebi. To so zlasti: ime in priimek (za ženske dekliniški), datum in kraj rojstva, poroke in smrti. Podatki o posameznikih se na preprost način združujejo v družine. Osnovni povezavi sta dve: povezava med zakonca in povezava med starši in otroki. Z vnosom podatkov o posameznikih in njihovih povezavah se gradi rodoslovna datoteka, ki služi vsem prikazom prednikov in potomcev, kar so najpogostejši rezultati rodoslovnega dela. Poleg omenjenih prikazov nudi program še precej drugih analitičnih, statističnih in drugih možnosti. Omejitev ni. Tiskati je mogoče najrazličnejše prikaze manjših ali zelo obsežnih sklopov.

Posamezni programi navadno hranijo podatke na tak način in v njim specifični organizaciji, ki ni neposredno prenosljiva med različnimi rodoslovnimi programi. Zato se za izmenjavo izdelali rutine za preoblikovanje podatkov v univerzalen format v ASCII zapisu. Ta format je znan pod imenom GEDCOM (GEneological Data COMunication). Dva uporabnika, ki delata z različnim osnovnim rodoslovnim programom si lahko podatke izmenjujeta tako, da jih izvozita v GEDCOM formatu in spet uvozita vsak s svojim osnovnim programom. Podatki v GEDCOM formatu so tudi največkrat surovina za izdelavo spletne predstavitev, za katero spet lahko uporabimo kak ducat

različnih orodij. Od teh je verjetno najbolj privlačen Dynamic Family Tree.

Izmenjava in predstavitev podatkov je ena od zelo pogostih potreb posameznih raziskovalcev, saj je podatke pogosto treba posredovati sorodnikom ali jih celo postaviti na ogled vsem tistim, ki bi med evidentiranimi podatki nekega raziskovalca lahko našli ali zaslutili povezavo s svojim področjem raziskovanja. Raziskovalec lahko na ogled postavi celotno datoteko, indeks imen z datumi in kraji rojstva (poroke, smrti). Najbolj zgoščena je tabelarična objava priimkov prednikov z navedbo datuma in kraja pojavljanja. Za tako zgoščeno predstavitev se je uveljavil mednarodni izraz Tiny Tafel.

Celotne datoteke, indeksi ali samo Tiny Tafel se lahko pošiljajo v kumulativne zbirke. Tako nastajajo nekakšne svetovne zbirke rodovnikov (ali samo spiski oseb) z nekaj milijardami zapisov o posameznikih. Najbolj znane so Family Search Internet, Family Search Ancestral File, Family Search International Genealogical Index, Family Search Temple Ready, Family History Source Guide, Family History Resource Files. V te zbirke lahko dodajamo podatke, ki smo jih zbrali pri svojem raziskovalnem delu. Postopek za sprejem je ponekod dokaj strog. Podatki morajo biti prilagojeni predpisanim standardom. Standarde predvideva že sam rodoslovni program, dodatno so jih sprejela mednarodna združenja. Mednarodna navada je tudi ta, da se javno ne prikazujejo podatki o rojstvih, porokah in smrtih, ki so mlajši od 100 let. Drugih omejitev pri objavi ni. Zanimivo je to, da so najbolj obsežno in temeljito objavljeni prav rodovniki predstavnikov 'plave krvi' in drugih imenitnikov iz javnega življenja, npr. ameriških predsednikov, papežev in drugih.

Ti podatki niso objavljeni samo na spletu. Razmeroma poceni jih ponujajo različni izdajatelji na CDjih. Res pa je, da bodo raziskovalci svojega slovenskega porekla v teh milijardnih datotekah le poredko našli povezavo z njim uporabnimi posamezniki ali družinskimi sklopi.

Med računalniškimi pripomočki so pri rodoslovnem delu zelo uporabne tudi nekatere druge datoteke in sezname. Zelo koristni so telefonski imeniki. Amerikanci imajo objavljen spisek umrlih (Social Security Death Index). Vedno več je podatkov iz popisov prebivalstva, popisov pokopališč, osmrtnic, porok, spiskov priseljencev po ladijskih listah in imigracijskih in naturalizacijskih postopkih. Večino teh neverjetno obsežnih spiskov lahko kdorkoli preiskuje kar od doma in največkrat brezplačno, če zanemarimo stroške za telefonske impulze.

Od vsega tega in še marsičesa drugega imajo korist predvsem Amerikanci in (zahodni) Evropejci.

Slovcem vse to bolj malo koristi. Lastnih računalniških datotek imamo razmeroma malo. Častna izjema je telefonski imenik, ki je vreden vse pohvale. Tu pa se z obsežnejšimi datotekami že tudi konča. Pa še ta ni bila pripravljena za namene rodoslovnih raziskav.

Od kar se nekateri rodoslovci združujejo v Slovenskem rodoslovnem društvu, pa vendarle nastajajo zametki datotek, podobnih zahodnim vzorom. Zametki zato, ker je društvo mlado, razmeroma maloštevilno in deluje brez finančne in siceršnje podpore državnih in drugih ustanov.

Najbolj zanimiva postaja združena zbirka rodoslovnih datotek, ki so jo v skupno prispevali posamezni raziskovalci. Ta šteje že prek 50.000 oseb, kar je zares malo v primerjavi z razvitim Zahodom. Začetek pa je le. Poleg te datoteke so nastali tudi indeksi z osnovnimi podatki o osebah (ime, priimek, datum in kraj rojstva) z navedbo 'lastnika' popolnejše informacije s

katerim se lahko interesent poveže. Taki indeksi vsebujejo že prek 150.000 vnosov. Nekateri člani so se lotili tudi sistematičnega prepisovanja indeksov rojstev in porok za posamezna obdobja v nekaterih župnijah. Prepisanih je že nekaj župnijskih popisov prebivalcev (status animarum). Dragocen pripomoček so računalniško obvladljivi vodniki po nekaterih arhivih. Objavljen je Vodnik po zbirkah Mariborskega škofijskega arhiva. Skupina članov SRD je digitalizirala Vodnik po župnijskih arhivih iz leta 1975. Na spletu so dosegljivi vodniki po Arhivu Republike Slovenije in Zgodovinskega arhiva v Ljubljani s podružnicami. Rodoslovcem koristni so tudi slovarji krajevnih imen v slovenskem in nemškem jeziku, podobni slovarji osebnih imen, bolezni in vzrokov smrti. Koristen pripomoček so navodila za branje pisane gotice s tabelami. Digitaliziran je spisek članov Mohorjeve družbe iz leta 1900, ki je po uporabnosti podoben današnjemu telefonskemu imeniku, saj uporabniku vsaj nakaže, v kateri župniji se je pred stotimi leti pojavljal določen priimek.

Računalniških pripomočkov s tem nismo izčrpali. Bralcu, ki bi rad zvedel več, naj si ogleda ponudbo na domačih in tujih spletnih straneh. Začne lahko na straneh, ki jih vzdržuje Slovensko rodoslovno društvo. To sta <http://www2.arnes.si/~rzjtop/rod/rod.htm> in <http://genealogy.iip.si/>. Do svetovnih pa je najboljša izhodišče spisek kažipotov ki je objavljen na <http://cyndislist.com/>

Priporočila rodovnikarjem, ki svoje poreklo v Sloveniji raziskujejo iz tujine

Peter Hawlina

Uvod

To ni moj prvi tekst, ki naj bi pokrival zadevno področje. Priporočila za delo začetnikov sem objavljaval v časopisu Drevesa, glasilu Slovenskega rodoslovnega društva. O tem sta pisala v angleškem jeziku dr. Branka Lapajne v svoji knjižici *Researching Your Slovenian Roots* in v slovenskem Vasja Butina v svoji knjigi *Moj rodovnik*, ki je zdaj že razprodana.

Splošnih in posebnih priročnikov za rodoslovce v angleškem jeziku je veliko. Vse več uporabnega gradiva je dostopnega prek interneta.

Zakaj bi se torej ponovno lotevali že tolikokrat obdelane teme? Morda res ni potrebno. Vseeno me je že nekaj časa mikala naloga, da bi pripravil zares kratek priročnik za delo tistim rodoslovcem, ki ne živijo v Sloveniji in bi želeli raziskati svoje slovensko poreklo. Največ takih je v ZDA, in ker je tudi povabilo, da napišem ta prispevek prišlo iz te dežele, se bom v nadaljevanju skušal živeti v situacijo, v kateri se znajdejo tisti raziskovalci, ki so pri raziskovanju svojega porekla odkrili, da jim korenine sežejo v Slovenijo. To so največkrat vnuki ali pravnuki priseljencev, ki navadno ne znajo več slovenskega jezika. O domovini svojih prednikov ne vejo veliko. Pogosto jim tudi starši ali stari starši o svoji domovini niso veliko pripove-

dovali. Večina jih je prišla iz revnejših predelov. Iskali so boljnih možnosti za preživetje. Svoje moči so vlagali v preživetvene napore in za stik s staro domovino največkrat ni bilo niti časa, niti pravega motiva. Le redko so otrokom in vnukom zapuščali tudi podatke o prednikih in sorodnikih ter spomine iz 'starega kraja'.

Večina tega je za vedno izgubljena, vseeno pa je vredno poskusiti in iz razpoložljivih virov izluščiti vsaj del tistega, kar pri svojem delu želi najti rodoslovec. Tem je namenjeno tole pisanje.

Slovenija

Slovenija je samostojna država od leta 1991. Pred tem je bila sestavni del 'Titove' Jugoslavije. Pred II. svetovno vojno je bila del Kraljevine Jugoslavije in še pred tem Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Do konca prve svetovne vojne je bila stoletja del Avstroogrske monarhije in samo razmeroma kratek čas pod upravo Napoleonove Francije. Pred več kot tisoč leti so bili Slovenci nekaj časa samostojni v Samovi državi. Bolj radoveden bralec si bo vse to lahko bolj natančno ogledal v številnih drugih publikacijah. Za ilustracijo bom navedel samo en primer iz novejšje zgodovine: moja sestra je bila rojena leta 1940 v Kraljevini Jugoslaviji, jaz leta 1941 za časa okupacije v Italiji, moj brat leta 1943 po italijanski kapitulaciji v Nemčiji in naslednja sestra leta 1945 v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji. Vsi štirje smo bili rojeni v isti hiši v predmestju Ljubljane. Za naš namen je važno, da se zavedamo, da se je civilna in cerkvena ureditev večkrat spreminjala. Te spremembe pa imajo včasih odločilen pomen in posledice pri rodoslovnih raziskavah. Tudi v te podrobnosti se tule ne bom spuščal, omenil bom samo nekaj tistih značilnosti, ki lahko nepoučenemu raziskovalcu pomagajo iz zagate.

Civilni in cerkveni arhivi

Najdragocenejši vir podatkov za družinske raziskave so župnijski arhivi Rimskokatoliške cerkve. Velika večina prebivalcev ozemlja današnje Slovenije je bila katolikov in dogodke kot so krsti (rojstva), poroke in smrti, so nekako od 17. stoletja dalje vodili v župniščih. Del teh knjig je sicer izgubljen zaradi različnih vzrokov, velik del pa jih je ohranjen. Hranijo jih v župniščih in civilnih matičnih uradih, največ jih je zbranih v škofijskih arhivih. Za današnjo Slovenijo je popis teh arhivskih knjig razmeroma dobro evidentiran. Leta 1972 je namreč izšel Vodnik po matičnih knjigah, ki je še danes, kljub marsikaterim kasnejšim spremembam, odličen pripomoček pri lociranju župnije in arhivskega vira. Ravno tako dragocen je Vodnik po župnijskih arhivih, v katerem so popisani ostali arhivski fondi župnij, ki so tudi dragocen vir podatkov za rodoslovca. Posebej zanimive so v tem vodniku informacije o popisih prebivalcev po župnijah, poznamo jih pod imenom status animarum.

To so tisti viri, ki so rodoslovcu najprej in najbolj dragoceni. Poleg teh je še veliko drugega arhivskega gradiva, ki je tudi shranjen v cerkvenih in civilnih arhivih, med njimi so popisi prebivalstva, domovinski listi in številni premoženjski arhivi. Raziskovanje s pomočjo teh virov navadno presega zmogljivosti začetnika in zato podrobnejši opis uporabnosti tega gradiva presega okvire priporočil za začetnika.

Omenjeni arhivski viri so razmeroma dobro dokumentirani, marsikje je inventar teh arhivov že v računalniških datotekah,

ki lahko iskanje bistveno olajšajo. Vse kaže, da ni več daleč dan, ko bodo spiski arhivskega gradiva dostopni celo prek interneta.

Zavedajmo se predvsem dejstva, da arhivski viri so in so največkrat raziskovalcu dostopni brez večjih ovir. Lahko rečemo, da je raziskovanje porekla po matičnih knjigah večinoma možno do generacij, ki so živele v 17. stoletju in včasih celo v 16., z redkimi izjemami celo prej. Naj bo za začetnika to dovolj.

Matične knjige

Rekel sem, da so glavni in primarni vir podatkov tri knjige, ki so jih dokaj enotno vodili v župnijah, to so knjige krstov, porok in smrti. Te knjige so ohranjene v originalu ali v prepisu. Skoraj brez izjeme gre za rokopise, le majhen del je preslikan na mikrofilm ali je celo prenesen na računalniške datoteke.

Rokopisi so največkrat lepi, včasih celo osupljivo skrbno in lično izpisani. Najdejo pa se tudi zelo grdi rokopisi, včasih komaj čitljivi ali zaradi starosti in obrabljenosti skoraj neuporabni. Takih je razmeroma malo. Kljub razmeroma lepi pisavi pa se ljubiteljski raziskovalec sreča z mnogimi pisavami, ki se od sodobnih včasih precej razlikujejo in za uspešno branje se jih mora raziskovalec šele privaditi, če ne celo priučiti. Še posebej to velja za obdobje, ko je bila v rabi pisana gotica. Danes je le malo takih, ki so še večji tej pisavi. Zares brati jo zna le še peščica strokovnjakov, vsi ostali z lastnim raziskovalnim delom raje odnehajo in včasih za pomoč zaprosijo strokovnjaka.

Pri raziskavah v prejšnjih stoletjih se srečamo še z dokaj neenotnim zapisovanjem imen, priimkov, krajev in drugih sestavin omenjenih zapisov. Za drugo polovico 19. stoletja bomo največkrat našli že dokaj poenotene zapise, ki bodo največkrat v slovenskem jeziku z uporabo pisave, ki jo uporabljamo še danes. To velja zlasti za zapise glasov 'č', 'š' in 'ž'. Pred tem so se ti glasovi zapisovali z dvema ali več črkami, npr. 'ch', 'sh', 'sch' in podobno. Priimek Žnidaršič bo morda zapisan kot Zhnidarschich. Včasih so priimek enostavno prevedli in ga zapisali nemško, npr. Wolf namesto Volk ali Vovk.

Zaradi različnih razlogov so se v različnih zgodovinskih obdobjih različno zapisovali tudi kraji. Dežela, ki je pokrivala precejšen del današnje Slovenije, se je imenovala Kranjska (nemško Krain, kot so tudi rekli današnjemu mestu Kranj). Ljubljana je bila Laibach, Tržič je bil Neumarkt, Jesenice Assling in tako naprej. Skoraj ni bilo kraja, ki bi bil zapisan v jeziku večinskega prebivalstva - Slovencev. Slovarji krajevnih imen vam bodo pri tem večinoma v dobro pomoč, našli jih boste tudi na Internetu. Ravno tako koristne bodo primerjave med starimi in novimi zemljevidi.

Krstna imena so v različnih obdobjih zapisovali različno. V starejših zapisih prevladujejo pretežno latinske oblike zapisa, v kasnejši pa pretežno nemške. Največ tistih, ki jim je bilo ime Janez, je zapisanih ali kot Joannes ali kot Johann. V matičnih knjigah bomo le redko našli ime zapisano tako, kot so osebo v resnici klicali. Neža je zapisana kot Agnes, Jera kot Gertrud(is), Polona kot Apol(1)oni(j)a. Še posebej nerodno je včasih to, da celo isti zapisovalec ob različnih dogodkih (rojstvo, poroka, smrt) zapiše isto osebo na več različnih načinov. To je dobro vedeti in po potrebi spoznati še druge oblike zapisa posameznih krstnih imen. Najdemo jih v številnih priročnikih. V slovenskem jeziku je to Leksikon imen, ki ga je sestavil Janez Keber.

S tem hočem nakazati na nekatere težave, ki jih lahko pričakuje ljubiteljski raziskovalec.

Župnijske in krajevne kronike in monografije

Raziskovalcu lahko zelo prav pridejo krajevne ali župnijske kronike. V njih so pogosto podatki, ki lahko pokažejo pot iz marsikatero zagate. Nekatere, ni jih veliko, take krajevne monografije vsebujejo pregled kraja s popisom po družinah za nekaj generacij. Poleg tega pa bralcu odkrije marsikaj zanimivega iz zgodovine kraja. Pozanimajte se, če za vaše področje raziskav taka kronika obstaja. Težava bo seveda s poznavanjem jezika, saj take kronike navadno niso prevedene.

Ostali viri

Omenil sem že, da lahko raziskovalec poskusi srečo še z drugimi viri. To so popisi prebivalstva, sodni spisi, premoženjski viri, vojaški arhivi, evidenca izseljencev in podobno. Marsikdaj bodo ti viri odkrili zelo zanimive informacije, vendar, po mojem prepričanju, raziskovanje teh virov presega zmogljivosti začetnika.

Kako začeti

V tem poglavju bi samo na kratko ponovil tisto, kar boste našli v številnih drugih priročnikih. Vsakemu začetniku svetujem, da najprej zapiše tisto, kar ve sam ali njegovi sorodniki. To naj skuša dopolniti s tistim, kar je ohranjeno v družinskem arhivu. Pri tem naj uporabi dva temeljna obrazca. Eden je prikaz prednikov, drugi je družinski list. Oba sta objavljena v številnih priročnikih. Ti obrazci se med seboj skoraj ne razlikujejo. Vsakomur nadalje priporočam, da se poveže z lokalnim rodoslovnim društvom in/ali s Slovenskim rodoslovnim društvom v ZDA. To društvo ima številne podružnice. Tretje priporočilo je, da pri delu uporablja računalnik in enega od mnogih rodoslovnih programov. To so tri temeljna priporočila.

Prvi koraki v novi domovini

Vsakdo se sicer lahko dela loti na svoj način. Prej ali slej bo spoznal, da bo pri delu uspešnejši, če bo ta priporočila upošteval.

Če si izpolnil obrazec Moji predniki, si ob tem že tudi ugotovil, česa ne veš in se istočasno odločil za smer nadaljnega raziskovanja.

Tu bi dal naslednje priporočilo. Raziskovalec naj poskusi v novi domovini poiskati vse tisto, kar bo olajšalo njegovo iskanje v 'starem kraju'. Arhivi v novi domovini namreč navadno hranijo zelo pomembne arhivske zapise. Ti so zlasti spiski potnikov na ladjah, spiski priseljencev in naturalizacijski dokumenti. To sicer ni vse, je pa zelo veliko.

V svojem kraju ali ne daleč od njega boste gotovo našli lokalno rodoslovno društvo. Obvezno jih obiščite. Zvedeli boste dragocene napotke. Vsekakor obiščite tudi Center za družinske raziskave, ki so v vseh večjih krajih v organizaciji Mormonske cerkve. V njihovih datotekah je sicer razmeroma malo podatkov o Slovencih, vsekakor pa je vredno poskusiti.

Preskok v 'stari kraj'

Ko si izčrpal domači arhiv in tisto, kar hranijo arhivi v novi domovini, je smiselno začeti v 'starem kraju'. Tu je treba najprej

najti župnijo, od koder so bili predniki. Včasih to ni prav lahko, saj je morda ostal samo spomin, da so bili nekje iz okolice Ljubljane, Novega Mesta, Bleda in podobno. V današnji Sloveniji je na stotine župnij. Župnija je za rodoslovno raziskovanje v prejšnjih stoletjih temeljna informacija. Ljubljana je imela pred sto leti vsaj štiri župnije, zato bo tisti, ki išče podatke o prednikih v Ljubljani moral poskusiti srečo v vsaki od njih. Prav lahko pa se bo izkazalo, da je v resnici spadal v eno od okoliških, teh pa je lahko že deset ali več, in prav nič ni gotovo, da bo vsakdo pripravljen raziskovati vse po vrsti.

Če ste locirali župnijo in veste celo za datum dogodka kot je rojstvo ali poroka za neko osebo, ste razmeroma blizu uspešnemu nadaljevanju raziskav. V tem primeru se lahko pisno obrnete na župnijski, civilni ali na škofijski arhiv in zaprosite za prepis iz matične knjige. Kadar bo šlo za rojstvo, boste zvedeli, kdo so bili starši iskane osebe, če bo šlo za poroko pa za starše ženina in neveste. Oboje vam bo pomagalo raziskovati naprej. Vendar pa z dopisovanjem ne boste prišli daleč, saj arhivi navadno nimajo dovolj kapacitet, da bi opravljali obsežnejše raziskave, pogosto pa se sled v istem kraju ali župniji izgubi in je potrebno poskusiti srečo na druge načine, kar spet presega zmogljivosti začetnika.

Samostojne raziskave

Kadar ste zanesljivo locirali župnijo, od koder izvirajo vaši predniki, bi se lahko odločili, da boste sami obiskali 'stari kraj' in/ali arhiv, kjer hranijo gradivo. Ta korak vsekakor priporočam, če si le utegnete vzeti čas.

Iskanje sorodnikov

V 'starem kraju' so verjetno ostali številni bratje in sestre vaših prednikov. Tudi oni so največkrat imeli družine. Marsikdaj njihovi potomci živijo v istem kraju na isti domačiji. Morda ste si z njimi kdaj dopisovali. Morda ste pisne stike ohranili do danes. V takem primeru bo delo vsekakor olajšano. Morda so kje ostala pisma, ki so si jih s sorodniki pisali vaši starši. Vsak drobec informacij vam lahko pride prav. Morda boste celo ugotovili, da je kdo od sorodnikov že raziskoval svoj rod in bosta z izmenjavo podatkov pridobila oba brez podvojenega dela. Zelo veliko današnjih prebivalcev Slovenije dokaj dobro razume angleško in s sporazumevanjem ne bo večjih težav. Preden se podate na pot, je vredno navezati stike z 'bratrance'. Če ste izgubili naslove, se splača pogledati v telefonske imenike, ki so vam na voljo prek interneta. Telefonski imenik, ki ga vzdržuje Telekom Slovenije, je za te namene zelo uporaben.

Raziskave na terenu

Če boste sami prišli raziskovat, si boste smer in vsebino raziskovanja najbolje prilagodili svojim interesom. Če boste prvenstveno gradili rodovnik čim dalj v preteklost, boste imeli največ dela v arhivih. Večino primarnega gradiva boste našli v škofijskih arhivih. Današnje Slovenijo pokrivata v glavnem dva, Ljubljanski in Mariborski. V obeh je režim dela približno enak. Za obisk se morate vnaprej najaviti in povedati, katero gradivo boste rabili. Za vsak dan vam pripravijo največ tri enote, kot so krstne, poročne, mrliške ali druge knjige. Obisk je brezplačen, delate lahko navadno od 8. ure zjutraj do 13.30 popoldne. Knjig ne dovolijo kopirati, lahko naredite fotografski posnetek ali zapis posnamete z video kamero. Načelno so vam na razpolago vsi arhivski fondii, ki so starejši od 100 let.

To velja za oba omenjena škofijska arhiva. Tu je tudi največ gradiva. Marsikatera knjiga pa je ostala v župnijskem ali civilnem arhivu. Če je tako, vam bodo morebitno drugo lokacijo vedeli povedati v škofijskem arhivu. Potem se boste morali za vsak obisk župnijskega ali civilnega arhiva dogovarjati posebej. Tu ni kakih splošnih pravil. Navadno pa je delo nekoliko težje, saj se včasih ni prav lahko dogovoriti za čas obiska. V teh arhivih navadno tudi ni poskrbljeno za čitalniške zmogljivosti, kjer bi lahko sami delali poljubno dolgo in boste morda odvisni od razpoložljivega časa tamkajšnje odgovorne osebe, ki vas z gradivom ne sme pustiti brez nadzora. Na žalost se je že zgodilo, da je prišlo do kraje ali trajne škode.

Profesionalni raziskovalci

Tudi v Sloveniji lahko najdete nekaj strokovnjakov, ki so dovolj večji rodoslovnih raziskav, da jih lahko zaprosite, da delo opravijo namesto vas. Kolikor vem, ni nikogar, ki bi se s profesionalnimi raziskavami ukvarjal kot s svojo osnovno dejavnostjo. Izkušeni raziskovalci včasih sprejmejo naročilo in ga zaračunajo po podobnih tarifah, kot za tako delo veljajo povsod po svetu. Koristno bo, če se seznanite s standardi pri najemanju profesionalcev. Tudi ta poglavja so opisana v številnih priročnikih. V obojestransko korist bo, če se boste znali natančno dogovoriti za obseg in vsebino naročene raziskave. Navadno je najbolje začeti tako, da najetemu raziskovalcu posredujete vse potrebne izhodiščne informacije. Ta bo primer proučil in naredil načrt raziskovanja, lociral področje in razpoložljive vire. Nato bo dan ali dva posvetil arhivskim raziskavam in pripravil poročilo o rezultatih. Za to delo bo zahteval okrog 300 dolarjev. Na podlagi rezultatov se bo naročnik lahko odločal za smer in obseg nadaljevanja. Uspeha raziskav vam ne bo mogel vnaprej nihče jamčiti, zato je to začetno tveganje skorajda neizbežno.

Računalnik in Internet

Vsekakor je priporočljivo uporabljati računalnik. Glede tega v tem okviru ne bom dajal posebnih priporočil. Ravno tako pa priporočam uporabo interneta in elektronske pošte. Delo bo veliko bolj uspešno in včasih lahko naletite na osupljiva odkritja, ki jih boste lahko neposredno uporabili pri svojem delu.

Naslovi najbolj pomembnih arhivov:

- Nadškofijski arhiv Ljubljana, Krekov trg 1, 1000 Ljubljana, tel: 00 386 1 433 70 44
- Škofijski arhiv Maribor, Koroška 1, 2000 Maribor, tel: 00 386 2 251 15 42
- Arhiv Republike Slovenije, Zvezdarska 1, 1000 Ljubljana, tel: 00 386 1 241 42 00
- Zgodovinski arhiv Ljubljana, Mestni trg 27, 1000 Ljubljana, tel: 00 386 1 306 13 03

Referenčno gradivo:

Tega v izobilju ponuja svetovni splet. Eden od uporabnih naslovov je: <http://www.rootsweb.com/~rwguide/>

- Dr. Branka Lapajne: Researching Your Slovenian Ancestors, 108 Hollywood Ave. Willowdale Ontario, M2N 3K3 Canada
- Vasja Butina: Moj rodovnik, Cankarjeva založba
- Rodoslovni časopis Drevesa

Društva:

- Slovensko rodoslovno društvo, Lipica 7,
4220 Škofja Loka,
Tel: 00 386 4 5154261
e-mail: srd@guest.arnes.si
spletna stran: [genealogy.ijp.si](http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm)
in <http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm>
- Federation of East European Family History Societies
P. O. Box 510898, Salt Lake City, Utah 84151-0898
spletna stran: <http://feefhs.org/>
- Slovenian Genealogy Society
52 Old Farm Road
Camp Hill, Pennsylvania 17011-2604
U. S. A.
Telephone (Home): (717) 731-8804
e-mail address: apeterlin@panetwork.com
spletna stran: <http://feefhs.org/slovenia/frg-sgsi.html>

Slovenia - Sources and Resources (Slovenian-American Genealogy)

Albert Peterlin

Slovenia

Carinthia (Krain) was the first Slovenian state and it became slowly germanicized over several hundred years. Carniola, south of Carinthia, covers much of what is the present Slovenia. The population is very homogeneous, almost all Slovenian, a small number of Hungarians, a few Italians. There are sizable Slovenian populations in Italy and Austria, a smaller number in Hungary. The Slovenians, like their Croatian cousins, are predominantly Roman Catholic. While southern Slavs, they are unlike their Muslim Bosnian cousins and their Orthodox Serbian cousins. There is a small Jewish population and a very small Lutheran population predominantly near the Hungarian border.

Slovenia is bounded on the north by Austria, on the east by Hungary, on the west by Italy, and on the south by Croatia. Slovenia is and remain the gateway between western and eastern Europe, and at one time or another was a pathway for the ancient Illyreans and Celts, Rome and its Roman Empire, and the Hapsburgs from 1335 to the 20th Century, with a short period of domination by Napoleon in 1809-1813. After the First World War it became part of the nation of South Slavs, Yugoslavia.

Slovenia is a nation state approximately the size of Massachusetts with a population of about 2 million people. The capital is Ljubljana (Laibach) with a population of about 300,000. Other important cities are, Maribor, Celje, Novo mesto, Kranj, and its port city, Koper.

Slovenia declared its independence on June 25, 1991, and the 10-day war of liberation ended on July 7, 1991. Its constitution was adopted on 23 Dec 1991 and it became a member

nation of the United Nations and other recognized international organizations in 1992. There have been many texts published concerning the historical, cultural, and social makeup of Slovenia, however, all now have to be placed into proper historical context after the breakup of Yugoslavia. Slovenia is bordered by Croatia, Austria, Italy and Hungary. Two cities, Ljubljana (pop 276,153) and Maribor (pop 108,122) have populations in excess of 100,000. Within the small surface area of 20,256 square kilometers, Slovenia enjoys climatic variations ranging from picturesque Mediterranean shores to snow capped mountains in the Julian Alps. There are many highland pastures, fertile plains in the northeast, and over one half of the area remains heavily forested.

Recent histories include: »*A Brief History of Slovenia* by Dr. Janko Prunk, Ljubljana 1994. This is an 85-page text that is very readable. Ed Skender, SGS, is publishing a short, concise, cogent history of Slovenia in the SGS newsletter. Another quite interesting abbreviated version of Slovenian history has been prepared by Dr. Edward Gobetz titled »*Slovenia and Slovenian Americans*« and published by the KSKJ as part of the KSKJ Centennial program. Copies are available thru the KSKJ, 2439 Glenwood Avenue, Joliet, IL 60435. Each of these shortened versions will help add some historical context while completing a genealogical search and should stimulate interest in more complete scholarly texts available. An especially interesting pictorial and interpretive version is the recent book »*Slovenes From the Earliest Times*« by Draga Gelt. This is advertised as an illustrated story of Slovenia.

Planning on visiting Slovenia?

An interesting travel guide has been published by Lonely Planet Publications, titled »*Slovenia*« by Steve Fallon. This unique English language book is filled with historical facts about Slovenia, advice on traveling to and from, and a wealth of information on getting around inside the country. There is in-depth information on many larger cities with simplified street maps. The book is especially useful for first time visitors, and the price is right, \$15.95 plus \$2.50 for shipping from Lonely Planet Guidebooks, Embarcadero West, 115 Filbert St, Suite 251, Oakland, Ca 94607, phone 510-893-8555. It can also be ordered through most bookstores. Amazon Books at Amazon.com sells it at a 20% discount. Finally, a new but necessary text for all Slovenian researchers is the excellent text, *Researching Your Slovenian Ancestors*, by Branka Lapajne, Ph.D., 1996, BML Publishing Co. Inc., 108 Hollywood Ave., Willowdale Ont. M2N 3K3, Canada. This should be one of the first books acquired by any Slovenian genealogist. It offers much useful advice and explains the structure of church and civil records. This is not a quick or easy read, but a good, solid reference book. The price is \$15.00 US and includes postage.

Gazetteers

Many are available, including those already available to the Slovenia researcher through the LDS library. However, a large majority of Americans of Slovenian ancestry need no other gazetteer or atlas than the recently printed English version of the *Atlas Slovenije*. Specifically, the »Atlas of Slovenia«, English Language Version, was published in Ljubljana in 1992. There are 109 double spread maps on a scale of 1:50,000, 12 town plans, and aerial photos of Slovenia. A first edition was published

hed in 1985, with two reprintings, over 100,000 copies have been distributed. The work is based on data prepared and presented by Geodetski zavod Slovenije. An atlas of this scope and magnitude could only be accomplished for a nation as small as Slovenia. Even the smallest village is included, along with many homesteads. While expensive for the individual, (\$120.00) it is a necessity for libraries in cities with significant Slovenian population. Encourage your library to get it in.

Lexicon

Lexicons include: *Krajevni leksikon Dravske banovine*, Ljubljana, 1937, which includes historical and geographical information on villages as well as parishes and prafara (older parishes); *Krajevni leksikon Ljudske republike Slovenije*, Ljubljana, 1954; and *Krajevni leksikon Slovenije*, 1, Ljubljana, 1968. The SGS has a copy of the 1954 text. There is also a text titled, *Leksikon občin, kraljestev in dežel, zastopanih v državnem zboru, izdelan po rezultatih popisa dne 31. grudna 1900*, Dunaj, 1906.

An interesting topographical description on many areas of Slovenia including graphical representations of villages and castles was compiled by Johann Weikhard Freiherr Von Valvasor titled *Topographia ducatus Carnioliae moderna*, 1679. A reproduction was accomplished in 1970.

Old Country Records

Information from Slovenian sources can be acquired in English. However, requests for information may be considered more favorably if the original request is in Slovenian. One of the first tasks accomplished by the SGS when it was founded was the compilation of an English/Slovenian Letter Writing Guide. Individual letters are provided in English and Slovenian to accomplish specific genealogical requests. In addition, many commonly used genealogical terms are provided in English and in Slovenian.

Return letters will be in Slovenian, but photocopied records will be in Latin (up to 1770), German (1770-1880) or Slovenian (1880-present). SGS maintains a listing of individuals who will translate from Slovenian to English. While this is a service we try to maintain, we are always seeking additional people with translating skills to help in this endeavor. When we have difficulty or all our translators are already working on a project, individuals can frequently find someone willing to translate a letter by writing to one or more of the Slovenian fraternal lodges or by placing an ad in one or more of the newspapers published by the fraternal organizations.

Church Archives

The principle Slovenian Roman Catholic church archive, Nadškofijski Ordinariat, Arhive. Ciril-Metodov trg 4, 1001 Ljubljana, Slovenia, is situated in Ljubljana and is frequently called the Archbishopric. Records more than 90 years old have been consolidated there for most, if not all parishes. Modern church records are maintained at the individual parish. Asking for an official certificate, baptismal, marriage, or death, is a well accepted universal of genealogical research. Translating these certificates is usually quite straightforward and able to be accomplished with a Slovenian/English dictionary. In most cases, you will be charged for a certificate if available. Archives, church and civil are operated under strict rules. Church archives

(primarily Ljubljana and Maribor although there are some others) are also formal with designated hours and limits on book use. Also, photocopy rules are strict and there are time constraints on access and obtaining forms. The Archbishopric Archives in Ljubljana, is open 8 a.m. to 3:30 p.m. on Monday, 8 a.m. to 1:30 p.m. Tuesday through Friday. They are closed July 20 to August 31. This archive has some records from 1140AD. The main parish collection dates from 1832 to 1920. The more recent records are maintained in the individual parishes. Access to books should be prearranged. Photocopying is restricted.

It is also possible to ask a more general question of family ancestry and receive a more labor intensive response. *Vodnik po matičnih knjigah za območje SR Slovenije*, a 2 volume text published in 1972, is a catalogue of church holdings. The SGS has one copy, but the volumes are in Slovenian, and we have not been able to find a translator to take on such a large task. Although the books are already quite dated, we would welcome an individual or team accepting the challenge of translating it. It would be a significant aid to the American researcher to have access to a listing of records no matter how outdated.

Three specific, very useful record sets that should be searched by each Slovenian genealogist include: the *Status Animarum*, an equivalent of a sacramental census kept house by house within parishes, a dispensation for marriage record or *Rodovniki* (Stammbaum in German), and the 1754 census that is available for Gorenjska, Styria, and Carinthia. There are very few records in the *Rodovniki* collection, but if you are one of the lucky few, Dr. Branka Lapajne calls these *Rodovnik* listings a virtual mini family tree, already prepared for you. *Rodovnik* are kept by parish. Census records are searchable by parish under *Kapiteljski Archbishopric*, Fascikel 116-120.

A significant adjunct to the church archives are the individual churches themselves. Each church across Slovenia continues to record the birth, marriage, and death of their parish, and in many cases, the priest is willing to provide information to you provided your request is clear and concise. Addresses of local churches are available through a publication of the church archives, *Cerkev na Slovenskem, Letopis 1971*, Ljubljana. This text lists all churches and chapels in Slovenia and the Slovenian areas of Austria and Italy. Full mailing addresses are included, enabling you to write to the parish of your ancestors. The SGS has a copy we make available to our members. Copies of the book can be purchased from the central church archive, address above.

Records maintained at local parishes have been documented in *Vodnik po župnijskih arhivih na območju SR Slovenije*, 1975, 3 volumes. SGS has a copy of these 3 volumes. Again, they are in Slovenian. There is no English translation.

Individual churches may also have the 3 record sources listed above; *Status Animarum*, *Rodovnik*, and the 1754 Census. The SA in Ribnica is extremely old, 1750-1830. Some parishes also have an inventory of births/christenings called the *Repertorium*. These records are alphabetized in chronological order making a search easier. Some parishes may also have an inventory of Marriages and death records. The parish of Piran has an inventory of births from 1458. In some instances, parish records may be minimal because the parish itself is quite new. There will always be a mother or seed parish in this case. If you are unable to find the name of the prafara (old parish), you may have to consult a book titled *Krajevni leksikon Dravske Banovine* (1930s). A copy is available at the Archbishopric.

Civil Archives

The principal civil archive, Arhiv Republike Slovenije, Zvezdarska 1, p.p.21, 1027 Ljubljana, Slovenija, is located in Ljubljana. There are several published texts listing the information and records available through the civil archives. Like the church archives, the civil archives will accept letters, written in Slovenian or English, and they will provide either copies of the forms requested or the address of a civil archive (regional or local) that might be able to provide the information to you. Expect a significant delay in getting an answer and charges should range from \$10 to \$30.00 for copies. As a caveat, always state an amount of money you are willing to commit whenever you ask for information from a library or archive. Civil archives are generally open from 8AM to 2PM and it pays to make advance arrangements, request access to books and the number of books able to be used at one time may be limited.

One useful source of records in the Civil archives in Ljubljana are the so-called »castle archive records«, *Graščinski arhivi*. This is a very small subset of potential records, but luck is always one ingredient of a genealogical search. Many records in the archive are maintained by »domain.« One well recognized »domain« is Bled, and there are 55 files of records for this domain. Another source of information are *Urbarji* or tithe (read tax) books. Deeds or records of property can also be useful. Terezijanski kataster (1747-1757), Jožefinski kataster (1784-17900 and Franciscejski kataster (1817-1869) can be useful. There is a guide book in the archive reading room explaining how to research these records. For the very lucky genealogist, some feudal records exist. Search the *Stanovski Arhiv*.

Fasc 8/3 Auswanderung, consists of exit applications back to 1851. A collection called Auswanderung nach Amerika #4 includes emigration and some passenger lists of individuals leaving for America. Included here are permission to emigrate applications and passport numbers. Fasc 516c consists of a listing of residents of the Ljubljana orphanage (1764-1769).

Regional and local civil archive collections are also held in Ljubljana, Maribor, Celje and other cities.

Remember that Slovenians have and still live in several surrounding countries, mainly, Hungary, Austria, Croatia, and Italy. While we have been trying to obtain information on the archives in each of these countries, we have had most success with Italy. We recently received a lengthy letter from the Archivio di Stato, Provincia di Gorizia, Via Ospitale, 34170 Gorizia, Italy. They have official records on Slovenians from the 18th to the 20th century. Death certificates begin in 1756; census and military records date from 1852 to 1923. The Archivio di Stato, Provincia di Trieste, Via Lamarmora 17, 34100 Trieste, Italy also has military matriculation records, lists, and other official documents from individuals from Trieste, Istria, parts of Gorizia and present day Slovenia. The archives will respond to mail requests if a self addressed stamped envelope is included. Information on holding in Italian archives is published in a book titled »General Guide to Italian Record Offices, Rome 1983, by the Ministries dei Beni culturali e ambientali. The SGS does not have a copy. We are trying to obtain one.

Military Records

Almost all Slovenian military records of the Austrian era remain in the Austrian »Kriegsarchiv« (War Archive) in Vien-

na. The LDS church has made microfilm copies of many of these records, and they are readily available to researchers in the United States. The difficulty is to identify the military units in which the Slovenes participated. Some records of the Austrian military are held by local municipality archives. These are generally executive records and while many do not contain much genealogical information, this is not a source to be ignored.

In Slovenia itself, information about military deaths may appear in the Status Animarum, either at the Archbishopric or at the parish level. Also, in the civil archive, blocks of records called fascikel, do contain some information on the military. Fasc 20/4 is a listing of requests for exemption from military service; Fasc 20/16 concerns military deserters, Fasc 20/11 covers the Ljubljana military hospital, Fasc 20/7 Papal and Napoleonic army volunteers, and Fasc 20/26 military marriage protocol.

An additional resource can be memorial listings to honor war dead that were placed on church walls, individual homes, or on civil offices. In Dovje and Cerklje pri Kranju, memorials to war dead include porcelain portraits.

Emigrant Office

The Archive of »Oblastni izseljeniski urad« (emigrant office), which was once part of the pre-war Yugoslav administration, holds a significant amount of information, some on Slovenes in the United States. According to their inventory, data on immigrants include Euclid and Cleveland, Ohio, New York, N.Y., Chicago, and others. The emigrant office functioned from 1929 to 1941.

Photographers:

Almost all of us who become interested in genealogy end up with a photograph or two of some immigrant ancestor. For Slovenians, this is especially true as the principle periods of Slovenian influx occurred after photography became available to the masses of Europe and the United States. The photographs from the late 1800s and early 1900s were generally rigidly posed, formal undertakings with a specific intent. The photos usually contained prominent descriptive advertisement by the photographer along with specific addresses. Many photographic collections have been preserved in either museums or private collections. In Ljubljana, a large collection is held by the National and University Library, NUK. In other cities, including, Maribor, Celje, Kranj, Nova Gorica, Koper, and Ptuj, the city libraries and museums for new history (Muzej za novejšo zgodovino) hold large collections. This is an area of significant importance and a very under utilized source of information.

Telephone Books

The subject of telephone books could legitimately be discussed in either the American or Slovenia section of this proceeding. The telephone book for Slovenia includes several hundreds of pages, is fairly comprehensive, and can serve multiple duty for the Slovenian genealogist. Note: There are still many Slovenian families without a telephone. Consider the telephone book listing »a representative sample« of the Slovenian population. There will be some names missed either because of

monetary or economic status or because of the natural ending of some family lines. The migration in the years after WW II have caused significant shifts in surnames from country to city, but the telephone book can still serve as a reasonable people gazetteer of present surnames and as a representative dictionary and directory of modern Slovenia surnames.

Telephone books are becoming even more of a useful tool to the genealogist as CD-ROM technology spreads. The Slovenian telephone book is now widely available in Slovenia, and on CD-ROM. Although it seems too simple, the telephone book is an excellent genealogical source for Slovenians. The telephone book for Slovenia, One large hardbound book, covers the whole country. Complete addresses are included. I found my relatives by writing to a wide selection of names in different parts of Slovenia. Now, the names and numbers available on a CD ROM that we have in the SGS library and of course, like almost all other things, the Slovenian telephone book is available on line. This is a very under appreciated source of information. It's an encyclopedia of surnames, a gazetteer urging you to look in certain regions for your ancestors, and in some cases, an early indication whether if your surname is Slovenian.

Libraries

There are many libraries across the nation of Slovenia. Ljubljana has a significant number, and there are many private/church libraries throughout the countryside. SGS is actively seeking a complete listing of libraries across Slovenia.

Bookstores

Bookstores, new and used, are a genealogical source worth perusing in Slovenia. Whether you visit the country in person or write for additional information, bookstores can be an excellent source of information for the genealogist. Books, even used books, can be expensive in Slovenia. Catalogues are available from:

Cankarjeva založba, Trubarjev antikvariat, Mestni trg 25,

Ljubljana, Slovenia;

Državna založba Slovenija, Antikvariat, Mestni trg 26,

Ljubljana, Slovenia;

Marajna, Razstavno-prodajni atelje starinskih predmetov,

Tesovnikova 1000, Ljubljana, Slovenia;

Bukvarna »Bibliofilsko društvo, Slovenska cesta, Ljubljana,

Slovenia;

Knjigarna Trgovina Konzorcij, Slovenska 29, pp 49, 1108

Ljubljana, Slovenia;

Libri p.o., Prešernova 5, 1000 Ljubljana, Slovenia

Village histories or chronicles called *Vaška kronika* are prized finds in second hand bookstores. One town, Skofja Loka, publishes periodicals on local history and these might also be available.

SIM Slovenska izseljenska matica (Cultural Center for Slovenes Abroad), Cankarjeva 1, 1000 Ljubljana, Slovenia (fax and telephone 00 386 1 2410280 or 4251673) was founded in 1951 as a means of maintaining contact with Slovene emigrants and their various organizations. From the time of its establish-

ment, SIM has sought to develop and maintain contact between the homeland and the emigrant and their descendants at every level, national, cultural, social, and economic. Today, SIM maintains contact with the early generation of Slovenes and with the generations of their descendants who wish to preserve their roots.

In order to promote Slovenia and Slovene history and culture, SIM publishes the monthly color magazines *Rodna gruda* and *Slovenia*. Offered are articles in English and Spanish for those who do not read Slovene. Slovenia is an excellent source of information for the Slovenian genealogist, and a magazine subscription is worthwhile for anyone interested in either Slovenian genealogy or a geographical interest in this section of the Alps. It includes historical articles on towns and regions of Slovenia, short essays on Slovenian artists and dignitaries, and human interest stories useful to genealogists. In addition, there is usually an article or two specifically dealing with genealogy. A particularly useful series of articles on Slovenian surnames written by Janez Keber has been included in Slovenia each quarter. Janez had already published a book on Slovenian first names, *Leksikon imen*, 1988. *Rodna gruda* regularly carries the newsletter of the SGS. Once a year, SIM publishes the *Slovenski koledar*, a richly illustrated book that features articles on Slovene history and the history of history of Slovene emigration.

SIM follows over 1100 cultural, athletic, benefit, and other societies founded by Slovenes living abroad. SIM provides information to develop and preserve Slovene culture by support Slovene singing, folklore and drama groups, Slovene schools, Slovene Radio programs, and other organizations and individuals around the world. Provided are lyrics, musical notes, books, national costumes, records, cassettes, flags, etc. Each year SIM hosts cultural and other emigrant groups visiting Slovenia. SIM provides scholarships each year for studies at Slovene universities. They have initiated a summer school for Slovene language associated with Ljubljana University, which has been organized for young people in July. Each year SIM organizes outdoor picnics in Kamnik, Domžale, Nova Gorica, Murska Sobota, Kočevje and others. Contact them for details.

Other Genealogical Societies:

- Our Slovenian Genealogy Society International (USA)
- Slovenian Genealogical Society, Slovenia. Their address is: Slovenian Genealogical Society, Lipica 7, 4220 Škofja Loka, Slovenia. Phone: +386 4 5154261 Fax: +386 1 1235840 Email: srd@guest.arnes.si Website: <http://genealogy.iip.si>

Heraldry

A heraldry book titled »The Great Heraldry Book, 1687-1688«, by Johann Weichard Valvasor is being reproduced and published by The Slovenian Academy of Sciences and Arts. It is being distributed by Slavica Verlag, Dr. Anton Kovac, Elisabethstrasse 22, D-80796 Munich, Germany. Cost of the reproduction will be several thousand American dollars. While SGS cannot afford such an expensive book on our own, we have some members that are interested in purchasing a shared edition.

Researchers

The Slovenian Genealogy Society collects names of individuals willing to accomplish research for individuals for a fee. We do not make any determination of skill, and we always urge individuals to use extreme caution when arranging for investigative research. Fees should be clearly and fully negotiated before any requests are made. All requests should be clearly defined and agreed upon in writing. A final reminder: genealogical research is conducted either privately or for a fee with no guarantee of success. At times, the trail can become difficult leaving the genealogist with a researchers fee and almost no new information. Individuals who have done research for others in the past include:

Branka Lapajne, 108 Hollywood Avenue, Willowdale, Ont M2N 3K3, Canada; BMLroots@yahoo.com

Lea Benedejčič, Adamičeva 15, 1000 Ljubljana, lbene@attglobal.net

Matjaž Brojan, Masarykova 14, 1230 Domžale, Slovenia, matjaz.brojan@rtvslo.si

Peter Hawlina, Lipica 7, 4220 Škofja Loka, Slovenia, srd@guest.arnes.si

Tino Mamič, Manžan 37A, 6000 Koper, Slovenia, tino.mamic@ognjisce.si

Nekaj priporočil glede oblikovanja grbov in zastav

Peter Hawlina

Grb postane prebivališče duše. (Zato je nalašč poskrbljeno, da ga ne razume kdorkoli.)

Raba grbov se je na široko razmahnila po koncu križarskih vojn. Znani so bili že v antiki, na ščitih so jih uporabljali na Kitajskem in Japonskem, vendar se je zahodna heraldika razmahnila v trinajstem stoletju. Ob tem so se uveljavila nekatera temeljna pravila. Ta niso bila v vseh časih in kulturah enaka. Ta pravila tudi za nikogar niso obvezna. Tisti, ki jih ne upošteva, tvega 'samo' to, da ga poznavalci ne bodo upoštevali. Tudi med uveljavljenimi in celo zelo znanimi grbi je mnogo takih, ki ne sledijo osnovnim heraldičnim pravilom. To pa še ne pomeni, da se omenjenih pravil ni treba držati. Če nič drugega, nam ta pravila že sama po sebi zagotavljajo bolj kakovosten izdelek kot bi bil, če pravil ne bi poznali ali upoštevali.

Splošno priporočilo je: **manj je več!** To zelo koristno priporočilo obenem zadošča zahtevi, da mora biti grb od daleč razpoznaven.

Drugo splošno pravilo je, da se grb definira z opisom. V heraldiki, ki ima svojo mednarodno govorico, se grbovemu opisu reče blazon. Za enostaven grb bo zadoščal kratek blazon. Tak je določen z enim samim stavkom, včasih samo z nekaj besedami. Blazon v heraldiki je nekaj podobnega kot recept v kuhinji. Recept za palačinke je eden, jedi se med seboj lahko razlikujejo. V kuhinji je to odvisno od kuharja, v heraldiki od oblikovalca.

Imetnik grba torej ne predpisuje risbe, temveč definicijo.

Ravno tako se ne predpisuje oblike ščita, toliko manj razmerij med višino in širino in vsem podobnim. Ve se, da je grb vedno na ščitu. Ščiti so lahko najrazličnejših oblik. Spet je odvisno od oblikovalca, kakšnega bo izbral.

Predpisane pa so barve. Te so v osnovi samo štiri: črna, rdeča, zelena in modra. Poleg tega nastopata še dve kovini: zlata in srebrna. Ti dve kovini predstavljata rumena in bela barva. Vseh barv je torej šest. O izjemah tu ne bomo govorili.

Naslednje pravilo je, da na kovino ne gre kovina in na barvo ne gre barva. To pomeni, da gre lahko le barva na kovino (in obratno). Drugače povedano: med dvema barvama mora biti kovina.

Ne predpisuje se barvnih odtenkov. Teh enostavno ni! Ni svetlo in temno plave. Ni kobaltne in tirkizne....

Obstojajo tudi pravila o deljenju ščita v (barvne) ploskve. Te so v osnovi pokončno ali navpično enkrat ali večkrat deljene. S tem nastajajo polja. Vse to obvladuje preprosta grbovna govorica.

V cel ščit ali v posamezna polja se navadno umeščajo različna polnila. To so navado stilizirani liki. Lahko so geometrijski (med te bi morda lahko uvrstili razne križe, zvezde, sonca, (pol)mesece), lahko so vzeti iz živalskega ali rastlinskega sveta, lahko so fantazijski, morajo pa biti heraldično poznani. Tako ni mogoče upodabljati različnih cvetlic. Izbira je omejena. Najbolj znana je heraldična roža in oblikovalec mora vedeti, kako jo je treba narisati. Uporabljajo se mnogi predmeti, kot npr. različno orodje, orožje in drugi predmeti. Spet pa ne katerikoli. V klasični heraldiki so npr. poznane ladje, ni pa poznana podmornica. Oblikovalec je spet tisti, ki ve, kateri nabor polnil lahko uporabi.

Odveč je najbrž omenjati, da je neokusno uporabiti že uporabljen grb. Ravno tako ni dobro, da je grb preveč podoben že obstoječemu. Ponavljanju se bo spet lahko izognil samo dober poznavalec.

Vedeti je treba tudi to, da se heraldična risba razlikuje od drugih slikarskih tehnik. V heraldični risbi prevladuje stroga stilistika in ne verno posnemanje nekega motiva ali celo plastična upodobitev, senčenje, barvno niansiranje. Pravila in priporočila za oblikovanje grbov se razlikujejo od tistih, ki urejajo pečate, embleme, odlikovanja, znake, logotipe in še marsikaj drugega, kar nekateri včasih ponevedoma enačijo.

Izogibati se je treba preveč neposrednim ponavljanjem nekega splošno znanega lokalnega motiva. Grb Pise ne uporablja poševnega stolpa in grb Parme tudi ne parmezana.

To so osnovna pravila. Pravil je še veliko več, vendar že ta zadostujejo.

Zastava je izvedena iz grba

Če zastava ni usklajena z grbom, je očitno, da oblikovalec ni poznal osnovnega pravila o razmerju med grbom in zastavo. To ne pomeni, da se mora grb znajti v zastavi. Res je takih primerov precej, vendar s tem še ni omajana veljavnost priporočila, da naj bo zastava pravokotne oblike, vzdolžno (ali pokončno) deljena v dve ali več prog. Za državno zastavo naj bi bile tri proge, za zastave regij, pokrajin, občin... pa dve.

Glede barv so pravila povsem enaka pravilom v heraldiki.

Ne predpisuje se velikost, razmerje med višino in širino.

Tudi tu velja enako priporočilo kot v heraldiki: manj je več. Na drug način to povejo poznavalci: zastava mora biti tako enostavna, da jo zna narisati otrok, ko jo enkrat vidi.

Različni kroji, deljenja, našitki raznih znakov, črk, števil, emblemov, grbov in kar je še tega, zastavi ne koristijo - škodijo ji.

Družinska srečanja

Leon Drame

9. Majerjada

V soboto dne 8.6.2002 je bilo pri lovski koči LD Cerknica v Ževšah 8a deveto srečanje bratrancev iz družine Modic iz Ivanjega sela in družine Bele iz Žej. Srečanje se je pričelo zjutraj z vzponom sedmih udeležencev na Slivnico. Nadaljevalo se je ob 14. uri pri lovski koči. Srečanje je organizirala Nuša Kansky z vabili in Andrej Turk- Kutež iz Zelš z najemom in ureditvijo prostora. Na srečanju sem predstavil širšo rodbino Modic Majerjevih iz Ivanjega sela. Za deseto obletnico, ki bo prihodnje leto, načrtujemo izid kronike Majerjeve rodbine, ki jo je leta 1975 napisal Leon Knez.

6. srečanje bratrancev družine Urbančič

Srečanja se je udeležilo 28 potomcev rodbine Urbančič iz Knežaka. Srečanje je bilo v soboto 1. 6. 2002 s pričetkom ob 10. uri v Moravčah na tako imenovanem »piknik placu« pri brunarici. Srečanje je organizirala Maruša Urbančič ob svoji 60. letnici rojstva. Vabila na srečanje je razposlal Stanko Ambrožič iz Slavine. Rodoslovne podatke iz župnije Knežak je zbral Leon Drame. Dopolnila jih je Kajetana Simšič r. Štefin iz Postojne iz družinske kronike in neposredno na srečanju.

500 letnica priimka Premrl.

Prvega junija letos se je zbrala skoraj 400 glava množica Premrlov, Premerlov, Premrovov Premrujev in ostalih izpeljank tega priimka iz Vipavskega, Pivškega, Notranjskega, Dolenjskega, Gorenjskega, Štajerskega, Zamejstva, Hrvaške, Švice itd. Srečanje se je pričelo z mašo ob 11. uri, ki jo je daroval domači župnik g. Berce. Nadaljevalo se je z ogledom razstave v kulturnem domu, kjer so predstavili stare dokumente in slike vipavskih Premerlov. Opoldne je bila registracija udeležencev. Ti so ob tej priložnosti lahko kupili zbornik. Z izkupičkom so pokrili stroške za hrano in pijačo. Sledil je bogat kulturni program z dvema zboroma, plesno skupino, recitatorji, skeči, govoroma organizatorke Majde Cleimenz in gospe Rodman. Sledilo je kosilo in prost program, kjer so udeleženci ugotavljali, kako so si v sorodu. Z Nado Šantelj sva predstavila 8 rodovnikov 2000 pivških in notranjskih Premrovov, ki so si jih z zanimanjem ogledovali tudi Vipavci. Z rodovnikom, ki ga je predstavil Vladimir Premrov - Cesarjev iz Martinjaka, izdelal ga je leta 1935 Alfred Šerko I., smo povezali Premrove v 5 rodov. Od teh sta dva izumrla, trije pa združijo vseh preostalih osem vej.

Smisel življenja je saditi drevesa in ne pričakovati, da boš posedal v njihovi senci.

Nelson Henderson

Dlje ko vidiš nazaj, dlje boš videl naprej.

Sir Winston Churchill, 1874-1965.

Popis prebivalstva v ZDA za leto 1930

Ameriška firma Ancestry se je lotila prepisovanja in objavljanja rezultatov popisa prebivalstva za leto 1930. Za trideset držav je bilo v juliju 2002 prepisano:

- Alabama (94%)
- Arizona (89%)
- Arkansas (94%)
- California (100%)
- Colorado (88%)
- Connecticut (100%)
- Delaware (100%) - Z indeksom priimkov!
- District of Columbia (100%) - Z indeksom priimkov!
- Idaho (100%)
- Illinois (87%)
- Iowa (100%)
- Louisiana (100%)
- Maine (100%) - Z indeksom priimkov!
- Massachusetts (100%)
- Michigan (100%)
- Minnesota (90%)
- Mississippi (73%)
- Missouri (100%)
- Montana (100%)
- New Hampshire (90%)
- New Jersey (99%)
- New York (93%)
- North Dakota (100%)
- Oregon (100%)
- Pennsylvania (90%)
- Rhode Island (100%)
- Utah (100%) - Z indeksom priimkov!
- Vermont (100%)
- Virginia (96%)
- West Virginia (74%)

Več o tem je objavljeno na <http://www.ancestry.com/rd/census.htm>

SLOVENSKO RODOSLOVNO DRUŠTVO

<http://genealogy.iip.si/>

<http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm>

Bilten slovenskega
rodoslovnega društva

Zagreb dobiva Centar za istraživanje obiteljskog podrijetla

Osnujmo Hrvatsko rodoslovno društvo

Umirovljeni novinar Mladen Paver (mladen.paver@zg.hinet.hr), koji se godinama bavi povijesnom antroponimikom, predložio je osnivanje Hrvatskog rodoslovnog društva. Iako mu to nije struka, Paver je duboko ušao u tu problematiku te je prikupio bazu podataka s oko 18.000 prezimena iz Banske Hrvatske, starih najmanje 400 godina. »Nedostaje udruga, koja bi okupljala sve nas koji se bavimo disciplinama, vezanim za istraživanja porijekla prezimena i obitelji«, smatra on. »Slovenci imaju svoje Rodoslovno društvo, odlično uređenu stranicu na Internetu, odličan priručnik za istraživanje obiteljskog rodoslovlja. Kod nas od svega toga nema još gotovo ništa. Zato bi prvi korak trebao biti upravo osnivanje Hrvatskog rodoslovnog društva, a nadam se da ću do kraja godine dovršiti za nas u Hrvatskoj priručnik kao što ga već imaju Slovenci.«

Zagrebski »Večernji list«, 18. maj 2002

Aleja zaslužnih

Alojzij Pavel Florjančić

Rodovnik mi je takorekoč padel z neba. Pravzaprav sta k temu prispevala dva.

Eden od njih je Peter Hawlina, ki me že dolgo brezuspešno nagovarja, da bi se lotil iskanja svojih korenin. No, bolj plitve sicer poznam, za globlje pa nekako ne utegnem. Še ne! Pa mi prinese Peter te dni pravi rodovnik po očetovi strani, ki seže kar tja do leta 1620. Na začetku moj daljni prednik z istim imenom. Zanimivo!

Tu nekje bi uvrstili rodovniški prikaz, ki ga ima Pavle Florjančić na Cd-ju.

Drugi, pravzaprav prvi, ker je on naredil moj rodovnik, pa je bil nekdanji šentpeterski duhovnik Franc Pahulje. Ker me je Peter opozoril, da je Pahulje poleg »našega« rodovnika naredil še triinpetdeset drugih, sem moral »odslužiti« dar neba. Tega samoraslega rodoslovca naj bi predstavil v aleji zaslužnih. Po podatke o njegovem delovanju sem šel k aktualnemu šentpeterskemu župniku Antonu Prijatelju, ki mi je dal na razpolago župnijsko kroniko in repertorij (indeks) župnijskega arhiva. Fotografije in dodatne podatke sem dobil pri rodoslovčevi sestri Mariji (r. 1912), poročeni Lovšin (*Pri Matlevih*) oziroma njeni hčerki Mariji, poročeni Češarek, ki stanujeta na Griču pri Ribnici. Rezultati raziskave so naslednji:

duhovnik Franc Pahulje

Franc Pahulje (1906–1965)
Franc Pahulje se je rodil 8. 10. 1906

v Rakitnici št. 34, vulgo *Pri Pajtlerju*, župnija Dolenja vas pri Ribnici, kot prvi izmed šestih otrok, ki jih je imel oče Franc (*Šajbcov* iz Dolenje vasi) z drugo ženo Franciško, roj. Češarek. Rod Pahulje izhaja iz bližnje vasi Otavice, kjer se ga sledi do leta 1760 in kjer je še danes ta priimek. Prvotni priimek pred letom 1800 je bil Pachole.

Osnovno šolo je Pahulje obiskoval v Dolenji vasi, gimnazijo pa v Novem mestu, kjer je stanoval pri Kukavici. Bogoslovje je študiral v Ljubljani. Novo mašo je pel v Dolenji vasi leta 1931. Kot kaplan je služboval v Podzemlju, Črnomlju, Škocjanu, oktobra leta 1941 pa je prišel v Šentpeter pri Novem mestu za župnika.

20. 9. 1946 se je pred okrožnim sodiščem v Novem mestu (predsednik Boris Sartori, prisednika Jožef Petrica in Rudi Burger) začela razprava proti devetim obtoženim, »ki so med vsesplošnim odporom slovenskega naroda udinjali okupatorju in z ovajanjem zakrivili smrt ininternacijo nešteti Slovencev«. Med njimi so bili štirje duhovniki: župnik v Trebnjem Franc Fortuna, kaplan v Trebnjem Leopold Klančar, župnik v Mirni Peči Anton Kovačič in župnik v Št. Petru pri Novem mestu Franc Pahulje. Javni tožilec je bil Ciril Rus. Dva dni po razpravi je sledila obsodba. Pahulje je bil obsojen na 7 let omejitve svobode s prisilnim delom, na 5 let izgube aktivne in pasivne volilne pravice in na plačilo stroškov kazenskega postopka. V začetku je bil zaprt na Miklošičevi v Ljubljani, kasneje pa v mariborski kaznilnici. Bil je pomiloščen 28. 12. 1950, izpuščen pa 29. 1. 1951. Kot župni upravitelj se je vrnil 1. marca 1951 vŠt. Peter, kjer je deloval do svoje smrti 10. 9. 1965, ko je v župnišču nenadoma umrl za srčno kapjo. Pravili so, da zato, ker se je teden dni pred tem vrnil z letalom od svojega brata v Kanadi. Želel je biti pokopan vŠt. Petru, ki se mu je zelo priljubil. Ker tedaj niso našli oporoke, so ga pokopali v družinski grob v Rakitnici. Na njegov grob so še dolgo prihajali številni nekdanji župljani.

Franc Pahulje je bil odločen, dosleden človek, v stiku z ljudmi pa odkritega in vedrega značaja. Ljudem je rad svetoval in pomagal. Bil je tudi darežljiv. Gostilničar Žan Vidrih ga ima v zelo dobrem spominu. O njegovi priljubljenosti pove to, da so še več let po njegovi smrti prihajali številni (tudi po dva avtobusa) nekdanji župljani in novomeški prijatelji na njegov grob

Z lepo urejeno pisavo je odkritosrčno in zelo vestno popisoval dogodke v župnijsko kroniko. Kaže, da ga je to kasneje v takoimenovanem *Novomeškem procesu* dodatno obremenilo. Več listov iz medvojnega obdobja je skrbno izrezanih iz kronike. Po vojni pa je v kroniko začel lepiti le izrezke iz časopisov in beležiti le župnijsko statistiko. Izkušnje so ga pač izučile. Naklonjen opazovanju in beleženju dogodkov se je iz aktualnosti usmeril »nazaj«. Pisati je začel starejšo lokalno zgodovino za obdobje 1712–1720, naredil je popis duhovnikov župnije Št. Peter, naredil seznam cerkev in kapelic v fari, zapisoval in prepisoval stare pesmi.

V repertoriju (abecednem indeksu) rojstev, porok, smrti in oklicov je pripravil tudi številne rodovnike. Vsak od njih se navadno razteva od skrajnih dosegljivih virov (rojstva od leta 1642, poroke od leta 1644 in smrti od leta 1670), do sredine 20. stoletja. Poleg rojstev, porok in smrti je indeksiral še oklice. V zvezi s slednjim lahko ugotavljamo, da si je pri tem pomagal z rodovniki njihovih rodbin.

Rodovniki so narejeni za naslednje družine: *Becele, Berus, Bevc, Blažič, Bojanc, Brekerfeld, Brulc, Bučar, (B)Purkhardt, Colnar, Florjančić, Golob, Gorenc, Gottlieb, Gregorčič, Gričar, Hočevar,*

1620. Flajantschitsch (Flajanić) St. Peter 18(8) - 1953

Predmet

Fehave, Lanser in Korošec
Štev. vlož. zapisnika

Jelše 2

○ Marija	I	Javel p. 1620					
	II	Jakob p. 1654					
	III	Mihovel p. 1692					
○ Uršula	IV	Mihovel p. 1726 v Otočcu					Jelše 2
○ Marija Weiss por. 1793 p. 15.8.1791 + 17.V.1834	V	James p. 30.IV.1769 p. 4.IV.1841	Jose por. & Vodopivec Marjeta p. 1761				St. Peter 18(8)
○ Marija Kumpel, p. 1807 + 1866 - Simbak	VI	Anton (Lanser) p. 3.I.1807 + 1.IV.1877	James p. 1795 "Lanser"	Martin Kovac Otvarac p. 1814	Lukia p. 1801	Ant. James p. 1804	Michael p. 4.V.1798 "Korošec" pokristan 1867, možnar št. 8/191
○ Marija Korošec p. 1. II. 1850	VII	Anton	James	Lukia	Ant. James	Michael	Martha
○ Teresija Pinnic por. 4. II. 1873 p. 1850, 16. III. 1877 + 1919-14. V. St. P. 6	VIII	Anton p. 11. III. 1845 + 21. VII. 1930	Marija p. 1834 + 1916	Andrej p. 12. XI. 1860 + 16. V. 1919 (Kobro 5)	James p. 1836 Dionizij Stuharik + Otvarac št. 10.	Barbara p. 1838	Anna p. 1848 Tina p. 1843
○ Josefa Flajanić por. 20. II. 1906 p. 15. III. 1875 + 9. XI. 1950	IX	Anton p. 3. X. 1875 + 28. V. 1936	Ivane p. 1. IX. 1879	Teresija p. 2. IX. 1884	Marija p. 18. X. 1873		
Jelše 2	X	Anton p. 23. IV. 1909	Josef p. 19. IV. 1913	Josefa p. 14. IV. 1907	Marija 2. II. 1911	Mihavla p. 20. XI. 1915 + 1926	Maja p. 1926 + 1926

Hrastar, Jakše, Jan, Jevnikar, Jožef, Junc, Jurič, Kavšček, Kocjan, Kramar, Mardax, Margheri, Matežič, Mirtek, Novak, Opalk, Pleško, Povše, Radešček, Rajar, Rataj, Rifl (Rifelj), Schweiger, Seethal, Selak, Sonce, Šporar, (Sporer), Tekstor, Tratnik, Valvasor, Vidmar, Vidrih, Zagorc, Zupančič, Žitnik, Žura.

Sodeč po ažuriranemu rodovniku rodbine (Pachole-Pahulje) sklepamo, da se je naš zaslužnik z rodovniki začel ukvarjati res kmalu od začetka petdesetih let naprej. V primeru »našega« rodovnika Florjantschitsch (Florjančič) Št. Peter 18 (8) je v glavi številka 1953, kar je verjetno letnica nastanka rodovnika.

Za povrh

Pri rodni hiši mojega očeta na št. 8, (sedaj Šentpeter 31) kjer je bila tudi gostilna, se je reklo Pri Korošču. Dr. France Štukl, loški arhivar, dober poznavalec nastanka priimkov in kolonizacije Loškega gospostva, mi je svojčas razložil, da so dali domače ime Korošec pogosto prišlekom, ki so prihajali iz takoimenovane Koroške župe v Poljanski dolini nad Škofjo Loko. Tja so namreč freisinški škofje v enajstem stoletju naselili koloniste s Koroške. Ker pa je bila tedanja freisinška posest na Dolenjskem okoli Klevevža in nekdanjega Gutenwerta, so se tja lahko naseljevali tudi njihovi podaniki iz osrednjega freisinškega Loškega gospostva. Zato se pojavljajo Florjančiči oziroma Florijančiči ob spodnjem delu Krke nekako od Novega mesta do Krškega polja. Selitve posameznikov iz ene vojvodine v drugo (na primer iz Koroške na Kranjsko) so bile neobičajne in redke. Izjema so bile le organizirane selitve, kot je bila omenjena kolonizacija. Ker sem se pred več kot četrt stoletja naselil na Škofjeloškem, pa lahko morda rečem, da sem se kot ptica selivka vrnil v kraje svojih prednikov. Vsekakor za čas pred letom 1620. Morda so pa se moji predniki umaknili pred rekatolizacijo. Res so veljali Korošci v Št. Petru za frajgajste in liberalce. Vendar so to povezovali nekako z Vojno krajino. To, kakor iskanje morebitnih sorodstvenih vezi s tukajšnjimi »avtohtonimi« Florjančiči pa me morda še čaka. Kaj vse je sprožil Peter! Nevarno se je ukvarjati z rodoslovjem bi rekel Jože Weber.

Odziv na prispevek E. Krischa v Drevesih 3/2001

Silvo Torkar

Čeprav je gornji prispevek zaradi neobjavljenih tabel (tehnični spodrseljaj, tiskarski škrat?) skorajda neuporaben, se mi vendarle zdi potrebno opozoriti na nekatere nejasnosti in celo zmote, ki se pojavljajo v besedilnem delu.

Ločiti je potrebno med 'nemškimi priimki', ki v bistvu pomenijo priimke Nemcev oz. nemških naseljencev, ter 'priimki nemškega izvora' ali bolje 'priimki z nemško jezikovno podstavo', ki pa obsegajo poleg prvih še tiste priimke, ki so iz različnih razlogov nemško zveneči, vendar so njihovi nosilci Slovenci, bodisi že od samega začetka, bodisi zato, ker so bili po večstoletnem življenju v slovenskem okolju poslovenjeni. To ločitev je mogoče izpeljati samo na podlagi poznavanja zgodovinskih virov in še to ne v celoti, ker nam viri praviloma govorijo le o krajevnem in ne tudi etničnem izvoru.

Avtor prispevka vse nemške kolonizacijske valove zmotno postavlja v 14. stoletje, kamor sodi samo naselitev Kočevjarjev. Sorško polje med Kranjem in Škofjo Loko je bila poseljena z bavorskimi kmeti že v 11. stol., zgornja Selška dolina ali bolje Soriško ozemlje pa konec 13. stol. E. Krisch pozablja še na zgornjo Baško dolino oz. na Nemški Rut, ki je bil poseljen s tirolskimi kmeti pred sredo 13. stol.

Zgrešena je trditev, da priimek Beguš, katerega prvi znani zapis sega v l. 1515 in 1523 (Vagisch oz. Vegus, župa Kuk, tedaj še nemško Sneckh oz. Sibeneckh im Gerayt, v zgornji Baški dolini), izhaja s Tirolskega. Beguš je namreč nedvomno po jeziku slovenski priimek (in širše slovanski, saj ga ob koncu srednjega veka srečamo tudi na Poljskem: Biegosz, Biegusz), najverjetneje v pomenu 'prebežnik', s časom je postal eden od tipičnih priimkov v Stržiščah, kjer je kar pri dveh hišah postal tudi hišno ime (pri Spodnjem in Zgornjem Begžu). Če ta priimek danes srečamo tudi na avstrijskem Koroškem in Tirolskem, je to posledica novjših ekonomskih migracij (zlasti 19. stol.). Na to temo je pisal H.-P. Lesjak v reviji Kronika (44, št. 1, 1996), ki na Koroškem registrira še druge priimke migrantov iz zgornje Baške doline, kot so Drole, Kikel, Kusterle, Lesjak, Torkar itd. O tem, da se priimek Beguš ni mogel formirati na Tirolskem, se lahko prepričamo tudi iz monografije K. Finsterwalderja Tiroler Familiennamenskunde (Innsbruck 1990), ki se opira na bogate zgodovinske vire. Poleg tega bi vsak količkaj resen raziskovalec priimkov že moral vedeti, da kmečko prebivalstvo v 13. stol. priimkov še ni poznalo in da so priimki srednjeveških nemških kolonistov v Sloveniji nastali že po preselitvi, največkrat seveda iz nemških jezikovnih podstav, ker so njihovi nosilci takrat pač še govorili nemško.

Kaj delamo

Marjan Zupan

Vedno so me pritegnile stare zgodbe, ki jih je mama pripovedovala ob priložnostih. Temu tudi pripisujem svoje zgodnje zanimanje za rodoslovje. Proti koncu osnovne šole sem tako naredil prvi rodovnik, v katerem so bili le tete, strici, bratrance in sestrične. Občasno pa sem si zapisal tudi imena

maminih stricev, tet in sorodnikov, ki so ostali v njenem spominu le preko zgodb. Ti na hitro popisani listi so ostali v predalu do leta 1998, ko se mi je rodil sin Tibor. Tisto poletje sem začutil neustavljivo željo po tem, da poiščem pozabljena imena prednikov. Zapeljal sem se v vas Voglje, kjer je bila mama doma in obiskoval sorodnike, ki bi potešili mojo radovednost. Imel sem srečo, kajti že prav kmalu me je Bogatov Tine, kmet iz Vogelj, usmeril v domače župnišče in nato še v Ljubljanski arhiv. Nisem se posvetil le enemu priimku, temveč sem ril, kot krt, na vse strani. Navdušenje se je sprevrglo v strast. Strast ali pa zasvojenost sta besedi, ki ju velikokrat slišim med rodoslovci. Lansko leto spomladi sem del rodovnika, ki se je v treh letih zelo podebelil tudi natisnil. Že nekaj časa sem bil namreč tisti, ki je največ vedel o »zlahti« in to sem želel deliti z drugimi. Tako je

nastal rodovnik rodbine Bobnar iz Vogelj, ki je na voljo tudi v knjižnici rodoslovnega društva.

Poleg priimka Bobnar (Vogljje), raziskujem še materine prednike s priimki: Žerovnik (Voklo), Drinovc (Voklo), Sekne (Vogljje), Dolinar (Vogljje?), Reš (Šentvid), Resman (Šentvid?), Arhar (Zapuže), Kremžar (Zapuže?), Ovčjak (Trboje), Kokal (Trboje?), Zihlerl (Trboje?), Stare (Žerjavka), Likozar (Žerjavka?), Tičar (Vogljje), Prestor (Voklo), Zupan (Voklo?), Krivec (Zg. Brnik), Jenko (Zg. Brnik?), Luževac (Poženik), Jagodic (Cerklje?), Kosirnik (Cerklje?).

Po očetovi strani pa priimke: Zupan (Praprotna polica), Jenko (Praprotna polica), Globočnik (Praprotna polica?), Basej (Zg. Brnik), Teran (Zg. Brnik?), Burgar (Praprotna polica?), Olipič (Praprotna polica), Sajovic (Sr.vas pri Šenčurju), Štern (Sr.vas pri Šenčurju?), Qvocies - ki ga je pradedek spremenil v Kocelj (Vodice), Tavčar (Vodice?), Podlipnik (Vodice?), Jeraj (Vodice?), Župič (Zapotok ali Loka), Arko (Zapotok ali Loka), Blažič (Vodice), Bonča (Vodice?), Rozman (Vodice?), Juvan (Vodice?), Aljaž (Torovo), Zor (Vodice?). To so priimki direktnih prednikov.

Poleg tega, da sem med prijatelji, sosedi in še kom našel sorodnike, bi omenil še nekaj zanimivih dogodkov.

Lansko leto nas je obiskala mamina sestrična Margaret iz Pittsburga. Bila je rojena tam in čeprav je bila tukaj že na obisku, nikoli ni vedela, koliko sorodnikov ima tu. Lansko leto je imela osemdeset let, ki so jih spremljale močne bolečine v kolenu. Kljub temu je ves čas bivanja veselo iskala in spoznavala ljudi iz rodovnika.

Dogodilo se mi je tudi, da sem našel mamino izgubljeno nezakonsko malo-sestrično, katere oče je umrl med vojno in tako niso vedeli za njo. Veselje ob srečanju je bilo obojestransko.

Prav tako sem našel potomce babičinega bratranca, ki je imel otroke s tremi ženami, ki niso nikoli imeli stikov med seboj. Letos pred prvomajskimi prazniki sta se prvič videli teta in nečakinja.

Zanimiv pa je tudi dogodek, ki se mi je pripetil na rodoslovnem srečanju v aprilu letos. Po končanem predavanju sem pokazal g. Vrečku spisek priimkov iz knjig, ki so še v matičnem župnišču - status animarum Šenčur in okoliških vasi. Nehote sem mu pokazal tudi stare slike, za katere nihče ni vedel, kdo je na njih in mi jih je poslala Margaret iz Amerike (poslali so jih bili njenemu očetu ali pa teti). Pokazal sem jih le zato, ker se mi je med slike zavalil svinčnik, ki sem ga potreboval, da g. Vrečku napišem naslov. Presenečeno me je vprašal, odkod sem dobil slike - prepoznal je namreč dve, na katerih sta bili njegova žena in teta. Kdo jih je poslal v Ameriko in kakšna je povezava, še nisva odkrila.

Kot sem omenil, sem iz popisa župljanov (status animarum), ki jih hrani župnija Šenčur, izpisal vse priimke, hišna imena in kraj rojstva, ki je zapisan ob priimku.

Seznam vsebuje naslednje vasi: Adergas, Apno, Bela, Bled, Breg, Brezje, Britof, Bukovščica, Cerklje, Češnjevke, Čirče, Dragočajna, Drulovka, Dvorje, Grad, Hotemaže, Hrastje, Hraše, Ilovik, Lahovče, Luže, Milje, Olševek, Praprotna polica, Prebačevo, Predoslje, Srednja vas, Šenčur, Visoko, Vogljje in Voklo.

Domačije so bile znane pod naslednjimi domačimi imeni: Ahčin, Ahler, Ajdovec, Alenjok, Anžek, Balantič, Banka, Bankova bajta, Barle, Belehar, Beleharjeva bajta, Berašk, Berinc, Bertolbeš, Bič, Bideč, Bivje, Bizjak, Bizjakova kajža, Bobnar, Bogne, Bogneča bajta, Boljčar, Bošton, Brezar, Brič, Bunder, Cene, Cikovt, Cuk, Cvet, Čimžar, Čmžar, Čpinar, Debeljak, Debeljakova kajža, Dremovt, Drožar, Farovž, Ferjan, Foltan, Franc, France, Gaber, Gabrova bajta, Gobernik, Golob, Golobova bajta, Gostelj, Grašič, Groše, Gušec, Hlevar, Hruševac, Hudobivnik,

Jama, Jarec, Jeglej, Jereb, Jerinec, Jež, Joška, Jošto, Joža, Jožek, Jur, Jurček, Kaje, Kajž, Kampiž, Kaplanija, Kešan, Kimovec, Klošter, Klošterman, Kobasar, Konček, Konec, Koporec, Kopoš, Kovač, Kovač Gornji, Kovač Srednji, Kralj, Kramar, Kraševc, Kraševac, Kurnjek, Kušar, Leben, Lenart, Levčeva bajta, Levec, Lipar, Lipovec, Lojze, Lovrenček, Lovriček, Mačkovc, Mačkovac, Majenlanek, Makovčeva bajta, Makovec, Markuta, Martin, Martnjek, Maselj, Matija, Matijeva bajta, Mejač, Meljat, Mihovt, Mihovt, Miška, Miškov, Mohar, Mubi, Muren, Nauren, Oborhov, Oborhova bajta, Pajer, Pavšelj, Pek Bajta, Perdan, Pergar, Pergarjeva bajta, Peterček, Piber, Pipan, Planjava, Planjava bajta, Planjavšek, Planjavškova bajta, Plešec, Podlipnik, Podlipnikova kajža, Pof, Pofova bajta, Pojeren, Polovec, Polovec Kajža, Pošta, Prdan, Prusnik, Rabič, Razpotnik, Rebeček, Rus, Sedlar, Silnež, Siven, Sladkan, Sluga, Stritih, Stritihova bajta, Strupi, Strupijeva bajta, Svetelj, Šanger, Šepan, Šern, Šimen, Šipec, Škander, Šlibern, Štacunar, Štiftenga, Štingelc, Štinglec, Štorman, Štumfar, Šuštar, Templavček, Templov, Tilje, Tišler, Tof, Tonec, Trbe, Trbeč, Uličar, Vautar, Vehar, Vekač, Ves, Vesova kajža, Vozel, Zajc, Zajic, Žerovčeva bajta, Žerovec, Žerovec kajža, Žitnjek, Žumer, Žumrova kajža, Žušem in Žvirec.

Priimki v teh hišah so bili: Ahčin, Ajdovec, Anžič, Arh, Arhar, Arnež, Arnšek, Babič, Bajt, Balantič, Basej, Bedina, Belehar, Bergant, Berguš, Bitenc, Blagne, Blaž, Blažun, Bobnar, Bohinec, Boštic, Božič, Bregar, Brezar, Brgant, Brolih, Bučar, Bukovec, Bukovnik, Bulovec, Burger, Butkovič, Cankar, Celjer, Cesar, Cicigoj, Ciperle, Ciser, Coljnar, Čarman, Čebašek, Čebulj, Čimžar, Dacar, Debeljak, Demšar, Dolinar, Dolinšek, Draksler, Drinovec, Drolc, Erbežnik, Erzar, Fajfar, Fende, Ferjan, Florjančič, Frantar, Gale, Gašperlin, Gašperšič, Gašpirc, Gisella, Glastovec, Globočnik, Golob, Gorevec, Grajzar, Grašič, Grča, Gregorc, Gros, Grošelj, Hafner, Harle, Hočevac, Hribar, Hromec, Hudobivnik, Hvasti, Ilija, Jagodec, Jagodic, Jekovec, Jelenc, Jenko, Jenkole, Jerman, Jerše, Juvan, Kadivec, Kalinšek, Kalnik, Kastrun, Kavčič, Kejžar, Kepic, Kerc, Kern, Kimovec, Knific, Kokalj, Konec, Kopač, Kordež, Korošec, Kos, Kosec, Kosirnik, Košmerlj, Košnik, Kovač, Kozel, Kozelj, Kralj, Krč, Kristanc, Kristanec, Krišelj, Krivic, Križnar, Križner, Kropar, Kukelj, Kuralt, Kurnjek, Kveder, Lautar, Lipičnik, Ločniškar, Logar, Luskovec, Maček, Marjetič, Markovec, Markovič, Markun, Markuta, Maselj, Mihevc, Mihevec, Mihovc, Milač, Mlakar, Mohar, Molj, Moran, Mubi, Mul, Muren, Naglič, Novak, Oblak, Okorn, Olipič, Oman, Omers, Oražem, Orehar, Osel, Ostanek, Osterman, Pack, Pajer, Pavlič, Pečnik, Perdan, Perič, Perne, Petrina, Pevc, Piber, Pičman, Piessmager, Pikš, Pilar, Piljer, Pintar, Pipan, Plevelj, Podgoršek, Podjed, Podlipnik, Pogačnik, Porovne, Potočnik, Povše, Praprotnik, Pravst, Prdan, Premozar, Presek, Prestor, Preša, Prešern, Prian, Prosen, Pršina, Pušavec, Rabič, Rejc, Remec, Remic, Rešek, Rezar, Rihteršič, Riler, Roblek, Rogelj, Ropotar, Ropret, Rozman, Rupnik, Sajevec, Sajevec, Sajovec, Sajovic, Samec, Seeberger, Sekne, Selan, Sešek, Sežun, Sitar, Skodlar, Skok, Skubar, Slabe, Slemc, Smole, Sodnik, Srebrnjak, Stare, Stefe, Stenovec, Stružnik, Sušen, Sušnik, Svetelj, Šifrer, Šimnovc, Šimnovec, Šink, Šipec, Šiška, Šivec, Škander, Škerjanec, Škofic, Škrabec, Šolar, Šorn, Štam, Štefe, Štempihar, Štirn, Štular, Šubelj, Šuštar, Šuštaršič, Tičar, Traven, Trbe, Trobec, Uličar, Umnik, Urbanček, Urh, Uršnik, Ušlakar, Vajt, Vavpetič, Vehovec, Verbič, Verhovnik, Verতোšek, Ves, Videc, Vidic, Vidmar, Vreček, Vrhovnik, Vršnik, Vrtnik, Weingerl, Zadnikar, Zajec, Zamečnik, Zarnik, Zavrl, Zelnik, Zevnik, Zihlerl, Zlate, Zmrzlikar, Zoltar, Zorman, Zupan, Zupanec, Zupin, Žagar, Žavbi, Žerovec, Žerovnik, Žibert, Žirovec, Žitnik, Žumer in Žun.

RAST - Raziskovalni STiki

Poizvedbe

Spoštovani.

V Gorenjskem muzeju hranimo in raziskujemo obsežnejšo zbirko korespondence družine Bregar iz prve svetovne vojne. Starša Josef Bregar in mama Neža roj. Droll sta bila med prvo svetovno vojno nadučitelj in učiteljica v osnovni šoli Zg. Šiška in tam so tudi stanovali.

Trije sinovi: Vladimir, Milan in Stanko so se jima rodili še v prejšnji službi v Kranjski Gori v letih 1893-1897. Dva od sinov sta padla, tretji - Stanko - pa je preživel tako prvo kot drugo svetovno vojno.

Žal o družini ne vemo nič drugega. Ker pa je zbirka pisem in dopisnic zelo dragocena in predvsem tudi osebna, moramo najti potomce preživelega Stanka Bregarja, preden jih objavimo v knjigi.

Dr. Stanko Bregar je bil v obdobju med svetovnima vojnama sodnik v Kranjski Gori in tam se je arhiv korespondence k sreči tudi ohranil. Prve mesece vojne je bil preseljen v Srbijo. Našli smo še pričo, da se je vrnil v Slovenijo leta 1945, od tedaj dalje pa kot zakleto ne pridemo naprej.

Ali bi nam morda lahko člani vašega društva kako pomagali?

Najlepša hvala za sodelovanje in lep pozdrav iz Kranja mag. Tatjana Dolžan Eržen, višja kustosinja za etnologijo info@gorenjski-muzej.si

Spoštovani.

V Tolminskem muzeju zaključujemo s stalno postavitvijo zgodovinsko-etnološke zbirke. Del zbirke bo namenjen predstavitvi tolminskih kmečkih uporov. V tem sklopu bomo predstavili tudi rodbino Coronini. Rodbina se je razvila v štiri družinske veje, ena je bila tudi tolminska. Coroniniji so bili namreč prisotni tudi v Tolminu. V primorskem biografskem leksikonu je sicer razvoj te veje opisan. Glavarje iz te rodbine delno navaja tudi Simon Rutar, vendar tu ni podatkov o zadnjih grofih Coronini.

Po podatkih, ki sem jih zbrala iz že omenjenih virov in iz arhivskih listin, ki jih hranijo italijanski arhivi, so bili v Tolminu kot glavarji:

- 1651-1660 Peter Anton Coronini
- 1661-1687 ? Peter Anton Coronini (sin)
- 1687-1734 (+1741) Jakob Anton Coronini
- 1734-1754 (+1754) Johann Ignaz Coronini
- 1754-1773 Jacob Anton Coronini
- 1773-1798 Peter Anton Coronini
- 1783-1807 Pompeo Coronini (po arhivskih zapisih prisoten v Tolminu)
- 1837-1845 Antonio Coronini, sin Pompea
- 1848 Anton Coronini

Na internetu sem dobila pod http://www.centroricerche-archeo.org/storialocale_nobilta_coronini.htm podatke o rodbini Coronini Cronberg in vseh štirih linij, vendar za tolminsko vejo ni natančnih podatkov.

Če je v vaši moči, vas prosim za pomoč oziroma nasvet kako priti do željenih podatkov.

Za vašo pozornost se vam lepo zahvaljujem. Lep pozdrav mag. Damjana Fortunat Černilogar dunjana.fortunat@guest.arnes.si

Tiny Tafel

N Marjan Zupan
 A Podhom 8a
 A 4267 Zgornje Gorje
 T 04 725807
 D /IBM/
 F Brother's Keeper Windows 5.2
 Z 52 Brother's Keeper Mp
 A420 1848:1848 Aljaž\Torovo 7/Torovo 7
 A660 1782:1782 Arhar____/____
 A620 1820:1820 Arko____/____
 B220 1800:1843 Basej____/Spodnji Brnik 10
 B400 1780:1875 Blažič____/Vodice 33
 B156 1784:1912 Bobnar\Vogljje 20/Vogljje 14
 B500 1789:1789 Bonča____/____
 B626 1847:1876 Burgar\Praprotna Polica 7/Praprotna Polica 7
 C220 ____:____ Cigoj____/____
 D456 1788:1788 Dolinar____/____
 D651 1794:1794 Drinovc____/____
 G415 1771:1771 Globočnik____/____
 J232 1822:1822 Jagodic\Šmartno 20/Šmartno 20
 J520 1801:1801 Jenko\Praprotna Polica 16/Praprotna Polica 16
 J620 1777:1777 Jeraj____/____
 J150 1774:1774 Juvan____/____
 K524 1840:1935 Kmecl____/Trbovlje
 K242 1877:1915 Kocelj\Vodice 62/Vodice62 / 88
 K240 1795:1795 Kokal____/____
 K265 1792:1792 Kosirnik____/____
 K656 1782:1782 Kremžar____/____
 K612 1813:1871 Krivec____/Šmartno 20
 L226 1826:1826 Likosar____/____
 L152 1881:1881 Lipičnik____/____
 L120 1827:1845 Lužovec\Poženik/Šmartno 20
 M220 1870:1907 Macak____/Sežana
 M410 1900:1900 Milovia\Mojdež/Mojdež
 O412 1817:1817 Olipizh____/____
 O122 1825:1879 Ovčjak\Trboje 44/Trboje 44
 P341 1807:1807 Podlipnik\Smlednik/Smlednik
 P623 1790:1819 Prestor____/Voklo 18
 Q122 1804:1915 Qvocies\Vodice 12/Vodice62 / 88
 R255 1840:1873 Reichman____/Ljubljana
 R255 1785:1785 Resman____/____
 R000 1815:1842 Reš\Šentvid 42/Šentvid 42
 R255 1804:1804 Rozman\Lahovče/Lahovče
 S212 1849:1849 Sajovic\Srednja Vas 4/Srednja Vas 4
 S250 1818:1818 Sekne\Vogljje 19/Vogljje 19
 S640 1828:1828 Siherl\Trboje 70/Trboje 70
 S360 1859:1859 Stare\Žerjavka 4/Žerjavka 4
 S134 1845:1845 Svetelj____/____
 T160 1774:1774 Tavčar____/____
 T650 1815:1815 Teran____/____
 T600 1784:1784 Tičar____/____
 U521 1858:1858 Unkovia\Mojdež/Mojdež
 V221 1888:1973 Vojaković\Igalo/____
 Z600 1818:1818 Zor____/____
 Z150 1793:1793 Zupan____/____
 Š365 1819:1819 Štern____/____
 Ž615 1785:1975 Žerovnik\Voklo/Kranj
 Ž100 1815:1843 Župič____/Zapotok 83, Loka 5
 W 11.09.2002

Novi člani

221	Bregant Boris	1000 Ljubljana	Goce Delčeva 9
	boris.bregant@guest.arnes.si		
223	Prašnički Martin	2107 Maribor	Plečnikova 9
224	Stanovnik Andrej	1241 Kamnik	Podgorje 55
225	Piber Donat	4264 Boh. Bistrica	Grajska 21
226	Makoter Alojz	9240 Ljutomer	Kidričeva 75
227	Rome Rudolf	1290 Grosuplje	Velika Stara vas 2
228	Djurovič Marija	1000 Ljubljana	Hajdrihova 28a
229	Razboršek Milan	2318 Laporje	Razgor 20a
	nina.razborsek@guest.arnes.si		
230	Berk Sandi	1108 Ljubljana	Dolenjska cesta 40
	sandi.berk@geod-is.si		
231	Poeschl Peter	1000 Ljubljana	Bratov Učakar 6
	peterpoeschl@siol.net		
232	Čeligoj Vojko	6250 Ilirska Bistrica	Hrib svobode 18
	vojko@hotmail.com		
233	Rajčević Jasna	6271 Dekani	Dekani 29A
	nastja.rajcevic@guest.arnes.si		
234	Cerar Marjan	1260 Ljubljana Polje	Cesta IV 38
	marijan.cerar@siol.net		
235	Eržen Vlada	8000 Novo mesto	Ragovska 6a
	vlada.erzen@anova.net		
236	Jakša Denis	8333 Semič	Roška 3
	denis.jaksa@iskra-semic.si		
237	Vidovič Maruška	1000 Ljubljana	Beethovnova 9/III
	maruska.vidovic@ivz-rs.si		
238	Celar Branko	4220 Škofja Loka	Partizanska 45
239	Notersberger Boris	3221 Teharje	Slance 20
	sezamy@siol.net		
240	Anderlič Jože	1000 Ljubljana	
	anderlic@mons.si		
241	Fonda Robert		robert.fonda@excite.com
242	Rojc Borut	1261 Ljubljana Dobrunje	C. 13. Julija 16 b
	karamela@siol.net		
243	Zupanc Klemen	4228 Železniki	Martinj vrh 4
	klemen@martinjvrh.com		
244	Grašič Marjan	4000 Kranj	C. na Rupo 24
245	Preinfalk Miha	1292 Ig	Ig 181
	miha.preinfalk@siol.net		
246	Škrjelj Jelka	1311 Turjak	Turjak 13
	jelkas@yahoo.com		
247	Smolej Maja	4273 Blejska Dobrava	Lipice 8a
	maja.smolej@g-kabel.si		
248	Fabjan Edi	6210 Sežana	Avber 19
	edi.fabjan@siol.net		

Vsem novim članom želimo dobrodoščilo!

Kot vidite, se približujemo številki 250. Članov v resnici ni toliko. Nekaj jih vsako leto odpade. Največ zaradi neplačane članarine. Tako je trenutno na seznamu komaj nekaj več kot 100 članov, ki so poravnali članske obveznosti.

Letna članarina je 6.000 sit. S članarino krijemo stroške za izdajanje časopisa Drevesa. Vse ostale stroške, kot so tisti za posebne društvene projekte in za (računalniško) opremljanje, krijemo s prispevki sponzorjev. Izdajanje časopisa Drevesa je povsem volontersko delo in v veliki meri odvisno od sodelovanja članov društva.

Članu avtomatsko preneha članstvo v tekočem letu, če do občnega zbora, ki je praviloma v mesecu maju, ne poravna članarine. Za ponovno včlanjanje je treba plačati 600 sit.

Nečlani lahko časopis Drevesa naročijo. Letna naročnina je 6.600 sit, ne glede na število izvodov. Posameznih številok praviloma ne prodajamo, člani in naročniki lahko kupijo cel letnik ali več letnikov. V izjemnih primerih je cena posamezne enojne številke 2.000, dvojne pa 3.000 sit. Interesenti lahko dobijo še kompletne letnike ali celo vse dosedanje številke.

Članarino, v znesku 6.000 SIT, lahko nakažete na naš poslovni račun pri Novi ljubljanski banki: 02010-0035458316, prejemnik Slovensko rodoslovno društvo, Lipica 7, Škofja Loka. Kot namen nakazila navedite »članarina 2002«. Članarino je mogoče vplačati tudi na vseh društvenih srečanjih. Ta so vsaj dvakrat mesečno.

Če ste uporabnik Teledoma ali Klik-a lahko plačilo opravite preko teh dveh storitev. Za morebitna dodatna pojasnila se obrnite name: Lea Benedejčič, Adamičeva 15, 1000 Ljubljana Tel.: 040 249 421, e-naslov: lbene@attglobal.net

Koledar prireditev SRD za leto 2002

- 14. 5. 02 Redno društveno srečanje in občni zbor
- 28. 5. 02 Jaka Hawlina: Civilne in cerkvene zakonske določbe
- 11. 6. 02 Redno društveno srečanje
- 18. 6. 02 Irena Zupanič: Ugotavljanje sorodstvenih povezav z genetskimi metodami
- 9. 7. 02 Redno društveno srečanje
- 23. 7. 02 Zijad Bečirovič: Običaji v islamski družbi
- 13. 8. 02 Počitniško srečanje v gostini na Livadi
- 10. 9. 02 Redno društveno srečanje
- 21. 9. 02 Piknik vrh Korena (rodoslovna konferenca)
- 24. 9. 02 Peter Hawlina: Računalniška tematika
- 8. 10. 02 Redno društveno srečanje
- 22. 10. 02 Mirko Kambič: Kaj nam pove stara fotografija
- 12. 11. 02 Redno društveno srečanje
- 26. 11. 02 odprto
- 10. 12. 02 Redno društveno srečanje
- 17. 12. 02 odprto

Vsa predavanja so ob 18. uri v sejni sobi SSK

triglav

ZAVAROVALNICA TRIGLAV, D.D.

Poročila o delu

- 18. 12. 200, dr. Matjaž Klemenčič: Slovenske naselbine v ZDA, 28 udeležencev
- 8. 1. 2002, Redno mesečno srečanje, 31 udeležencev
- 22. 1. 2002, mag. Maruška Vidovič: Poročne migracije, 30 udeležencev
- 30. 1. 2002, Peter Hawlina: Predavanje o rodoslovju za Društvo za razvijanje preventivnega in prostovoljnega dela., 24 udeleženk.
- 12. 2. 2002, Redno mesečno srečanje, 44 udeležencev
- 26. 2. 2002, dr. Rok Strgar: Slovenci v avstroogrski vojni, 44 udeležencev
- 12. 3. 2002, Redno mesečno srečanje, 32 udeležencev
- 26. 3. 2002, dr. Aleksej Kalc: Spiski izseljencev v tržaškem pristanišču, 33 udeležencev
- 9. 4. 2002, Redno mesečno srečanje, 31 udeležencev
- 23. 4. 2002, Peter Hawlina: Novosti iz rodoslovnega računalništva, 24 udeležencev
- 14. 5. 2002, Redno mesečno srečanje in občni zbor SRD, 31 udeležencev
- 28. 5. 2002, Jaka Hawlina: Cerkevna in civilna določila glede porok med sorodniki, 25 udeležencev
- 11. 6. 2002, Redno mesečno srečanje, 24 udeležencev
- 18. 6. 2002, dr. Irena Zupanič: Genetske raziskave in rodoslovje, 27 udeležencev
- 9. 7. 2002, Redno mesečno srečanje, 18 udeležencev
- 23. 7. 2002, mag. Zijad Bečirovič: Običaji v islamski družbi, 20 udeležencev
- 13. 8. 2002, Počitniško srečanje na Livadi, 10 udeležencev
- 10. 9. 2002, Redno mesečno srečanje, 30 udeležencev
- 21. 9. 2002, 7 simpozij Slovenskega rodoslovnega društva, 5 udeležencev
- 24. 9. 2002, Peter Hawlina: Računalniška tematika, 10 udeležencev

7. simpozij Slovenskega rodoslovnega društva

Leon Drame

V soboto, 21. 9. 2002, je bil Vrh Korena 7. simpozij na temo Rodoslovni prikazi. Simpozija se je zaradi slabega vremena udeležilo le 5 udeležencev. Od 9. do 11. ure smo z različnimi rodoslovnimi prikazi spoznavali možnosti za ugotavljanje sorodstvenih povezav. Razpravo je koordiniral Leopold Mokotar, ki je za ta namen preskrbel tudi opremo. Popoldanski del simpozija je bil namenjen predstavitvi nekaterih tehnoloških možnosti prikazovanja rodoslovnih podatkov in njihovega preoblikovanja v obliko, ki jo zahtevajo posebna orodja (npr. EXCEL).

Izlet članov SRD v Nabrežino (13. april 2002)

Tatjana Tomazo-Ravnik

Zborni mesto na koncu Viča nas je sprejelo v dežju. Z akademsko četrtjo smo se odpeljali proti Italiji. Pot je hitro minila, saj je k dobri volji pripomogla vsebina 300-vatne žarnice, »napolnjene s kačjo slino« enega od izletnikov. Popis udeležencev nas je prisrčno zabaval. Naš cilj je bila občina Devin - Nabrežina. Po popisu maja 2001 je imela 9.017 prebivalcev. Italijansko slovenske oznake so nas pripeljale mimo ali točneje pod znameniti železniški viadukt, ki ga ima občina tudi v grbu in, ki je popeljal južno železnico proti Trstu. Ob 9.30 smo prispeli v center vasi Nabrežina. V župnišču so bili že pri delu udeleženci izleta, ki so prišli iz Izole. Radovedno so sklanjali glave nad župnijskimi matičnimi knjigami, ki jih je prijazno pripravil gospod župnik Breclj. Poleg rojstnih, poročnih in mrliških knjig, ki so ohranjene od leta 1810 dalje, urbar pa od 1779, nam je po pozdravu gospod župnik predstavil štiri zelo zanimiva na novo restavrirana platna križevega pota in originalni portret, olje na platnu, pesnika Simona Gregorčiča. V dvoranici nas je pozdravil naš gostitelj gospod Ladi Gruden, ki nam je predstavil program naših ogledov. Prva pot je bila ogled začasnega muzeja ribištva na slovenski obali na podstrešju hiše gospoda Valentina Zacharije. V manjših skupinicah smo si ogledali zanimivo zbirko in poslušali ob fotografijah in eksponatih zgodovino ribištva na tem delu obale. Gospod Zacharija nam je pokazal tudi pletenje mreže, predvsem pa nas je navdušil s predstavitvijo izjemne znamenitosti tega dela obale. To je deblak - ČUPA - čoln izdelben iz enega samega jelovega debla, ki bo v originalni izvedbi v kratkem obogatil Slovenski etnografski muzej. Opisal nam je tudi lovljenje tun, ki je v prejšnjem stoletju še potekalo na tem delu obale. Avtobus nas je nato odpeljal na dvorišče Državne srednje šole Igo Gruden v Nabrežini. Gospod ravnatelj Zvonko Legiša nas je pozdravil s pesnikovimi verzi:

*Naj kdor koli kdaj te vpraša,
Kdo živi na zemlji tej,
Vedi: zemlja ta je naša
Tvoji dedi spijo v njej,
Zanjo bori se naprej!*

(Sinu)

Po predstavitvi občine in šole nas je povabil na ogled kratkega filma o Učni poti Nabrežina, ki je rezultat raziskave učencev te šole v šolskem letu 1998/99. To je krožna pot, ki se začne in konča pri šoli in šteje 11 postaj, ki so zanimive iz različnih vidikov. Pot je v celoti dolga približno 6 km in za njen ogled potrebujemo okoli dve uri. Ogledu filma je sledil pogovor in ponudba gospoda Kobija v imenu SRD, da bi na šoli predstavili izdelavo rodovnika s pomočjo računalniškega programa Brother's Keeper. Gospod Ladi nas je nato povabil na ogled dela učne poti. Dež je prenehal in z veseljem smo zajemali sapo polno pomladnih svežih primorskih vonjev. Žal so ob pogledu na morje prevladoval sive barve. Na razgledišču pod Oljščico, ko smo opazovali nabrežinski breg in gojišča školjk, smo izvedeli marsikaj zanimivega iz življenja Nabrežincev pa tudi avanturističnih doživljajev gospoda Grudna na razburkanem morju, kjer je ribaril z bratom in očetom. Gospod

Gruden ima zanimivo dokumentacijo o delu in življenju primorskih Slovencev, zlasti ribičev in kamnosekov iz Nabrežine in okolice.

Ob povratku k avtobusu so nas pozdravili že prvi sončni žarki. Pridružil se nam je gospod Bruno Volpi Lisjak, kapitan morske plovbe, ki nam je podrobno opisal našo nadaljnjo pot, predvsem pa predstavil zgodovino Slovenske obale, z vsemi vzponi in padci ter prizadevanji posameznikov za ohranitev dediščine.

Najprej smo se odpeljali do znamenitih nabrežinskih kamnolomov, ki so že v antičnih časih oskrbovali gradbišča s svojim kamnom. Kar 90% materiala pri izgradnji Ogleja pripada temu kamnu. Kamen so po južni železnici pripeljali do Dunaja, uporabljali pa so ga tudi za zidavo imenitnih stavb v Kairu pa tudi v Ameriki ter seveda po Evropi v Pragi, Dunaju, Budimpešti. V Ljubljani lahko vidimo nabrežinski apnec kot ograjo pred Univerzo in kot podstavek Vodnikovega spomenika. V Postojni je bil uporabljen pri zidavi stavbe pri vходу v jamo. Slavospev nabrežinskemu kamnu je železniška postaja v Milanu iz leta 1931. Kamnolomi so poleg ribišтва zaposlovali večino prebivalstva in dolga desetletja so bili širom svojih meja poznani kamnoseki iz Nabrežine.

Tako jih v številnih pesmih opeva tudi pesnik Gruden

*O kamnolomci iz Nabrežine
kraški ruvarji vi iz Šempolaja,
prašni kamnarji iz Svetega Križa,
vsi iz Slivnega, Mavhenj, Sesljana ...*

*Silen, ogromen iz vaših je rok
rasel čez Sočo solkanski obok;
vaše so delo do Trsta vozili
kmetje z volmi; čez morje nosili
v Kajro, Ameriko ga parobrodji;
banke, palače oholi gospodi
v Pešti, na Dunaju vi ste gradili,
mesta krasili za slavo tujine -
divje vam glas
šel je čez Kras,
o kamnolomci iz Nabrežine...
kaj bo iz vas, o kaj bo iz vas?*

(Nabrežinskim kamnolomcem)

Kamnolomi še vedno delujejo. Delo je sedaj mehanizirano, saj npr. v enem vse delo opravijo stroji pod vodstvom dveh delavcev.

Čas je bil za kosilo, ki nas je čakalo v vasi Slivno pri Sardočevih. Bogat izbor primorskih predjedi nas je razveselil v nadaljnji ponudbi pa smo nekateri pogrešali vonj morja. Domače vino je le še pomagalo k dobri volji, saj je bilo nebo od tedaj naprej sinje modro. V času kosila nam je gospod Gruden predstavil zanimive knjige, ki opisujejo življenje v tem predelu in kar nekaj izvodov knjige Kamen - 10 let, 1992-2001, SKD Igo Gruden, Trst 2001 smo kupili. Po kratkem sprehodu skozi vas in pogledom na Grmado, znano fronto v prvi svetovni vojni, smo se odpeljali do začetka Rilkejeve poti, kjer smo se sprehodili do roba pečine in občudovali prelep

razgled od Savudrije preko Trsta, Miramara, strme Nabrežinske obale do gradu Devin in dalje do furlanske nižine. Na razgledišču nam je gospod Lisjak pripovedoval veliko zanimivosti iz teh krajev, o beli ženi pod devinskim gradom, o življenju Slovencev na tem delu Jadrana.

Naslednji postanek je bil Štivan s cerkvico Sv. Janeza Krstnika, ki je na močvirnem področju treh izvirov reke Timav. Reka Timav privre na dan malo pred morsko obalo po 40. km podzemne poti od Škocjanskih jam, kjer ponikne. Ogledali smo si še področje Sardočevega mlina na Timavi (skupinska fotografija). Ob povratku k avtobusu smo si v primorski goščavi ogledali odtise vozil iz antičnih obdobij - cesta Via Gemina, ki je vodila od Aquileje do Panonije. Gospod Lisjak je omenil, da je to eden redkih ostankov, kjer je možno izmeriti medosno razdaljo med kolesnicami. Via Gemina je rimsko ime za nam verjetno bolj znano jantarjevo pot. Cesta je dobila ime po 13. legiji - Gemino Legio, katere legionarji so jo gradili. Kar iz avtobusa smo si ogledali Sosljanski zaliv, ki seveda živi danes v duhu časa. Deluje kot izredno slikovita marina za jadralce. V zalivu pa je tudi zelo močan in športno uspešen slovenski jadralni klub, ki si je nadel ime »Čupa«.

Vrnili smo se v župnišče, kjer so nas še čakale matične knjige, pijača in potica. Pogovarjali smo se z g. župnikom, gospod Lisjak pa je prisotne zaprosil za pomoč pri izpeljavi svojega načrta za izvedbo Pomorsko-ribiškega muzeja v Križu.

Predstavil je tudi svojo knjigo o pomorstvu na slovenski obali: »Slovensko pomorsko ribištvo skozi stoletja od Trsta do Timava« ter en izvod poklonil SRD. Prava Slovenska obala gledano zgodovinsko je v tem delu Jadrana med Barkovljami in Timavom in zgodovina Slovencev na tej obali je zelo bogata. »Slovenska obala« med Kopro in Piranom je bila v zgodovini poseljena z Romani, Slovani pa so kmetovali v zaledju. Gospod Volpi Lisjak je prisotne tudi zaprosil za pomoč pri uresničitvi njegovih načrtov. Prav nikomur se ni hudo mudilo domov, tako da smo se poslovili na vaškem trgu ob 20. uri in se odpeljali. Nekateri s kombijem proti Izoli, večina pa z avtobusom proti Ljubljani. Kompasov voznik nas je varno vozil po vsej poti in tako smo okoli desetih zvečer zaključili pot na Viču. Voznik si je ob postankih nabral kar okusno večerjo divjih špargljev, mi pa smo polni zanimivih informacij odšli vsak proti svojemu domu. Med klepeti in sprehodi so se našle marsikatero rodovne povezave, nekateri so našli v nabrežinskih knjigah podatke o svojih sorodnikih in tako prijetnih strokovnih potepanj si lahko le želimo. Zahvala vsem organizatorjem in vodjem, da je potekalo vse po programu. Zahvaljujem se gospodu Kobiju za nekatere navedene podatke, saj me je prošnja o opisu zanimivega in prijetnega izleta presenetila in si vseh informacij nisem natančno zapomnila. Ali so za lepše vreme bile krive fige ali molitve pa naj vsak udeleženec presodi sam.

Poročilo o občnem zboru SRD

Vasja Butina

V torek, 14. maja 2002 se je, tako kot vsako leto spomladi, sestal občni zbor Slovenskega rodoslovnega društva v prostorih Svetovnega Slovenskega kongresa v Ljubljani. Zbor je, kot najvišji organ društva, na katerem lahko sodeluje vsak član, obravnaval delo društva v preteklem letu, ocenil finančno poslovanje, izvolil nove organe društva in sprejel program dela v naslednjem enoletnem obdobju.

Delo društva v letu 2000/1

Predsednik društva Peter Hawlina je v poročilu o delu društva v letu 2001 poudaril, da so vse aktivnosti podrobno zabeležene v biltenu Drevesa, na društvenih internet straneh in tudi sproti na rednih srečanjih članov društva. Tako kot že vrsto let so rezultati dela individualni in skupinski - oboje se dopolnjuje. Ankete o stanju raziskav med člani v preteklem letu nismo izvedli in bi jo ponovno letos, nedvomno pa imamo že preko 100.000 vpisov, naraščajo skupne zbirke podatkov pomembnih za rodovnikarje, ki jih objavljamo na spletni strani oz. so dostopne v društvenih računalnikih. Izšlo je kar nekaj družinskih kronik (imamo jih v društveni knjižnici), izpopolnili smo objavljene rodovnike pomembnih oseb. Spletne strani, ki jih urejata g. Janez Toplišek in g. Tomo Pisanski ostajajo še naprej pomembna informacija tako za rodovnikarje doma in še posebej v tujini. Redna mesečna srečanja, običajno s predavanjem, ostajajo osnovna dejavnost društva. Posamezni člani društva se udeležujejo oz. predstavljajo delo društva in rodoslovja na raznih srečanjih in seminarjih.

Leon Drame, Peter Hawlina, Janez Toplišek, Lea Benedejčič, Jasmina Stanojevič, Vasja Butina, Nenad Novaković, Lojze Kobi

V nadaljevanju je predsednik društva na kratko orisal najpomembnejši dogodek v preteklem letu, prvo rodoslovno konferenco od 10-12. septembra 2001 v Ljubljani (hotel Union), ki se je udeležilo okoli 50 oseb iz Amerike. Splošna ocena je bila da je konferenca uspela. Prispevki so objavljeni na internetu.

V razpravi članov društva (Ivan Kejžar, Sila Aleksander, Lojze Kobi, Danica Gošnik, Tino Mamič, Peter Hawlina) je bilo opozorjeno, da res ni velikih konkretnih nalog (projektov), štejejo pa tudi majhne naloge, ki se opravljajo in skupaj dajejo lepe rezultate društva. Gre za nekakšno gibanje. Večina članov društva živi času primerno »polno« življenje, vse je v gibanju in rodoslovje je samo del tega. Veliko pripomore e-

pošta, ki skrajša čas potreben za komuniciranje in omogoča lažje sledenje delu društva. Čimprej bi bilo potrebno do konca prepisati seznam članov Mohorjeve družbe iz leta 1988. V državnem zboru je vložen Zakon o matičnih knjigah, ki je pomemben za delo rodoslovcev in bi ga morali pregledati ter podati morebitne pripombe zlasti na 29. in 30. člen, ki se nanašata na neše delo z arhivskim gradivom. Proučiti je potrebno tudi, kaj je potrebno, da se registriramo kot raziskovalci, saj bi imeli v tem primeru z zakonom manj težav in lažji dostop do arhivskih podatkov.

Na podlagi poročila blagajničarke in nadzornega odbora je zbor sprejel poročilo predsednika in ugotovil, da je poslovanje društva skladno z zakoni in pravili društva ter načeli dobrega gospodarjenja.

Novi organi društva

Upravnemu odboru društva je potekel štiriletni mandat, zato je zbor izvolil skladno s Pravili društva izvolitev novega. Zbor je zaradi uskladitve mandatov nadzornega odbora in častnega razsodišča v organe društva izvolil naslednje člane:

Upravni odbor:

Peter Hawlina, predsednik in člani Lea Benedejčič (tudi blagajničarka), Leon Drame, Lojze Kobi, Tino Mamić, Nenad Novaković ter Jasmina Stanojević.

Nadzorni odbor:

Aleksander Sila, predsednik in člana Ivan Kejžar ter Jože Perc.

Častno razsodišče:

Zvone Bah, Milan Govekar in Suzana Vidnjević.

Predsedniki in namestniki so bili skladno s Pravili društva izvoljeni na prvih sestankih posameznih organov.

Predsedujoči zboru Nenad Novaković se je Janezu Toplišku in Vasji Butini zahvalil za dolgoletno delo, praktično od začetka ustanovitve društva. Povabil ju je, da še naprej aktivno delujeta v društvu in čez nekaj časa ponovno prevzmeta odgovorne dolžnosti v organih društva.

Program dela za leto 2002/3

Predsednik društva Peter Hawlina je podal program dela, ki je podoben dosedanjim: osnova so napovedana redna mesečna srečanja članov društva s predavanji, ki so objavljena na društveni spletni strani. Predvideva izdajo dveh števil biltena *Drevesa*. Kljub obremenjenosti članov je pozval k sodelovanju, saj je bilten izredno priljubljen med članstvom in naročniki. Drugih večjih nalog si ne postavljamo, razen če so znani nosilci za delo, saj še vedno delujemo povsem amatersko brez plačanih delavcev oz. funkcionarjev. Nadaljevali bomo s pridobivanjem dodatnih finančnih sredstev in s posodabljanjem tehničnih sredstev predvsem računalniške opreme (tiskalnik).

Misli in humor

Ne vedeti, kaj se je zgodilo v preteklosti, je kot bi za vedno ostal otrok. Kaj je vredno človeško življenje, če ni zgodovinsko izpričano vtanko v življenje prednikov.

Marcus Tullius Cicero, 106-43 pnš.

V nekem kraju se je cerkovnik odločil, da bo popisal vse grobove na lokalnem pokopališču. Po nekajtedenskem delu je bilo delo končano. Identificiral je vse nagrobne spomenike - razen enega. Tik cerkvenega zidu je bila namreč plošča, na kateri sta bili samo veliki začetnici T. V. Nič bliže ni bil tudi po tem, ko je pregledal vse knjige umrlih. Nekega dne je prišel inštalater popravljat vodovodno napeljavo. Cerkovnik se mu je mimogrede pohvalil s svojim projektom in omenil tudi edini nagrobnik, ki ga ni uspel identificirati. Inštalaterja je zanimalo, za kateri nagrobnik gre. Pokazal mu ga je in inštalater mu je smeje razložil, da je 'nagrobnik' postavil on sam. Spodaj je namreč jašek za toplo vodo.

On: Žena, imam dobre in slabe novice.

Ona: Povej najprej dobre!

On: Pri rodoslovnih raziskavah sem med sorodniki odkril zelo slavno osebo.

Ona: Kaj ne poveš? Kaj pa slaba novica?

On: Ta oseba je tudi na zelo slabem glasu.

Ona: Res? Je kriminallec?

On: Še huje! Politik je!

Za rodoslovne raziskave sem najel izkušenega strokovnjaka. Za njegovo delo sem mu bil pripravljen plačati 1000. Zdaj zahteva 10.000, sicer bo objavil rezultate raziskav.

Korak nazaj je za rodoslovca napredek.

Urednikovi načrti in želje

Vsako leto bi radi izdali štiri številke. To nam ne uspeva najbolje. Pomagamo si z dvojnimi številkami. Včasih so res dvojne tudi po obsegu, saj naj bi za normalno številko zadostovalo že kakih trideset strani. Z dvojno tudi nekaj prihranimo, saj s članarino ne bi mogli pokriti stroškov za štiri številke letno.

Skromna finančna sredstva niso glavni razlog za to, da ne izide po ena številka v vsakem tromesečju. Glavni razlog je enostavno ta, da tega na volonterski način ne zmoremo.

Upam, da tole ni naša zadnja številka v letošnjem letu. Zato tudi ni oštevilčena kot dvojna ali trojna. Do konca leta načrtujem še eno (dvojno) številko.

Ta bo toliko lažje izšla, če bo pravočasno prispelo zadostno število prispevkov.

Pisce prosim, da pošiljajo besedila na disketi ali po e-pošti. Ta naj bodo v enostavnem tekstovnem zapisu. Morebitno avtorjevo oblikovanje je lahko dodano kot napotek tehničnemu oblikovalcu. Slikovno gradivo naj bo priloženo posebej v elektronski ali slikovni obliki. Vsa besedila morajo biti lektorirana.

NA ZALOGI IMAMO ŠE IZVODE PRETE
ZINTERESIRANI JIH DOBITE NA

Velenje
Sk 929
DREVESA
2002

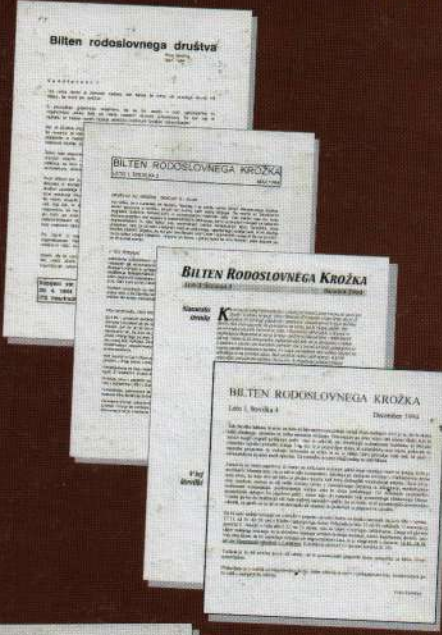
929 5(497.4)

9004076,2

COBISS

KUJNICA VELENJE

Radovnik Terezije Aversperg
Lipo v Lipici pri Škofji Loki
Drevored na vrtu škofjalskega gradu
Bukev nad Bukovica pri Škofji Loki

Kostanj v Željčevu nad Škofjo
Hrast v Hrastnici pri Škofji Loki
Drevored ob križevem potu na trlinc
Javor v Javorjah

Breze v Breznici
Bršljan v Bršljinu
Jelka ob jelki na Jelovem brdu

Praprost v Praprotnem
Gaber v Gabrku pri Škofji Loki
Smreka v Smrečju nad Škofjo Loko

Hosta nad Hosto pri Škofji Loki
Tinja v Tinju pri Škofji Loki
Brek v Zabrekvah pri Škofji Loki
Štor v Storju pod Sv. Lenatom nad Škofjo Loko
1025 let Kramjske
Priloga k razstavi
Adamov rodovnik

